UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204681
UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 83 Accession No. T 1920

Author B 31 [illegible] భాస్కర రావు [illegible]

Title సేనవతి భర్తను

This book should be returned on or before the date last marked below.

నేనెవరి భర్తను

(సాంఘిక నవల)

గ్రంథకర్త.

ఎ. భాస్కరరామమూర్తి బి. యే.

మొదటికూర్పు 1250 ప్రతులు.

పబ్లిషరు.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో.

రాజమండ్రి.

శ్రీ చింతామణీ ప్రెస్సునందు ముద్రింపబడెను

రాజమండ్రి.

1936

FORE WORD

Brother & Sister,

This is my second attempt at presenting a novel, charachterised by a harmonius blending of Romance and love. Let alone the womenhood of other countrys–India, in particular, presented and shall ever present a typical ideal woman, coming as she does, out in all trimph, from bitterest pangs of disappointment and desertion. Re-union however, is not the point of essence. As a tender creeper to a stately tree, clinging still to it, even when unearthed. the woman of the Indian soil is gifted with that ideal attachment to her lord in joy or in love, in company or in abandonment, as much when he is gone, as when he is. This supremely idealistic love–bond of the Indian wife, is, above all, the most note-worthy factor which keeps intact the Indian family, in love if not in luxury, in peace though not in prosperity.

THE AUTHOR.

విషయసూచిక

1 ప్రథమపరిచితి
2 దైవికము
3 అనుబంధము
4 ప్రేమాభిముఖము
5 ఔదార్యము
6 పునఃప్రయాణము
7 పశ్చాత్తాపము
8 ఆశాభంగము
9 ప్రణయకలహము
10 విరహవేదన
11 విద్యాపేక్ష
12 సేవకావృత్తి
13 నూతనానుభవము
14 [illegible]న్యమైత్రి
15 తం[illegible]వా
16 అన్వేషణము
17 అంగీకారము
18 ఈర్ష్య
19 భగవదేచ్ఛ
20 వాగ్దానము
21 సందియనివృత్తి
22 స్వవిషయము
23 ప్రశ్నోత్తరములు
24 అంత్యానుబంధము
25 భగవదేచ్ఛ
26 మనోనిశ్చయము
27 సత్యస్ఫురణ
28 సహాసము
29 ఉపసంహారము

శ్రీ

నేనెవరి భర్తను

ఒకటవ ప్రకరణము.

ప్రథమ పరిచితి.

ప్రేమసింగు రాజపుత్ర వంశస్థుడు. మన దేశమునకు పశ్చిమోత్తరముననున్న రాజపుత్రస్థానమందలి ఉదయపుర మాతనికాపుర స్థలము. ఆతని వయస్సిరువదిసంవత్సరములు దాటియుండెను. ఆతడొక సబ్జక్టునందు విఫలుడవనిచో ఎమ్. ఏ. డిగ్రీని పొందవలసి నంత వఱకు జదివెను.

ప్రేమసింగు చిన్నప్పటినుండియు భాషావిషయములందెక్కుడు శ్రద్ధ వహించుచుండెను. కాని తండ్రియగు జయసింగాతనికి యుద్ధకౌశల్యమును నేర్పింపవలెనన్న యాశయము గల్గియుండెను. తద్విషయమునందు తండ్రికెంత కుతూహలముండెనో కొడుకునకంత వెగటుగ నుండె. ఏది యెట్లున్నను కొడుకు తండ్రిమాట వినక తప్పదయ్యె.

ఉదయపురమునకు కొన్నిమైళ్ళదూరములో మహీదాపురము గలదు. అందు ప్రసాదను యుద్ధవీరుడొకడు, యిదివరలో సేనానాయకుడుగ నుండి, యిప్పుడు పెన్షన్ దీసికొనుచుండెను. ఆతనియొద్ద ప్రేమసింగు తండ్రియగు జయసింగు, ప్రేమసింగును ప్రవేశపెట్టి ఆతనిని గొప్ప యోధునిగ దయారుచేయ వలసినదిగ గోరెను. ప్రసాదు కొంతకాలమాతనికి యుద్ధవిద్య కడు శ్రద్ధతో నేర్పెను.

ప్రసాదొక గొప్ప వంశస్థుడు. కొన్నివందల రూప్యములు జీతముపై ప్రభుత్వోద్యోగిగ నుండియుండెను. బాల్యమునందే యాతని తలిదండ్రులు గతించుటయు, నాతని యేకసోదరియగు 'కుముద' యౌవనవతియై వివాహకాలము సమీపించెను. అప్పటికి ప్రసాదునకు పది పండ్రెండేండ్ల వయస్సుకన్న నెక్కుడుండదు. అట్టి సమయమున, 'శివాజి' విశ్వనాధను నొక పేదకుటుంబికుడును, పల్లెటూరివాడును, కేవలము చిన్నవ్యవసాయముచేతనే పొట్టపోషించుకొను నొక యౌవ్వనుని జూచి మోహించి యాతని పెండ్లియాడి, యత్తవారి యూరగు 'కొంప్వాకు' బోయెను. ఆమె సోదరుని కదియొక గొప్ప యభిజాత్యముగను, నప్రతిష్టగను దోచి, చెల్లెలిమాట నెన్నడును దలపెట్టనని యొట్టుపెట్టుకొని అచిరముగనే ప్రతిష్ఠ నిలువబెట్టుకొనెను.

నేటికి తన చెల్లెలు వివాహితయై సుమారు 15 సం॥రము లయ్యెను.

ఒకనాడు ప్రసాదు, ప్రేమయగు మొగసాలగల శిష్యబృందముతో నుండ నాతనికొక యుత్తరము వచ్చెను. అదవిప్పి జూచుకొన నందిట్లుండెను.

సోదరా! బాల్యచేష్ట యనియో యనుకొనిన, తలిదండ్రులు లేని నన్నిట్లు విడిచిపెట్టుట పాడియే? ఘలనయ్యుండిన నది దప్పించ మనసదరమేనా? అయ్యో! పుట్టినింటినాడపడుచు నుసురుపెట్టన్యాయమే? అన్నా! నా యిప్పటి పరిస్థితిని జెప్పుచుంటిని; వినుము. నా భర్త నేటికి నాల్గుమాసములనుండి మంచముపైన నుండిరి. పిల్లలందరు, నేనును, బెంగపెట్టుకొనుచుంటిమి. ఆఖరు దానికి జ్వరమువచ్చి పదునైదు రోజులైనను, యిప్పటికేమియు సుళువు గాన్పించదు. చేత

నొక్క రాగిపైసగాని లేదు. భాగ్యమున హెచ్చుతగ్గులుగాని బాంధవ్యమునకా? నీవీ యుత్తరమందిన వెంటనే ఒక్కసారి వచ్చిచూచి పోగోరెదను.

ఇట్లు
నీ ప్రియమగు చెల్లెలు,
[illegible]ము

ప్రసాదా యుత్తరము చూచి మిక్కిలి జాలిగొందెను. ఎట్లైన నొక్కసారి పోయి చెల్లెలిని జూచివచ్చుట ధర్మమని యూహించి యా తక్షణము శిష్యులతో 'ప్రియులారా! నాలుగురోజులలో తిరిగివచ్చెదను. అంతవరకు మీరు సెలవుగైకొను'డని చెప్పి యానాటి తెల్లవారు జాముననే బయలుదేరి 'కాండ్లాపేట' పోయెను.

కాండ్లాపేటలోని విశ్వనాథుని యిల్లొక పూరియిల్లు. చాలచిన్నది. గర్భ దరిద్రుని కొంప యెట్లుండునో, అనాగరికుల నెప్పుడుగ నుండెను. ప్రసాదు లోనికిపోవుటకెంతో శ్రమపొందెను. లోపలికి పోయినపిదప తా నెన్నడును జూచియుండని తన చెల్లెలి పిల్లలందరును మేనమామ వైపు వింతగ జూచుచుండిరి. విశ్వనాథుడు మంచముమీద బరుండియే, లేవలేక, లేవలేక, యెట్లో కొంచెములేచి బావమఱదికి నమస్కరించెను. ప్రసాదాతని లేవవద్దని చెప్పి, మంచము ప్రక్కనే యొక కుర్చీపై గూర్చుండుమని స్పష్టముగ రెండుమూడు కుశలప్రశ్నలు వేసెను. అంత సుముఖ యెంతో నాప్యాయముగ నన్నతో మాట్లాడ నెంచెను గాని మాటలందును, నడవడియందును, చూపునందును గూడ ప్రసాదు, క్రోధమును, జుగుప్సము, చెల్లెలుచేసిన, 15 సంవత్సరములనాటి యప్రదిష్ట నిప్పటికిని క్షమింపని వానివలె గాన్పట్టెను

ప్రసాదు సరిగా చెల్లెలియింట నున్నది ఒకరోజున్ను నొకపూట మాత్రమే. మఱునాడు తిరిగి మహేంద్రపురమునకు ప్రయాణ యత్న

ముగ నుండెను. పోబోవుచు నాతడు కుముదను బిల్చి 'కుముదా! నీ గర్భదరిద్రమునకు నేనెంతయు కుందుచుంటిని. ఇంతకు చేజేతల జేసికొన్నదానికి వేఱుగ విచారింపనేల? కానిమ్ము. నీకుసోదరుడనై బ్రతికియున్నందులకు నీకు నెలకొక యిరువది రూపాయిలు చొప్పున నాజీవితమంతయు బంపుచుందును నీకు నేజేయగలిగిన దింతకన్న వేఱులేదు. మఱి యిక బోయివత్తును' అని ముక్తసరిగ రెండుమాటలలో ముగించి, బావగారితో వెళ్ళెదననియైన జెప్పక, వీధిగుమ్మము వఱకు బోయెను. అంతలో నొక లేతవయస్కురాలగు నొక పిల్ల 'మామయ్యా! వెళ్ళుచున్నావా' యని యెంతో ప్రేమతో, ప్రసాదు వెనుక నిలుచుండెను. ప్రసాదామె వైపుతిరిగి, 'అమ్మాయీ! నీ పేరేమి' అని అడిగెను. ప్రత్యుత్తరముగా నామె 'నాపేరు సుగుణ' అనెను. అంత

ప్ర—నాయొద్దకేల వచ్చితివి?

సు—మామయ్యా! నాకు చదువుకోవలెనని యున్నది. ఇక్కడ నాన్నగారు చెప్పించుటకు శక్తిలేదనుచున్నారు. మీరు చెప్పించరా' అని యెంతో ప్రేమపూరితముగ ననెను.

సుగుణ పదునాలుగు, పదునైదు సంవత్సరముల యువతి. ఈడునకు తగినపొడవు. వెలవెలపారు తెలుపునుగాక, అటు నల్లనిదియు గాక చూచువారి కింపగునట్టి చామనచాయ గలది. నల్లని కురులును, విశాల నేత్రములును గలిగియుండెను మాటలాడునప్పుడు బుగ్గలపై నప్పటప్పట గుంటలుపడుచుండు నామె కొకవింత సొగసు దెచ్చుచుండెను. ముఖపద్మము తేజోవంతముగ నుండి యతి చురుకుదనమును సూచించుచుండును.

అట్టిసుగుణ మాటలను విని ప్రసాదు ముందువేసిన యడుగు లోనికి లాగుకొని యీవిధముగ ననెను. సుగుణా-సరే- నీవుకోరి నట్లు విద్య చెప్పించెదను నాచెప్పుచేతల లో నుందువా మఱి?

సు—మామయ్యా- అట్లే తప్పకయుండెద.

ప్ర—నేను చాల వాగ్దస్తుడను. నాకు కోపము హెచ్చు. ఒక వేళ కోపగించినను, నన్నతిక్రమింపవుగద ?

సు—యెన్నటికి నతిక్రమింపను.

ప్రసాదు క్లుప్తసంభాషి గావున నేమి ప్రశ్నలామెను వేయక చెల్లెలితో, కుముదా! సుగుణ చురుకుగల పిల్లవలె గన్పడు చున్నది. అదియుగాక విద్యాభిలాష యెక్కువగా గాంచు చున్నది. కావున నీమెను మహేంద్రా పురమునకు తీసుకునిపోయెదను. ఏమందువు, అనియడిగెను. కుముద నాకురుదు వదలుటకు మొదట కొంత విచారము జూపినను, చివరకు సమ్మతించెను

ప్రసాదు, మేనకోడలగు సుగుణను వెంట నిడుకొని మరునా టికి మహేంద్రా పురమునకు తిరిగి చేరెను. ఆమరునాడే అచ్చటనున్న నొక స్త్రీ పాఠశాలలో నామెను ప్రవేశపెట్టెను. ఆపాఠశాలోపాధ్యాయురాలి పేరు ఊర్మిళ. ఊర్మిళ ప్రసాదునందెక్కుడు గౌరవము గల దగుటచే నాతని మేనకోడలిని వేయివిధంబుల గనిపెట్టుచు, విద్యాబుద్ధులు గఱపుచుండెను.

ఇట్లుకొన్నినాళ్ళు గడచినవి. మేనకోడలని పేరేగాని, సహజగర్వమగు ప్రసాదున కామె యొక పరయువతివలెనే దోచు చుండెను. దరిద్రురాలి కూతురగు సుగుణ యందాతనికెట్టి బంధుప్రేమయు లేకుండెను. మేనకోడలని బహిరంగముగా చెప్పుకొనుటకు కూడ నాతని సిగ్గగుచుండెను.

అట్లున్నను, ఆమె నూర్మిళ ప్రక్కదీసుకొనుటమాత్ర మాతడు తప్పకుండెను. తఱచు నూర్మిళయొద్దకు బోయి సుగుణను గూర్చి మంచిచెడ్డ లరయుచుండెడివాడు.

ప్రసాదునొద్ద ప్రేమసింగు చదువు ప్రారంభించి, నేటికొకయేడాదిపై నారుమాసములు గడచెను. ఇక తిరిగి స్వగ్రామమునకు బోవసమయ మయ్యెను. ఇంత [illegible] వాడు ప్రసాదును శిష్యులుగ నాలుగైదు నెల్లలోపు నున్న [illegible] ప్రాంతములకు విలాసమాత్ర జేయుటకై బయలుదేర నునుక్కొని, నయనాడు ప్రయాణమున కేర్పాటు జేసికొనెను. ప్రేమసింగునకు [illegible] రమ్యసిరిగాని పూతేమ స్వైపురో భిన [illegible] వుటచే [illegible] విలా [illegible] చేయు [illegible] కిష్టగం [illegible] య్యె.

ముఱునాడు [illegible] నారు [illegible] బయలుదేరి [illegible] భ్యాంబవికి బోయిరి.

ఆనాటి మధ్యాహ్నము ప్రసాదు, తన సామానులు సవరించుకొనుచు పెట్టెలో [illegible] మంచి [illegible] ప్రసాదవక్ష ముననాతని త్రే [illegible] నేదేలు [illegible] పాలాస్త్రి నేసిన మంచిదనమును [illegible] సకు [illegible] య్యయురాలకు నూర్మిళ [illegible] నటా [illegible] యింటికి బరుగెత్తెను.

సుగుణ, [illegible] ప్రసాదు [illegible] నుండియు, బాలికా లయు, నూర్మిళ గృహమును దక్క వేఱు వోట్లకు బోక, ప్రసాదునాజ్ఞ లేక. అదిగాక యేమె [illegible] వాసికంటను [illegible] లులేనంత గోప్యముగ ప్రసాదామెకు [illegible] మచుండెను. ఆ కారణముచే సుగుణకు విద్యాగోష్ఠితప్ప నేమ [illegible] యేమియు [illegible].

ప్రేమసింగు [illegible] నూర్మిళ యింటికి వచ్చినవాడై అమ్మగారూ, [illegible] చెను [illegible]

సుగుణ విషయమై ప్రేమించగల శక్తి మోహముగాని ప్రేమగాని లేదనుటకు కృష్ణభార్గవుం డాతని నడవడియే నిదర్శనము. ఆమెకొక చెలికానివలె ప్రవర్తించెనే గాని వేఱువిధముగ ప్రవర్తింపలేదు. ఆమెకు గావలసిన పుస్తకములు తెచ్చియిచ్చెను. చూపుమన్న చోటుల జూపెను. పిలచిన పలుకరించెను. పిలువకున్న నూరకుండెను. అచ్చట వారిద్దరిని జూచినచో నెవ్వరును దంపతులనుగాని యువతీయువకుల జూచి మఱొక విధముగ ననుమానపడుటకు తగిన శృంగారచిహ్నముల గనిపెట్టియుండ లేక పోదురు. ప్రేమించుట కేవలమొక పడుచుకన్యకకు ఒక్కదినము సంతోషము గూర్చుటకు తప్పు లేదని నూత్నమే యూహించి సుసంపన్నుడై జాలిచే నాతడు నచ్చటికి వచ్చెను. అట్లు వచ్చిన పిదప నైనను, మఱొకవిధముగ కామవికారములు చేసిన జూపెనేమో యన నదియు నున్న,

పై విధముగ వారిద్దరును కృష్ణ ధార యందలి శృంగారముల దిలకింపుచు సాయంసమయము నెమరేపనున్న సమయమున నేనేగ తిరిగి యింటికి పోవ నయ్యెను. కాని యా రాత్రి దలప దైవమొకటి తలచినట్లు ముసలధారగా ఆకసము మేఘపూరితమై జడివాన కురియ నారంభించెను. కొంతసమునే పాలోచించి, దుర్దినమున సగేయుని ప్రేమించు బాలికను బాధించి కృష్ణుని ప్రార్థించెను. బండి నెక్కినని మొదలు తిరిగి మహేంద్రపురము చేరువరకు హోరుమని వర్షించెను. వర్షముతోపాటు యీదురుగాలి రివ్వుమని వీచుచు 2 గంటలలో నూరు చేరవలసియుండగా నైదు గంటలు ప్రయాణము పట్టెను. పురము జేరుసరికి రాత్రి పదిగంటలు సుమారయ్యెను. సుగుణ హృదయము దడ దడ గొట్టుకొనసాగెను. 'అయ్యో! నేరక తీసుకొనవస్తినే' యని ప్రేమ పెంచు మనసున బాధపడినదామె.

అట్లూరిలోనికివచ్చి, బండి చప్పుడుగాకుండగ నూర్మిళ [illegible] రింటినొద్ద నాపబడెను. గుమ్మమునొద్ద కేగుసరికి టంగు, టంగుమని 10 గంటలు కొట్టబడెను. ప్రేమసింగు బండివాని కివ్వవలసిన యద్దె నిచ్చి పంపివేసెను. ఊర్మిళ నాటిరాత్రి 7 గంటలకే విలాసయాత్ర నుండి యింటికి చేరినదై, బడలికచే తొమ్మిది గంటలకే తలుపు మూసుకొని గాఢనిద్రాపరవశయయ్యెను.

గుమ్మమునకు పోయిన సుగుణ మిక్కిలి భీతిల్లి పది యడుగులు వెనుకకు వచ్చెను. ప్రేమసింగుకూడ నామెను వెంబడించెను. వీధులు [illegible] వర్షముచే చిందరవందరగ నుండెను.

ప్రేమసింగు—సుగుణా! యిప్పుడు మనము చేయవలసిన దేది. నీ [illegible] తలుపు [illegible] యూర్మిళను పిలిచిన నేమగును ?

సు—అయ్యో! యేమనుచుంటివా! నాపని అధోగతియే యగును. ఊర్మిళ [illegible] నామీద [illegible] జెప్పును. [illegible] నన్ను [illegible] నన్ను [illegible] అయ్యో! నేనేమి చేయుదును?

ప్రే—సుగుణా! [illegible] ఇంతయు నామూలము ననే గదా!

సు—అయ్యో! నిన్ను నిందించుటేల? బుద్ధిపూర్వముగ జేసికొన్నందులకు నేనే నిందార్హురాలను.

ప్రే—నీవు భయపడుచున్నట్లింతయు జరుగునని నీవే నిశ్చయింతువా ?

సు—అయ్యో! యింకను సందేహమా? తప్పక నేననాథ నగుదును. నేనిక నేమి? హా! దైవమా!' యని యెంతో వగపోయు

ప్రేమసింగు హృదయము నీరయ్యెను. పాపమా యువతెనిట్టి యనిష్ట పరిస్థితులలోనికి దింపుటకు తానె కారణమని, ప్రేమసింగు తనను తానెంతయో నిందించుకొనెను.

ఇప్పుడు చేయునదేమున్నది? తన [illegible] నొకయమాయకపు యువతి జీవితమును గంగపాలు జేయుటనా? అప్రదిష్టకు లోను జేయుటనా? ఛీ యెంతపని?

ప్రేమసింగొక దీర్ఘనిశ్వాసమును విడిచి యెట్టకేలకు యీరీతిని బల్కెను.

సుగుణా! నీజీవితమునకు గండము దెచ్చిన నాజన్మము తుచ్ఛమైనదగుచు. కానిమ్ము. భగవంతుని లీల యిట్లున్నది. నిన్ననాథను జేసి తలవారిలో నిన్ను పెండ్లియాడదలచుట నాయిష్టముగాదు. కావున మనమీనాటి స్నేహమును బట్టియే పెద్దవారలకు తెలియకపోవు బండి లోనెక్కిపోవునప్పటి మనము వివాహము జేసుకొనవచ్చును. నీయభిప్రాయమేమి?

సు — అయ్యో! వివాహమా? వారిలలో నింకను నెన్నిచెడుగులు కానున్నవో యెవ్వరెరుగుదురు? అని నేలముఖముగ బల్కెను.

ప్రేమసింగు సహృదయుడు. స్త్రీజాతియందు నెక్కుడుగౌరవము గలవాడు. ఒకయువతి గౌరవము కాపాడుటకై తన జీవితమామె జీవితముతో ముడివెట్టుకొనుట నంగీకరించెను. ఇది కేవలము స్వార్థత్యాగమేయని చెప్పుటకు సందియములేదు. ఏమన, నాతని తండ్రి ఉదయపురపు జమీందారు. అట్టి జమీనుకు ప్రభువవనున్న ప్రేమసింగొక పేదపిల్లయాత్మ గౌరవమును నిలువబెట్టుటకు తన మహోన్నత్యమును సైతము గోలుపోవనెంచెను. కన్నుసైగచో కావలసిన సౌందర్యవతియు, సాటి జమీందారులకుమారియు నాతని పాదములపై బడునే? అట్టిచో ప్రేమసింగు నౌదార్యము వర్ణనాతీతముగాదా? స్వార్థత్యాగము శ్లాఘాపాత్రముగాదా?

సుగుణా? నాచేతిం గున్నది, నేనుచేయతగ్గది, చేయవలసియున్నది, యింతకన్నను వేరుమార్గము గాన్పింపదు. నీకది సమ్మతమేనా?

సుగుణ కొంతసేపటివరకును మౌనవతియై స్త్రీసహజమగు సిగ్గున తలవంచుకొనెను. యౌవనమున ప్రేమసింగును జూచినదో, ఆదినుండియు నామె యందతిగౌరవమును, ప్రేమయు నామె కేర్పడినవి. తన యనాథస్థితికొరకు కంటతడివాడు భర్తయౌనని మొదట జంకినను, ప్రేమ [illegible] హృదయమునకుచే ప్రేమసింగు మాటకు వల్లెయనెను.

మూడవ ప్రకరణము

ఆరంభము.

ఉభయులు వివాహమహోత్సవము సిద్ధపరచుకొని, యూర్మిళాపట్టణ [illegible] నొకపరి [illegible], [illegible] సురాష్ట్రమునకుం జేరుగ [illegible] బోయిరి. తెల్లవారుసరికి [illegible] రెండవ తరగతి టిక్కెట్లను [illegible] సేపటికి రైలు ష్టేషనొద్ద [illegible], సుగుణా ప్రేమసింగులు బండినెక్కిరి.

సుగుణ కదలుచుండు నొకకిటికీలోని విషయములను గోచరింప జొచ్చెను. నిన్ననీసరికి [illegible] కష్టపెట్టిమోసపడుచున్న తనకు నేటికి మార్పువచ్చెను! ఆహా భగవంతుని లీలలెట్టి యద్భుతములు, అని తనలో తాను తలపోయుచుండెను.

రైలు పరుగిడుచున్నంతసేపును, సుగుణ యొక్కసారియైన కన్ను మూయకుండెను. అదిజూచి ప్రేమసింగు "సుగుణా రాత్రియంతయు నిద్రలేదుకదా? కొంచముసేపైన బరుండవేల? కూర్కు వచ్చుటయే లేదా" యనెను. సుగుణ తనయాలోచనలలోనే యుండి, "ప్రియా! నేటి నాస్థితిని దలచుకొనుచున్న కొలదిని ఆశ్చర్యోద్రేకములు నన్ను మిక్కిలి తల్లడిల్ల చేయుచున్నవి. దానచేనేమియు నిద్ర వచ్చుటలేదు, అని, యింకను ఢిల్లీ యెంతదూరమున్నదని, ప్రేమసింగును బ్రశ్నించెను. ఒక గంటలో జేరగలమని యాతడు జవాబిచ్చెను.

ఢిల్లీ జేరిన పిదప ప్రేమసింగొక సత్రములో మకాము జేసెను. అందొకగది యద్దెకు దీసికొని అచ్చటనుండ దలచిన కొలది రోజులకును వలయు గృహసామగ్రిని గొని తెప్పించెను. ఆమరునాడే వారిద్దరు వివాహ కార్యము జరిపించుకొనిరి. మంచివస్త్రపు సింగారమును జేయించి వివాహము నాడు సుగుణ పేరు కామె ప్రాణనాథుడు బెట్టెను.

సుగుణా ప్రేమసింగులు భార్యాభర్తలై కొలది దినములచ్చటనేయుండిరి. ఈలోన ప్రేమసింగునకొక యభిప్రాయము దోచి సుగుణతో నిట్లనియె 'సుగుణా మన యీవివాహము మాత్రము చాలగోప్యముగా నుంచవలెనుసుమీ, అదియును కొంతకాలము వరకైనను నాతలిదండ్రులకీసంగతి తెలయరాదు.

సు — అయ్యో! తెలిసినచో మీకేప్రమాద మేదైన రానున్నదా యేమి ?

ప్రే — ప్రమాదమేమియును లేదుకాని, సుగుణా, ఒక్కసంగతి వినుము. మేము శ్రీమంతులమగు రసపుత్రులము. మాతండ్రి తాతల నుండి, జమీనుదారులమై యుంటిమి. మాతలిదండ్రులకు నేనొక్కడనే పుత్రుడను. ఇరువురు సోదరీలు, వేరుగొప్పవంశములలో నిచ్చియు జమీ

స్వాధీనియునగు యువతి నెవ్వతెనైన వివాహమాడవలెనని మావారి యాశ. అనియేమియో జెప్పలేదు.

సు—ఆహా, అట్టి విషయములో నన్ను పెండ్లాడి మీ రెంత యపకీర్తికి లోనైతిరో యని చింతించుచుంటిని.

ప్రే—యువతి నెవ్వతెనైన నంతియు నాశయమై యుండవలెను. ఒకనాడు నాతండ్రి నాకు పెండ్లి చేయవలెనని యనెను. అప్పుడు నేనేమి జేయుదునని నిశ్చయించితిని! “ఒకయువతి మానసిక స్వాతంత్ర్యము, తండ్రీ నేనిట్టివివాహము చేసికొనవలసి వచ్చెనని చెప్పను” యనెను.

ప్రేమసింగాతని మాటల నెట్టనుచు నెవ్వరికో చదువరులు ముందుజూడగలరు.

ప్రే—సుగుణా! చిన్నపనియున్నది. ఆదేశించుచుంటిని, నీమేనమామకు వెంటనే నొక యుత్తరము వ్రాయవలసియున్నది. అందు నీవు వివాహము జేసికొన్నట్లు చెప్పవలెను. నన్ను గూర్చి యాతనికెట్టి సందేహముండుటకును వీలులేదు. నాపేరు తెలుపుట మానియే యతనిని వదలితిని. నీవు వివాహము జేసికొన్నది యేపురుషుని చెప్పకపోయినను కొనుముగాని నేనని యనుమానపడదు. చెప్పెదను వ్రాయుము.

సుగుణ భర్తనాజ్ఞ ప్రకారము కలమును గాగితమును దీసి ప్రేమసింగు చెప్పుచుండ నిట్లని మేనమామకు వ్రాయసాగెను.

“ప్రియమైన మామయ్యగారికి నమస్కారములు —”

మీ యిల్లు నేను విడిచిన నాటినుండి నా నడత యెంతయో యవినీతిగ యుండెనని దృఢముగా నమ్ముచున్నాను. నేను మిమ్ము విడిచిన కొద్ది రోజులలో పెండ్లి చేసికొంటిని. నా సాహసమునందు లోటేమియు నున్నను నడవడంతయు తనదేయని నా భర్త మీకు తెలియజేయవలసినదిగా నన్ను

కోరెరి. నాకు త్తరము వ్రాయవలచినచో Post Box 169 ఢిల్లీ యని వ్రాయకోరెదను.

ఇట్లు,
మీ ప్రియమైన మేనకోడలు,
సు గు ణ.

ఆ ప్పత్తరము ముగించిన వెనుక సుగుణ పునః పునః తిరిగి చదువుకొనెను. సంతోష సముద్రమునఁ దేలలాడుచున్నట్లామె ముఖము చెప్పక చెప్పుచుండెను.

ప్రే—సుగుణా! తిరిగి నీతలిదండ్రులకొకటి వ్రాయవలసి యున్నది చెప్పెదను వ్రాయుము. ఈ రెండు త్తరములును నేనే పోస్టు చేయవలెను.

"నాన్నగారికి, అమ్మగారికి నమస్కారములు—"

నేను, నాకు తటస్థించిన పరిస్థితులనుబట్టి, యీ మనుష్యుని వివాహము చేసుకొంటిని. నా యుద్దేశము యీవరకే మీకుగాని, మామయ్యకు గాని తెలియపరచకపోయినందుకు నన్ను క్షమింప ప్రార్థించుచుంటిని. నా యీ వివాహమందు దోషమేమైన నున్నచో అది నా భర్తగారే వహింతురని చెప్పినట్లుగా నన్ను వ్రాయమనిరి. మా యుభయులము సంతోషసౌఖ్యములతో యుంటిమి. రెండు రోజులలో ఆగ్రాకు వెళ్ళదలచుకున్నాము. చిత్తగించవలెను.

ఇట్లు,
మీ ప్రియపుత్రి,
సు గు ణ.

పై రెండు త్తరములును ప్రేమసింగే సుగుణచే వ్రాయించెను. తరువాత తన తండ్రికొక యుత్తరమును వ్రాసి, అందు తాను ఆగ్రాకొక స్నేహితునితో పోవుచుంటిననియు 2, 3 వారములవరకును ఉదయపురికి వచ్చుటకు వీలులేదనియు దెలియపరచెను.

అంత ప్రేమసింగు, 'సుగుణా! మనమిప్పుడు స్వేచ్ఛనొందితిమి. ఏ యాటంకమును, జడుపును మన కవసరము లేదు. నీవు వివాహము జేసికొన్నందులకు మీవారేమియు నలుగుటకు కారణముగుపడదు. నీ మేనమామకు కోపము వచ్చినను కొనుము అది యొక లెక్కలోనిది కాదు. ఇక నా సంగతి. మా వాళ్లు నన్ను గురించి యెట్టి దుఃఖము నొందుటకు నవకాశము లేదు. నా పెండ్లి ప్రశంస యేమియు వారికి దెలియదు. నేనొక స్నేహితునితో ఆగ్రాకు పోవుచుంటినని వ్రాసితిని వారు తప్పక నమ్మెదరు.

సు — ఆహా! ప్రాణేశ్వరా! మనల నిద్దరను భార్యాభర్తలను జేసిన యా పరమేశ్వరునకే మనమెంత కృతజ్ఞులము. నాకిక ప్రపంచములో నిమిత్తమేమియు లేదనునంతటి ధైర్యమదేలనో కల్గినది.

ప్రే — సుగుణా! సరికాని, మనము రేపే బయలుదేరి ఆగ్రాకు బోవలయును. ఏమనెదవు?

సు — అంతకన్నను సంతోషమేమి? కానిండు.

ఇట్లు వారిద్దరును అమితానందములో నోలలాడుచుండిరి. వారి యుత్తరములు సకాలములో సీతాపురమునకు బోయినవి.

ప్రేమసింగు తలిదండ్రులు కొడుకు వ్రాసిన యుత్తరమును జూచి యేమియు నాశ్చర్యపడలేదు. అప్పుడప్పుడు వానిచేష్టలచే తనకు దెలియకుండగ గూడ ప్రేమసింగే దేని యూరికిబోవుట సహజమని జయసింగుకు దెలియును.

సుగుణ తలిదండ్రులు మాత్రము కొంచెము గొప్ప తబ్బిబ్బు పడజొచ్చిరి. సుగుణ సాహసమునకు విశ్వనాథుడు మిక్కిలి యసంతృప్తి దెలియపరచెను. కాని యాతని భార్య మాత్రమొక విధమగు తృప్తినే సూచించెను. సుగుణ నట్టి మూర్ఖురాలు గాదు. మనఃపూర్తిగా ప్రేమించనిదే వివాహము జేసికొని యుండ'దనెను.

నాల్గవ ప్రకరణము.

గ్రామాభిముఖము.

ప్రేమసింగు ఉత్తరములలో వ్రాయించిన ప్రకారము ఆమఱు నాడే బయలుదేరి ఆగ్రాకు భార్యాసమేతముగ బోయెను. అచ్చట నొక ప్రసిద్ధికెక్కిన హోటలునందు బసచేసెను. 10, 15 రోజుల వరకు నక్కడనే యుండవలయుటచే, ప్రేమసింగొక నౌకరును కుదిర్చి సుగుణకు సర్వోపచారములను నాతనిచే జేయించుచుండెను.

సుగుణ చిన్నతనమునుండి పేదబాలిక యగుటచే, సేవకులచే సేవ జేయించుకొనుట యెఱుగనిముగ్ధ. ఆనౌకరుచే సేవకుడు యేమాత్రము కష్టమునని జేసినను, 'అయ్యో! పాపము. పోనీలెమ్ము' అని తన జాలిని జూపజొచ్చెడిది. ప్రేమసింగొకటి రెండుసార్లు దానిని కని పెట్టి 'ఆహా రాణివాసపు స్త్రీకుండవలసిన లక్షణమేదియు లేదే? యిదియేమి?' అని యూహింపజొచ్చెను.

వారు బసచేసిన హోటలులోని గదిలో నొక యింపైన తివాసి వేయబడియుండెను. దానిని జూచి సుగుణ 'నాథా యీతివాసి యెంతరమ్యముగా నున్నదో చూడుము. నాజన్మములో నింత సుందరమైనది వేఱొకటి జూడలేదుసుమండీ' యనెను. దానికి నవ్వుకొనుచు ప్రేమసింగు 'సుగుణా పల్లెటూరితనమున్న నిదియేసుమా. ఉదయపురి కోటలో మాకు నుండుచున్న తివాసీల ముందర యిది యేపాటిది' అని మందహాసము జేసెను. సుగుణకది కష్టముగా దోచెను. తన నాథునికిని తనకును ఐశ్వర్యములో నెంతయో తారతమ్యమున్నదనియు, అట్టిస్థితి యందు ఆతనిని రంజింపచేయుట చాల కష్టమనియు, మిక్కిలి ఖేదపడ జొచ్చెను. ఎట్లైనను, ఆతనిని రంజింపజేయుట ఆమె యుద్దేశ్యము.

ఆతని మెప్పును బడయుటే ఆమె సంకల్పము. ఆతనికి తగిన యర్ధాంగి ననిపించుకొనుటే ఆమె యాశయము.

ఒకనాడు హోటలునుండి ప్రేమసింగొక శ్రీరాన్నము మాదిరి ఫలహారమును దెచ్చి సుగుణకిచ్చెను. సుగుణ దానిని తినుటకు యేదో పనిమీద కొంత యాలసించెను. అంతలోనది చల్లారెను. ఆపిదప ఆమె దానిని తీసుకొని చేతితో తినుచుండెను. ఇంతలో నేదో పుస్తకము చదువుకొనుచు, సుగుణా యని పిలుచుచు ప్రేమసింగామె యెదుటికి వచ్చి చూచెను. అంత మిక్కిలి ఆశ్చర్యపడుచు, అయ్యో- సుగుణా యిదేమి ప్రారబ్ధము అని నిశ్చేష్టుడై పలికెను.

సుగుణ సిగ్గిల్లినదై, చల్లారినపిమ్మట నాఫలహారమును తాను దినుచుండుటచే నాతోలు భర్త కోపించెననుకొని, వణకుచు, నాథా, తప్పే, కొంచెమాలస్యమైనది క్షమించవలెనను.

ప్రేమసింగామె దగ్గరకువచ్చి- వెఱ్ఱిదానా, ఆలస్యము మాటటుండనిమ్ము యిదేమి! ఈఫలహారము చేతితో తినుచున్నావు? చెంచాను దీసికొనవలదా అయ్యో, మోటతనమిది [illegible], సుగుణా యిక ముందెన్నడును యిట్లు చేయకుము, యని మందలించెను. సుగుణయు భయకంపితురాలై ప్రాణేశ్వరా, యిక నెన్నడును యిట్లు చేయను. తప్పు [illegible] క్షమించుడు' అని జవాబిచ్చెను.

పైవిషయమునుబట్టి చూచినచో, సుగుణ బట్టలు కట్టుకొనుటలోను, [illegible]లోను, తలదువ్వుకొనుటలోను, [illegible]లోను, అందములోను, నవనాగరిక పద్ధతిలోను, సుగుణ చాల వెనుకంజ వేసెనని ప్రేమసింగు సులభముగా చెప్పవచ్చును. అందులకు [illegible]లుగ వారివారు [illegible] వారు. నాకు చిన్నప్పటి నుండియు పల్లెటూరి జీవితము. అందుచే మీ [illegible] యింతవరకు నాకలవడలేదు. ప్రాణేశ్వరా! మీచిత్తమువచ్చినట్లిక ముందు మెలంగెదను.

అని అతి నమ్రతతో నామె జవాబిచ్చుచుండెడిది. దానికి ప్రేమసింగెంతయు ముచ్చటపడి, 'సుగుణా! చనువున నిట్లంటిని గాని నీయంత యందకత్తెయు, విధేయురాలును నాకు భార్యయౌట కన్న వేఱు భాగ్యమేమున్నది? నీవనువల్లు క్రమముగా, నీ యత్తవారి స్థితి గతుల ననుసరించి, కొన్ని నడవడికలు నేర్చుకొనవచ్చును.

ప్రేమసింగు తండ్రి తాతలనుండియు జమీందారు స్థితిలో నుండుటచే, దారిద్ర్యమన నేమో కన్నార జూచియెఱుగడు. పుస్తకములలో వ్రాసియున్నచో నేదైన నా విషయమై చదివెడివాడే గాని, కేవలము జీవితమున నిట్టిదానిని యెఱుగడు. నూతనగేహవిలాసము లందు సంపూర్ణత్వము నొందినను, అలవాటులందును, కొన్నికొన్ని చర్యలందును, దారిద్ర్యలక్షణములు సుగుణయందారేపి కగుపించినవి. ఆమె యందే యిట్టి వెన్నో అగుపడుచున్నవు ఆమె తలిదండ్రులం దును పోవరుగాకును యికను నెన్ని యుండునో యని ప్రేమసింగు తన యత్తవారింటిని గూర్చి తలపోయుచుండెను.

ఒకనాడాతడు తన భార్యతో 'సుగుణా! ఆగ్రామ పూర్తిగా జూచితిమి. ఇచ్చటినుండి యిక ప్రక్క జోక తిన్నగా మీపుట్టింటికి బోవ నుత్సాహపడుచున్నది. నీ యభిప్రాయమేమనెదవు. సుగుణ కామాట యనగనే యెంతో దైన్యము మనస్సులో నేర్పడెను. తన పుట్టినిల్లు యిట్టి సుకుమారుడగు సత్పుత్రున కెట్లు స్వాగత మీయగలదు? వారి జీవదశకు తోడు తన తలిదండ్రు లితని నేవిధముగ సన్మానింపగలరు? వారి దారిద్ర్యమును కన్నార జూచినచో, తన యందును గూడ గౌరవము పోవునేమో అయ్యో దైవమా, యేమని సమాధానము చెప్పగలను?' అని పరిపరివిధముల చింతింప దొడగెను. ఏమైనను, భర్తకోరికకు వ్యతిరిక్తమేల చెప్పవలెనని తన సమ్మతిని దెల్పుచు 'నాథా! అత్తవారిల్లని మీరెంతయో ఆప్యాయముగ వచ్చ

[illegible] రుచునా [illegible] అంతకన్న నిష్ఠురముకన్న నాది నిష్ఠురము [illegible] తిరి [illegible] చేయుచుంటిని. నాతలిదండ్రులు గర్భదరి ద్రులు. వారిలో [illegible] యెన్నని యుండును వారివిసహింప గలనాయని సందే[illegible].

ప్రే— [illegible] దానవు. దారిద్ర్యము మాత్రము దైవ[illegible] తము [illegible] మహారాజు [illegible] నాకట్టి జంకియు లేదు. [illegible] చేయుట [illegible] యేమో [illegible]. [illegible] వివాహము [illegible] అట్టి సమయమున, [illegible] నేనే [illegible] భయపడెను.

[illegible] తన [illegible] యిచ్చినది. [illegible] కో[illegible] యిచ్చినది.

[illegible] లాకు [illegible] తన యు[illegible] సుం [illegible] ప్రేమని [illegible] ము [illegible] లో నోలే[illegible].

సుగుణ [illegible] ప్రేమించినది. వాని [illegible] వివాహము [illegible] భర్త చెప్పిన దానిని [illegible] లాభించుటకు ప్రయత్నించుచు, [illegible].

ప్రే— సుగు[illegible]! మనము 2, 3 [illegible] చేర గలము.

సు— (సం[illegible] మా [illegible]?

ప్రే— [illegible]

సు — నాథా! [illegible] మనమిప్పటిమును గూడ మావారి [illegible] చేయుట నాకిష్టములేదు. అన్ని నాతలిదండ్రుల

యందు నాకు ప్రేమసామ్యమని యెంచెదరేమో! ఇచ్చట నీకు తగిన గౌరవములు జరుగవేమో యని భయపడుచు, మిమ్ముల నక్కడకు పోవలదనిజెప్పి మీకొఱకై నేను రావలసివచ్చెను.

ప్రే—అట్టి భయమేమియు నక్కఱలేదు. మనము తప్పక వెళ్ళుదము. కాని నేను నీకొకముఖ్య విషయము చెప్పుచుంటిని. నా పేరుగాని, నా స్థితిగతులను గూర్చిగాని నీవాకెవ్వరితో నేమియు జెప్పవలదు. కొలది కాలములో సేనాధిపతి యుద్యోగము కాగలదని మాత్రము చెప్పుము. ఇది చాల ముఖ్యవిషయము. మఱువకుము సుమీ.

సు—మీ యాజ్ఞను జవదాటకుండ నెరవేర్తును. అట్లనే కానిండు.

ప్రే—సరికాని, నా పేరడుగవేమి నన్ను?

సు—నాకేమియు స్ఫురించదు. మీరే చెప్పుడు?

ప్రే—'కృష్ణసింగు' అని చెప్పిన చాలునా?

సు—ప్రేమలో 'రాధ' సమ్మేళనమునకై, మీ నామము మీరు సార్థకము పఱచుకొనుడు.

ప్రేమసింగు తన మాటలనే కొంతవఱకు సార్థకపఱచుకొనెనో మున్ముందర పాఠకులే గ్రహింతురుగాక.

ఆరవప్రకరణము ప్రారంభము

దౌర్భాగ్యము

'కాంద్వా' అనునదొక చిన్న పట్టణము. సుగుణ తండ్రియగు విశ్వనాథు తండ్రి తాతలనుండియు నా గ్రామము స్వగ్రామమగుటచే, నదియే తానుగూడ నివాసముగ నేర్పరచుకొనెను.

విశ్వనాథు డెక్కువ విద్యావంతుడు గాకపోయినను, తగుమాత్రము సహజవిద్య గలిగియుండెను. గ్రామమునందు తగు పెద్ద మనుష్యుడను పేరు సంపాదించెను.

ఆతనికి గొప్పఆస్తి యొకప్పుడుండినను ప్రస్తుతమది చాలవరకు క్షీణించి, 2, 3, యకరముల భూమిమాత్రము మిగిలియుండెను. దాని నాతడు విడువక తానే స్వయముగ దున్నుకొనుచు కుటుంబము పోషించుకొనుచుండెను. దీనికి దోడు తీరికయైనప్పుడు నలుగురైదుగురు పిల్లలను ప్రోగుచేసి అక్షరజ్ఞానమును నేర్పుచు వారి తండ్రులిచ్చిన స్వల్పజీతములను పుచ్చుకొనుచుండును.

విశ్వనాథునకు నలుగురు పిల్లలు. అందు రెండవ మొగపిల్లవాడును మిగిలిన ముగ్గురును ఆడపిల్లలును, వారిలో మొదటిదే సుగుణ. ఆమె తరువాత సుశీల, ఆఖరుపిల్ల విమల. [illegible] దోడు పిల్లలుకూడ నలుగురుండుటచే విశ్వనాథుని సంసారభారము మిక్కుటముగ దోచుచుండెడిది. కాని, మిక్కిలి శాంతమును, ఓరిమియు గలవాడవగుటచే, తనపిల్లలే తనభాగ్యమని తలంచుచు, యెంతకొరత దోచినను ఒకవిధముగ సంతృప్తితో కాలము గడుపుచుండెను.

ఆతనిభార్య పేరమ్మ భర్తయందు మిక్కిలి యనురాగము గలదియే యైనను, ఆతని పట్ల తప్పులనుజూచి దిద్దుటకు యత్నించుచుండు నలవాటుగలది. ఆమె యుద్దేశ్యములో నాతడే పెద్దపట్టణమైన జేరిన బాగుపడునని యుండెను. ఈమూరి జీవితములో తృప్తిపడుచు బీదరిక మనుభవించుటకన్న నదేదో నేర్పుని జూచుకొనుటకైన పట్టణవాస మేల చేయరాదని ప్రశ్నించుచుండెడిది. నాగరికత కూడ కొంత యలవాటులేని జన్మవృథయని యెంచుచు, భర్త పల్లెటూరి వేషమునకు మిక్కిలి సిగ్గుపడుచుండును. ఇదియెట్లున్నను దాంపత్యమునందే విధమైన లోటును లేదనియే చెప్పవచ్చును.

సుశీల మిక్కిలిజాణ, నవనాగరికత బాగుగ నలవాటుపడిన కన్య ముఖ్యముగా కట్టుబట్టలు పరిశుభ్రమైనవి అందమైనవి కావలెనని కోరుచుండును. కట్టుటయందు, బొట్టునందు సమకాలికులకే మాత్రము దీసిపోదు. ఎక్కువవిద్య సంపాదించుటకు, ధనసమృద్ధి లేకున్నను, ఈడునకు మించిన జ్ఞానమామెకు లేకపోలేదు. కొంతవరకు స్కూలు చదువునేర్చిన సుగుణకన్న, ప్రపంచజ్ఞానమునందు సుశీలయే యధికురాలని చెప్పవలెను.

విమల సరళస్వభావముగలది. మాటల పొందిక వినయస్వభావము, ఓరిమి, సంతృప్తి మొదలగు సుగుణము లామె యందుండెను. సుశీల యిది కావలెను అది కావలెనని పెట్టుపోరులకు, తానష్టమువచ్చి, చిన్నదైనను, అక్కకెన్నియో నీతులు బోధించుచుండెను.

సుగుణా ప్రేమసింధులు కాంపూర్వేకు వచ్చుటకు ముందు విశ్వనాథుకు తెలియపరచిరి. వారెల్లు వచ్చెదరని తెలియగనే, విశ్వనాథుని యింట నందరును సంతోష సాగరమున నోలలాడుచుండిరి. క్రొత్త యల్లుడు వచ్చుచుండెనని సుమతి, పిల్లలకందరికి నూతనవస్త్రములు గట్టి, యిల్లంతయు నలికించి ముగ్గులు పెట్టించెను. ఉన్నంతలో నెంతో శోభాయమానముగ నలంకరించెను.

విశ్వనాథు—స్త్రీలెంతకైన సాహసులు. కూతురు స్వయం రాజ్యమనువల్లు తనయిష్టమువచ్చినవానిని పెండ్లియాడుటట, తల్లిగారు, కొత్తయల్లుని రాకకై యువ్విళ్ళూరుట! చాలసరసముగా నున్నది. అనిభార్యతో సల్లాపము లాడదొడగెను. అంతటసుమతి 'మీమాటలకేమిలెండు' అత్త మంచి వేమలీపియునా, అనువల్లు, యెంతకష్టపడి, యెంతగౌరవించి సన్మానించినను, నామంచి నాయల్లున కగపడునా? అవి యెక్కడిమాటలు మగవారంత కృతఘ్నులు ఆడవారుకానేరరు" అనిభర్తకు సమాధానమిచ్చెను. అంతసుశీల, అమ్మా- యిల్లింతశృంగా

రించి, అల్లునికొరకువిచ్చేయుచు స్వాగత మిచ్చెను, బావాతృప్తి పడిన దో, పోనిమ్ము. మనమేమి చేయుదుము? అతనిగొప్ప అతనిది. మనగొప్ప మనది.

విమల - అక్కా—అట్లనకే—వారువచ్చువేళ్ళైనది ఇదిగో బండి చప్పుడు వినవచ్చుచున్నదే' అని అతిత్వరగ వీధిగుమ్మముకడకు పరుగెత్తెను.

ఈలోపున మిగిలినవారందరును, సుగుణకును, ఆమెభర్తకును యేర్పాటుచేయబడిన గదిలో నొక తివాసిని, రెండుకుర్చీలను వైచిరి. కుముదిని టీ; బిస్కట్లు మొదలగు టిఫిన్ పదార్థములు లోపల కూర్చిపెట్టనము ర్చెను. ఒక సేవకుడు ముందు, ఒకతువాలును చిలుకకొయ్యపై నుంచెను. ఇంతలో, వీధిగుమ్మమువద్దనుండి నూతనవధూవరులు, విమల ముందురాగా, లోనప్రవేశించిరి. సుగుణ తల్లినిజూడగనే కౌగలించుకొని ముద్దుపెట్టెను. విశ్వనాథుడును, కుముదినియు, ప్రేమపూర్వకముగా తెల్లని కలువదండను వేసి నమస్కరించెను. విశ్వనాథ్ లోని యుత్సాహము చేయలేము ... కుముదినీ మాత్రమా నందామృతముగు తనివితీర గ్రోలుచు, తనయుని, యూరేగింపు పిలానా మలనును, ... ముసిముసి నవ్వుచు, అడుగులు ... గుర్తుగున్నట్లు, సత్కరించెను. అంత సుగుణ తల్లితో, అమ్మా నేను చేసినపని కేమి నాన్నగారికని యెంతకోపమువచ్చినదో యని జడియు చుంటిని. నిజముగా మీకా గ్రహము కలిగెనా!

కుముద—తల్లి! యిందులోను దైవయదృష్టమే కాని నేనొండదు కాదు. ఇంతకును, చిన్నప్పటివు కాకుండగదా? ముద్దులయవ్వనవతి నీవు నీవుగనిని నెదకి తెచ్చుకొంటివిగదా? అని ఆనందభాష్పములు జలజలరాల, కౌగిలించుకొని చెప్పక చెప్పుచున్న ముద్దుగా ముద్దులాడు ఆనందాశ్చర్యములతో పిలు చిక్కనప్పుడు జూచుచుండెను.

సుగుణ తల్లికాళ్లు నమస్కరించి తండ్రియొద్దకు బోయి 'నాన్న గారు నాతప్పుక్షమించ ప్రార్థించుచున్నా'నని కళ్ళనుండి యశ్రువులు రాల నాతని కాళ్ళబట్టెను. ప్రాణనాథు తక్షణమామెను లేవనెత్తి 'అమ్మా! మునుపటి నీవెట్టివానిని పెండ్లియాడితివో, మంచిచెడ్డలరసితివో లేదో యని మిక్కిలి వగచినమాట నిజమే కాని, యిట్టి సుకుమారుని, వినయస్వభావుని, సద్గుణుని చేపట్టి నీవును, నిన్నుబట్టి మేమును సాటిలేని యదృష్టవంతులము. అని యల్లునివైపు దిరిగి 'నాయనా కృష్ణసింగూ! స్వయంవరముగ నిన్ను ప్రేమించి పెండ్లియాడిన యీ సుగుణ నాకూతురు. ఈయమయందేమైన లోపముపుట్టినయెడల నన్నిట్టిని మన్నింప ప్రార్థించుచుంటిని' యని తన దారిద్ర్యమును గూర్చియు అశక్తతను గూర్చియు ప్రసంగించుచు నిన్నాళ్లనుండి లోకముమెనసున్న నవిలెక్కచేయక మన్నింపవలెనని గోరెను.

అంతట సుశీల ముందుకువచ్చి —'అక్కా! యెంతగడుసుదానవే- మా కెవ్వరికి దెలియకుండ బావగారిని పెండ్లాడి తీసుకొనివచ్చితివా? నాకే తెలియును. నాపుట్టిల్లె నిన్ను పిలిచినవో నన్ను పేరున పిలువకు.

ఇంతలో చిన్నవాడు పరుగెత్తుకొనివచ్చి తల్లితో 'అమ్మా! ఆయనెవ్వరే? సుగుణక్కతో వచ్చాడేమే?' యని తన యజ్ఞానమును తెలియపరచుచు బలికిన నందరు నొకరితోనొకరు నవ్వుకొనిరి.

అంతట సుమిత్ర 'నాయనా ఆయన నీకు బావగారు. సుగుణక్క పెనిమిటి. నువ్వు ఆయనకు దండముపెట్టాలి. తెలిసిందా?

బాలుడు—సుగుణక్క—ఏమిటమ్మా ఆతిరాతత అన్నావు

సుమిత్ర పెనిమిటి

బాలుడు—అంటే?

—భర్త యన్నమాట మొగుడు అనిన బాగుగ నుండదని సుమిత్ర పెనిమిటి యనువదము వచ్చెను. కాని ఆబాలునికి అర్థము తెలి

యుక, తిరిగి ప్రశ్నించెను. వెంటనే సుశీల బిగ్గరగా నవ్వుచు - 'వెధవన్నా - సుగుణక్క మొగుడురా ఆయన' అని వూరుకొనెను. బాలుడు మాటపట్టుకొని, 'సుగుణక్క మొగుడా? - ఆఁ? యిప్పుడు తెలిసిందిలే' యని తన దారిని తానుబోయెను.

ఇట్లా బాలవృద్ధులచే సన్మానింపబడు ప్రేమసింగు మనస్సెట్లుండెనో వర్ణించుట యోజింపవలసియున్నది.

అత్తవారింటికి వచ్చునప్పుడు ప్రేమసింగెంతో ముచ్చటపడెను. ఇప్పుడును, ఆ సంతోషము పూర్తిగ నశించలేదు. వారి కుటుంబము చూచుట కాహ్లాదకరముగ నుండెను. సిరిలేకున్న నేమి? సంపదగలదు గదా, యని యొకవిధముగ తృప్తినొందెను. సుగుణ తన చెల్లెండ్రకన్నను స్ఫురద్రూపి. వారికన్నను మిన్నయౌ కావున ఆవిషయమునగూడ నొకవిధమగు తృప్తి అతనికి గలిగెను.

కానియిల్లు, 'ప్రేమా! యీపూరింటిలో ఏరీతి కాపురము జేయగల్గుచుంటివో? నాకొఱకై యెంతసొంపుగ నలంకరించినను, అబ్బా, ఆగదియేమి? [illegible] చిన్నగదిలోనేన్ల? యెట్లువ్రాసికొనుట? అక్కోంజా [illegible] యెత్తుగనున్నను [illegible] నేలేదా? ఓహో, పెద్దనులక మంచములు [illegible] కా[illegible] కుండుటే ఎంతచదువుకొన్న నేమి? స్వానుభవము [illegible] దారిద్ర్యమన్న నిట్టిదా?

ఇట్లాలోచనలో మునిగి యేలుమన్న ప్రేమసింగుకడకు సుముద ఫలహారములు తీసుకొనివచ్చి, సుగుణచే నందింపించెను. అందు ప్రేమసింగు జన్మలో, కని, విని చవిచూడని రొట్టెలు పానీయములు నుండెను.

ప్రేమసింగుకవి నచ్చకనే, కడుపులో త్రిప్పుపుట్టెను. భార్యను సంజ్ఞచేసి గదిలోనికి రమ్మనెను. లోనికేగినపిదప నామెతో "సుగుణా-ఇవేమియు నాకక్కరలేదు. యింటిలో నిక నొక్కపావు

గంటకన్న నిలబడలేను. నన్ను మన్నించి ఇవి తీసికొనిపొమ్ము. అబ్బా-ఈపొగ యెక్కడిది? ఆవంటింటిలో నుండియేనా?" అని మిక్కిలి దీనముగ బల్కెను. అంతనామె 'నాథా మీరిట్టి చిక్కులు పడవలసి యుందురని, నేను మొదటనే చెప్పితినిగదా? ఏమిచేయుదును?

ప్రే—నీవేమియు చేయనక్కరలేదు. ఈరాత్రికి నేను హోటలునకు బోయి భుజించెదను. నీవేమియు ననుకొనకుము. మీవారు నాకెంతయు నాప్తులు. వారిమీద నేద్వేషమును నాకు లేదు. ఏమందువు?

సుగుణకు వచ్చిన దుఃఖము ఉప్పొంగినట్లుండెను. మొదటనే యింతవరకు వచ్చునని ఆమె యెరిగియుండియే భర్తతో తన పుట్టింటికి వచ్చుట కిష్టములేకపోయెను. తనవారి దారిద్ర్యమునుబట్టి తన యందుగూడ నసహ్యభావ మాతనికి జనించునేమో యని మొదట జంకు ఆమెను మిక్కుటముగా బాధించుచుండెను

ప్రేమచంద్రుడు, అత్తవారింటికి వచ్చుటలో వారి పరిస్థితులను కన్నారగాంచి సానుభూతి చూపవలెనని యుద్దేశ్యపడెను కాని తాను మాత్రమచ్చట నిలువవలెనని, భోజనము చేయవలెనని ఆశ కలుగకుండును నని ఆత డెరుగడు.

ధాన్యవల్లి ఫలహారమును వెంటనే పంపుమని ఆజ్ఞాపించినవాడై తాను గదిలోనుండి యీవలకు వచ్చెను. అచ్చట నొక చాపపై కూర్చున్న మామగారిని గాంచి 'మామగారూ - మిమ్ములనందరను జూచుటచే నేనమితానందమును పొందితిని. నా ఆనందమును మాటలచే గాక వేరొక మార్గమున మీరు జూడజాలరు. దరిద్రత యనునది చాల దుర్భరమైనది. మీ సంపత్తికి సరియగు సిరికూడ నున్నచో మీయంతటి ధన్యాత్ములెవ్వరును లేరు. కానిండు. నేను నాశక్తికొలది నెల నెలకుసరి రూపాయలు మీ కుటుంబమునకు పంపెడి యేర్పాటు జేయుచున్నాను. దానిని గూర్చి మీరు వేరువిధముగ నాలోచించక స్వీకరింప బ్రార్థించుచుంటిన' నెను.

ఈమాట ప్రియంవద వినుచుండగనే, భగవంతుడే కేవలము వారియెదుట సాక్షాత్కరించి, వారిపై జాలిచే నింత యుపాధి కలుగజేసినట్లు సంతసించిరి. [illegible] విశ్వానాథానందబాష్పములతో తన కృతజ్ఞత ననేకవిధముల దెల్పెను. కుముద మొగము ప్రకాశమానమయ్యెను. [illegible] వారికిట్టి యుపకారమును జేసిన యుల్లుడెంత ధనవంతుడో [illegible] యని వారిలో వారనుకొనిరి.

ఆ సంతోషములో, సుశీల సుగుణను ప్రక్కకుబిలిచి 'అక్కా! విశాలాక్షి [illegible] గొప్పవాడు? నాన్నగారికి నెలకు 20 రూపాయలు [illegible]మనగా, [illegible] యెంతో కుతూహలముగ ప్రశ్నించెను. కాని తన [illegible] చెప్పగాని, అసలు పేరునుగాని వారెవ్వరికిని చెప్పన [illegible] చే [illegible] సుగుణ [illegible] చెప్పెను.

ఇంతలో [illegible] సుగుణ [illegible] యెను. అంత ప్రియంవద 'సుగుణా! నీవు [illegible] సంగతిని గూర్చి యేమాలోచించితివి?' [illegible]ను.

'నాథా! [illegible] నేనే [illegible]చి, [illegible]ను. మా [illegible] ఏర్పాటుచేసిన [illegible] యున్నదిగదా? దా[illegible]నము [illegible]. లేనిచో [illegible] నాదమును [illegible]నెను.

రాత్రి భోజన [illegible] బాల్యము ప్రమపింపు ప్రారుచుట్టు [illegible] [illegible] ఆ [illegible] లో [illegible]సమయమున [illegible], త[illegible] ఆను యుత్సాహము [illegible] భాగము [illegible] [illegible] నవ్వులాలుగ [illegible] కాలము [illegible]ండెను.

'కాన్తా! మీ యాయన యెంత ఆగర్భశ్రీమంతుడే? పాటలు తింటి యింతకంటె బాగుండును కాకోలును. నేను జమీందారువంటి వానిని పెండ్లిజేసికొన్నను, నా యాజ్ఞను మీఱకున్నగాని, నా పుట్టింటికి వచ్చినచో, నేను కోటను తిండికి బంపుదునా!'

సుగుణ ఆమాటలకు యేమియు ననలేక, తల్లితో తనభర్త స్థితినిగూర్చి నిజముగ నతడొక జమీకి అధికారి యని చెప్పుదమనుకొనెను కాని ఆసంగతి గోప్యముగ నుంచుటకు భర్తకే వాగ్దానము చేయుటచే నట్లు చెప్పలేకపోయెను.

ఇంతలో తనతమ్ముడు దగ్గరకువచ్చి 'అక్కా! నీ మొగుడేడీ? నీమొగుడు మంచివాడు కాడే, నాతో మాట్లాడలేదు!'

ఇట్టిమాటలు నవ్వులాటలకైనను, చిన్నతనమునైనను తన చెల్లెలుగాని, తమ్ముడుగాని అన్నచో నవి సుగుణకు కినుకగొలుపు చుండెడివి.

రాత్రి యైనపిదప ప్రేమసింగు భోజనముజేసి, యాపూట నొక యుగమువలె గడిపెను.

ఆఱవ ప్రకరణము

పునః ప్రయాణము

'అగుచో, ఈవేళనే బోవలయునా?'

'ఔను. తప్పకుండబోవలెను.'

'ఏమి? నన్నుకూడ మీతో నేలగొనిపోకూడదు?'

'సుగుణా నీవేమన్ననుసరే! నేనుచెప్పితిని కాదా? ఒక సంవత్సరమైనను గడపవలెను. నిన్ను మాయింటికి తీసుకొనివెళ్ళుటకు ముందు అందుచే నేను బోయివత్తును.'

'నాథా- మిమ్ములను వదలినేనుండగల్గుదునా? అబ్బ ఎన్నాళ్ళకు నోకదా తిరిగి మనమొకరినొకరు కలసికొనుట."

' నీవేమియు నావిషయమై బెంగపెట్టుకొననక్కరలేదు. నేను ద్యోగమునకు ప్రయత్నము చేయుచుంటినికదా. ఏపో మాపో సిమ్లాకు పోవలెను. మీవారిదగ్గరనే యుంటివికదా, నేనుకూడ నుదయపురికిపోయి మావాళ్ళను జూచి అచ్చటనుండి బయలుదేరి తిన్నగ సైన్యాధిపతినొద్దకు పోవలెను.

" పుత్తరములు వ్రాసెదను, తిరుచు వ్రాయుచుందురు గదా?

' తప్పక వ్రాసెదను. నీకేవిషయమును కావలసినను నాకు వ్రాయుము వెంటనే జవాబువ్రాసెదను.'

నాడే ప్రేమచంద్రుడు తన తల్లిదండ్రులను జూచుటకై యుదయపురికి పయనమయ్యెను. సుగుణ తనభర్తను వదలుటకు చెప్పలేని దుఃఖమును నొందెను. మరియొకకొన్నదినము లుండవలసినదేగా. యింటిల్లిపాదియు నాతనిని గోరిరి. కాని, ప్రేమచంద్రుడు, చాలకాలమై స్వగ్రామమును వదలుటచేతను, కాంక్షాతురుడు తనసవసతి గాకపోవుటచేతను, సైన్యాధికారోద్యోగమునకు జేయుచున్న ప్రయత్నములు సల్పుచుండుటచేతను, ఆగుటకు వలను పడనని సమాధానము జెప్పెను. అంత సుశీల, బావగారువొద్దకువచ్చి, 'బావగారికిపూరు ఖుల్లెన్నను, మేమన్నను చాలకష్టము మున్నట్లున్నది గాబోలు. నొక్కసారి అమ్మాయిన నాగియుంచగ బోవుచుంటిరనను. అంతె సరేను, సుశీలా ఎప్పుడు ... బ . చుంటిమి. తిరిగివచ్చినప్పుడు నీయిష్టము వచ్చినంతకాలము నిచ్చట నుంచుదునులే? ఆమాటనువిని సుశీల 'ఓ ' అప్పుడు మీరువచ్చినను, ఈనిశ ... లుకరుడకు ... తాను గూడ నొకసారి పల్లె మరునుకదా?

ఈమాటకతడు నవ్వుకొని పోసి, విమలా - నీవుందువుకదా, నీతో కాలక్షేపము చేసికొందునులే.'

ఇట్లు పోబోవుటకుముందు, మహిచంద్రతో సల్లాపములాడి, ప్రేమసింగు కాండ్వాను విడిచిపోయెను.

ప్రేమసింగు తమయింటనికరెండుమూడుకోజులుండినబాగుండు నని, ఆడపిల్లలకందరకును, స్వాభావికముగ, సుగుణకును, తోచెను గాని, పెద్ద వాళ్ళిద్దరకును, అందును ముఖ్యముగ, విశ్వనాధుకు ఆవిధ ముగ దోచలేదు. దత్తాయువకుడగు క్రొత్తయల్లుడింటికివచ్చినప్పుడు తమదారిద్ర్యమున్నకున్నట్లుగ వెల్లిబుచ్చుకొనకుండ కొంతవరకు గప్పిపు చ్చుకొనుటయందోని కష్టనిష్ఠురము లాతనికి తెలియును. అందువలన, అల్లుడెంతతొందరతముగ తననువిడిచిపోవునని యూతనికి మనోకలాగున నేమియు చింతగలుగలేదు. కుముదమ మాత్రము, అల్లుడు మఱిరెండు నాళ్ళుండిన బాగుండెడిదని దోచెను. కాని అతనికి తెలిసిన సమపతి వా డులు, కూర్చలేక బోవుటచే, నతడు పోవలసివచ్చుట సహజమేయని తృప్తిజెందెను. అంతసుశీల'

'అక్కా, బావ, వెళ్ళునప్పుడు నీకొక్క ముద్దయిన నీయులే దేమి? యని తూలమువంటిమాట సుగుణతో ననెను. దానిలో కొంత సత్యమున్నదని లోన భావించెను, సుగుణ కది కవ్వుగ దోచి ' ఏమేసుశీలా - మాబావారు నీకేమియు వచ్చినారుకారే? మాటమా టకు ఆయనలో ల్లించుచున్నావు? నాకెంత కష్టముగా నుండెనో నీకుదెలి యునా, పోనీలెమ్ము. అనుటయు, సుశీల, కాదే అక్కా, వెళ్ళేట ప్పుడు మాయింవరితోడను చెప్పినే కాని నాతోచెప్పలేదుకా దటే? అది సమంజసమందువా?

రిహాస్యముగా నామెకు, తాను బోవునప్పుడు ప్రేమసింగు, చెప్పినది సుశీలకు తెలియదని? సుగుణయెఱుగును గావున నామాటకు నొచ్చుకొనక ' సుశీలా' పోనిద్దూ, ఒకవేళ మఱచిపోయిరేమో అది యొక పెద్దతప్పటే?

సు—అబ్బా-ఎంత సహాసగుణమే! నాకే పెళ్లైనచో నా? మగడు నాకు దాసుడు కావలదా?

ఈ ప్రస్తావన కొంతవరకు సుగుణను నొప్పింపజేసెను. భర్తను విడువవలసివచ్చి యానాడామెకు, ఆహారము నందిచ్ఛలేకుండెను. ఒంటరిగ తనగదిలోనికి బోయి, యతి దీనగతిలోని వియోగ దుఃఖమును పైకివెడల గ్రక్కుకొనుచుండెను.

'ఆహా నాథుడు తిరిగి యెన్నాళ్ళకువచ్చునో కదా? ఇదియేమి యీసుశీలమాటలు? నిజముగ నాతో తానాఖరుసారి యిల్లువిడిచివెళ్ళ నప్పుడు చెప్పనేలేదే? పైకెంతసమంజసముగ మాట్లాడినను, ప్రియా-ప్రేయసీమని నోరారబిలువలేక పోయెగా! ఇదంతయు నిజమగు ప్రేమా-కపటపుప్రేమా? (ఆలోచించి) అట్లనుకొనుటేల? యీయిల్లు విడిచిన నిముసమువరకును, యెంతో ప్రేమగా మాట్లాడెనుగా ఏమియీసంభ్రమము? నానాధుని హృదయము సరళమైనది. నాకన్న నతని కిష్టులెవ్వరును లేరని నేనెరుగుదును. అట్టిచో నిర్హేతుక సంశయములేల? చిన్నదానిమాటను పాటించి, నాభర్తపై లోలెంచు టెందులకు?

ఏడవ ప్రకరణము.

పశ్చాత్తాపము.

ప్రేమసింగు కాంతాద్వాను వదలినపిమ్మట స్వేచ్ఛ నొందినట్లు సంతసించెను. యమలోకమునుండి ఈవలపడితి ననుకొనెను. అత్తవారి యెడల నాతనికి గౌరవముకన్న జాలియు, నెనరును యెక్కువగ నుండెను. ఆకారణముచేతనే విశ్వనాధుకు నెలకు 20 రూపాయాల యుపాధి

కలుగజేసెను. వారియింట భుజించుటకున్నైత మాతఁడొల్లకుండుటకు నిజముగ వారి పేదరికమే కారణము. ఏవిషయమునందును వారికి నాత నికి పోలిక లేదనుట నిర్వివాదాంశము. అత్తవారింట భుజించుటకు నైన నోర్వలేకపోయెనే యని కొందరాశ్చర్య పడవచ్చును. కాని, కొన్నిలక్షలాదాయమువచ్చు నెస్టేటుకు అధికారి యగు ప్రేమసింగట్లు చేయలేకపోవుటలో నాశ్చర్యము లేదు. అట్లయిన నాతని కుద్యోగ మేలనని మఱికొంద రనుకొనవచ్చును. యది కేవలము గౌరవమునకే గాని దానివల్లను లబ్ధికై యెంతమాత్రమును కాదు. ఇంతకును ప్రేమసింగుకు అత్తవారిపై నభిమానము లేకుంటకు గొప్పకారణమేమియు నగుపింపదు. సుగుణను వివాహమాడుట కేవలము కాకతాళీయము. తలవని తలంపు. విధి ప్రేరితము. ఆమె సుగుణములను కూడ నాతడు పరిశీలించలేదు. ఆమె సౌందర్యవతియని మాత్రమాతనికి తట్టెను. తట్టినంతమాత్రమున మోహములో చిక్కినా యనిన నదియు జరుగ లేదు. ఇక తానామెను ప్రేమింపకుండగనే షికారుకై, విలాసముకై యేగి, కృష్ణధారకు గొంపోయెనని యనుకొనవచ్చును. అదియు కేవలము జాలివిషయమే. ప్రేమసింగు హృదయము నవనీతము. పరులదుఃఖముల జూచి యోర్వలేనివాడు. పరోపకారపారీణుడు. అట్టి యాతనితో నొక పేదకన్య, తనజీవితములో స్వేచ్ఛ,సుఖము యనునవేవియో, ఒక్క దినమైన నెఱుగనని యాతనితో వాపుచ్చు నాత డామె పలుకులకు జాలినొంది, అట్టి స్వేచ్ఛాసౌఖ్యముల నొకసారి యామెకు గూర్చు టకు దీసుకుపోయెను. దాన, విధివశమున సకాలమునకామె యింటికి జేర్పలే-పోవుటయు, నందువలన నామెకు ఆ జన్మాంతము నపవాదు రానైయుండుటయు, నానింద నెత్తినవ బాపుటయే తన పరమావధి యని యెంచి ప్రేమసింగు సుగుణను పెండ్లాడెను.

ఇక ప్రస్తుతాంశము. ప్రేమసింగట్లు కాండ్వాను వదలినవాడై నేరుగ నుదయపురికి జేరెను.

ఉదయపురిచరిత్రాత్మకమైన పట్టణము. అందున్నతమైనకోట గలదు. ఆకోట కధికారియే ప్రేమసింగు. తండ్రి, జయసింగు. జయసింగునకు యెస్టేటుపై 2 లక్షలురాబడి వచ్చును. ఆతని కిద్దరాడపిల్లలును ఒక్కడే, కుమారుడును కుమారునాంగ్లవిద్యా ప్రవీణునిగజేసి, సేనానాయకత్వముకై బంపవలెనని మిక్కిలిగకోరి దానికనలయు విద్యకై ప్రసాదు నొద్దకు బంపెను. నేటికి ప్రేమసింగు నాతడుజూచి, 1 యేటి మీద నొక మాసమయ్యెను. తనతో జెప్పకుండగనే ఢిల్లీ, ఆగ్రాము న్నగునవి జూడబోయెనని మనస్సులో కొంతవఱకు గినిసెను గాని, యౌవనదశయందు కొంతవఱకట్టి యుత్సాహమును, దేశయాత్రాభిలాషయు ప్రతి మానవునికి నుండవలెనని యాతనికి గట్టి విశ్వాసము గలదు. ఆ హేతువుచేతనే గాగోలు. నేడు ప్రేమసింగు తిరిగి తండ్రి దర్శనముచేయగనే కుమారు నాతడు ఒదేపరిగ కౌగిలించుకొని ఆనంద పరవశుడయ్యెను.

ఉదయపురికోట చుక్కలి యున్నతమైనై నానాజాతిఫలవృక్షముల తోను జుట్టబడి చూచువారికి గన్నులపండువుగ నుండెను. అంతఃపుర మునందు రాణిమగు మీరాబాయియొక్క కుర్చీపై గూర్చుని, సేవకులు పరిచర్యలు చేయుచుండగ, తనపెంపుడుకుక్కను ముద్దాడుచుండెను. ఆమెకు పుస్తకములు చదివి వినిపించుటకై యూవరలో నొక యుద్యోగియుండెడిది. కొంతకాలమునుండి ఆమె మార్పింపబడెను దానికి కారణమామె యొకనాడు మాపిన వస్త్రములు గట్టుకొని వచ్చెను. అదిజూచి మీరాబాయి, ఓసీ నీవీదినమునుండి కోటలోనికి రావలదు నీవంటివరిత్రులు నాచుట్టుప్రక్కల నిలువ నవసరములు, పొమ్మని, దేవిడిమన్నా జేసెను. అప్పటినుండి తగినయువతికై ప్రయత్నము

చేయుచు నామె దొరకువరకును తనకుక్కపిల్లతోనే కాలక్షేపము చేయుచుండెను.

పరిచారికలు విసురుచుండిరి. కుక్క అప్పుడప్పుడు పైకిలేచుచు ఒకప్పుడు మొఱుగుచు, మీరాబాయి చేతిలోనున్న గొలుసునకు కట్టబడి యుండుటచే నిటునటు దిరుగుచుండెను. అప్పుడే చుట్టియిచ్చిన తాంబూలమును స్వేచ్ఛగా నమలుచు, అఖండ సంతోషములో మైమఱచినట్లుండెను.

అంత నామె ప్రధమకుమార్తెయగు సరళ మెల్లగ తన తల్లి యున్న గదిలోనికి వచ్చెను. మీరాబాయి యామెను జూచి 'సరళా! వచ్చితివా? నీకొఱకే నేనును జూచుచున్నాను' అనెను. అప్పుడు,

సరళ—అమ్మా-కుక్క మేలాగాడుకొనుచున్నది. దీనికి పాలు పోసిరా, యింకనూ పోయలేదా?

మీరాబాయికి తనకన్నను ముందుగ తన కుక్కపిల్లను గూర్చి యెవ్వరు ముచ్చటింతురో వారియందెక్కువ ప్రేమ గలుగుచుండును. ఆకారణముచే నామెను జూచుట కెవ్వరువచ్చినను, కుక్కను గూర్చి మొదట కుశలప్రశ్నము జేయుదురు. 'సరళా బాగుగనే ఆడుకొనుచున్నది' అనిచెప్పి దగ్గరనున్న సేవకురాలితో 'దాసీ! దీనిని కొంచెము సేపాడుకొనుటకై వెలుపలికి తీసుకొనిపొమ్ము. నేను సరళతో మాట్లాడవలసిన పనియున్నది' అనెను.

మీరాబాయికి ప్రపంచములో తన కుమారునికన్న ప్రేమతరమైన వస్తువింకొకటిలేదు. నాటి యుదయమునకే ప్రేమసింగు తిరిగి యుదయపురికి చేరెను. వెంటనే యాతని గలసికొనుటకు మీరాబాయికి వీలు చిక్కనదికాదు. అదిగాక కొడుకే తన యంతఃపురములోనికి వచ్చి మొదట నమస్కరించవలెనను నాచారముండెను. అందువలన నాతని రాక కెదురుజూచుచుండెను.

'సరళా! మీ అన్నయ్య వచ్చినట్లు తెలిసినది. నాదగ్గర కింకను నేల రాలేదో తెలియకున్నది. నీవాతనిని వెంటబెట్టుకొని వచ్చెదవా?

స—అవునమ్మా! అతడు వచ్చెను. నాన్నగారితో మాట్లాడుచు కూర్చున్నాడు. ఈసరికి రావలసినదే. సరిలెమ్మా. నేనే పోయి యాతని దోడ్కొని వత్తును' అని చెప్పి యావలికి బోయెను.

సరళ చాల చక్కనియువతి. ఆమెకు సంగీత జ్ఞానము కూడ గలదు. చూపునందు, నడకయందు రాణివాసపు స్త్రీలకు దగిన [illegible] లన్నియు [illegible] వనుటలో నాశ్చర్యమేమియు లేదు. [illegible] యిద్దరి చెల్లెం[illegible] [illegible] సరళయే యెక్కువ స్ఫుర [illegible] యెంచెదిరి. [illegible] నల్లని కురులును, ఇంపుకు [illegible], మెరసెడి [illegible], నా[illegible] పుట్టినిల్లగు నడకయు, [illegible] కదొక [illegible].

ఇట్టి [illegible] చాల ప్రయత్నములు [illegible]ను. మీరాబాయి [illegible] వచ్చుచుండిరి. స్థితిగతుల మాటుండనిచ్చి, [illegible], పేరులు, సంప్రదాయము, నా[illegible]కత, పలుకు[illegible], [illegible]-మున్నగాగల యువతులకు [illegible] మార్తెలను [illegible], [illegible], [illegible], గౌరవము మొదలగునవి [illegible] యువతెను [illegible], [illegible] జేయవలెననెడి పెద్ద [illegible] లుండెడివి. [illegible] సరళ యదృష్టవశమున, గోవిందసింగను [illegible] కీర్తివంతుడైన [illegible], పెద్ద సర్దారుడు, వరుడుగా కుదర్చ [illegible]. సరళయు నాతని జూచి తగినవాడని యంగీకరించెను. [illegible] కూడ [illegible]. ఇక ప్రేమపెంపు గ్రామాంతర [illegible] నుండుటచే [illegible] సలహా చేయవలసియుం [illegible]. ప్రస్తుతము [illegible] కబురుపంపినదా విషయము [illegible]కే.

ముహూర్తకాలమునకు ప్రేమసింగు సోదకీసమేతముగ తల్లిని దర్శింపవచ్చెను. మీరాబాయి తక్షణము లేచి కొడుకును కౌగిలించుకొని తనవిదీర 'నాయనా! మా యింటికే, నీవు ఆగ్రాముననగు నవి జూచుటకు బోతివా? సరిలెమ్ము. నేటికైన మాకంటబడితి వంతే చాలును. కాని చాల చిక్కినట్లగుపించుచున్నావే, ప్రేమసింగూ-సరళ విషయము నీతో ముచ్చటించుటకై యెన్నాళ్ళనుండియో ప్రయత్నించుచుంటిని. నేటికి వీలయినది. రమ్ము. కుర్చీలో కూర్చుండుమ'ని చెప్పెను.

ప్రేమసింగు తల్లి యనుజ్ఞ చొప్పున కుర్చీలో కూర్చుండెను. ప్రక్కనున్న సరళవైపు జూచి, ఆమె సిగ్గు, శోభ, దర్జా, అందము, దుస్తులు అవన్నియు జూచినంతలో సుగుణ తలపునకు వచ్చెను. ఆమెకు నీమెకు సహస్రాంతము తారతమ్య మున్నదని గ్రహించెను. అందములో సరళకు, సుగుణ తీసిపోవకున్నను, యీ నాజూకు, నడక, చూపు, మాట, కట్టు మొదలగు బాహ్యాడంబరములామెకు లేవను నది సత్యము. నిజముగ నవి లేకుండుట ఈ నవీన యుగములో గొప్ప లోటే యని యాతని మనస్సునకు బాధాకరముగ దోచెను.

ఒక్కసారిగ తన వివాహమును గూర్చిన తలపులన్నియు నాతని మనస్సునకు తట్టెను. తన తల్లి కావలయును ముఖ్యవిషయములు, ధనము, దర్జా ఈ రెండును కలిసిరాని సంబంధములు, మగవాని విషయమైనను, ఆడుదాని విషయమైనను ఆమెకు గిట్టవు. ప్రేమసింగు పెండ్లాడిన సుగుణకు లేనివే ఆ రెండును. అట్టి సందర్భములో నిజముగ 'అమ్మా! నాభార్యకు ఆ రెండును లోటేసుమా. నేనట్టియువతినే దైవికముగ పెండ్లిజేసికొంటినన, మీరాబాయివంటిది యెంత మండిపడునో?' యని ప్రేమసింగూహించుచుండెను.

నేనెవరి భర్తను

పెండ్లినిగూర్చియే ప్రస్తుతాంశము గావున, తనపెండ్లివలెనే వేరొకనికి పెండ్లియైనట్లుగ గల్పించి, యావృత్తాంతమును తల్లికిదెల్పి చూతమని ప్రేమసింగూహించెను. 'అమ్మా - యీమధ్యనొక ఆశ్చర్యకరమగు పెండ్లిజరిగినదిసుమా?'

మీ — నాయనా అదెట్టిది.

ప్రే — ఈమధ్యనొక సాటిరాజపుత్రుడొక పేద యువతితో స్నేహము చేసెను. ఆమెయేజాతిదో తెలియదు.

మీ — జాతికేమిలే, పేదదనుచున్నావేమిటి.

ప్రే — ఔను కడుబీదకుటుంబములోనిదట.

మీ — ఛీ, ఛీ, అట్టిదాని స్నేహమాతని కెట్లుగలిగెను?

ప్రే — ఎంతనిరుపేదయైనను, మంచి సుందరరూపియనియు, చదువుకొన్నదనియు, నొకసారియెట్టి సంకటములోనో మాట్లాడెను గాబోలు. ఆదియే వారి స్నేహమునకు కారణమై తుదకు వివాహమునకు గూడ హేతువయ్యెను.

మీ — ఆహా, రాజపుత్రుల కందఱకును గళంకమైన పనిచేసెనా! అతనికిస్థితు లెట్టిది!

ప్రే — అయ్యో- అతడు గొప్పస్థితుమంతుడమ్మా- మీదుమిక్కిలి పూర్ణవిద్యావంతుడు. అతడట్టి యువతెను పెండ్లాడుట మన బోంట్లకంతె సిగ్గుచూలినదిగ నగుపింప నాతనికెంతో గొప్పగా దోచుచున్నది. గుణము, రూపము, విద్యయుండిన ధనములోగాని, దర్జాలో గాని, కులములోగాని, ప్రేష్యములేదని యతనివాదన.

మీ — ఏడ్చినట్లున్నది. ధనమును, దర్జాయులేని, దరిద్రపుముండను గట్టుకొన్న నీచుడు వాని ప్రసంగము మనకేల? మనమట్టివారిని దలంపనైనవద్దు. సింగూ మనసరళసంబంధము విషయమేమందువు?

ప్రేమసింగు మనస్సులో పెద్దరాయిపడ వేచినట్లు దోచెను. నీ వెప్పటికైనను బయలుపడితివో, కొడుకైనను తన్నావల కీడ్చి వేయక మీరాబాయి యూరకొనదని యతడు నిశ్చయపఱచుకొనెను. అట్లే దీర్ఘముగ తనచరిత్రను గూర్చి యాలోచించు చుండగ మీరాబాయి తిరిగి యాతనితో 'నాయనా, అదేమి, యేకో ఆలోచనలో నున్నట్లున్నావే?' యనెను. దానికిబదులుగ 'అమ్మా ఈమధ్యను తటస్థించిన ప్రయాణములచే, లోని యుష్ణమెక్కువై తలభారముగనున్నది. అంతకన్నను వేఱేమియులేదు. ఇకమన సరళ విషయమై ప్రశ్నించితివి. నాకు, యీవరలో యీతలంపేలేక, తగినవరునికై ప్రయత్నించలేను. మీరేమైన జూచితిరాయేమి?'

మీ—అవును, మనకు సమీపముననేయున్న యొకచిన్న యెస్టేటుదారుడగు గోవిందసింగను, యువకు డొకడుగలడు. వేషభాషల యందేమి, భాగ్యభోగ్యములందేమి, ఆతనికి సరియైనవారీ యా సేతు హిమాచలమువఱకు నెవ్వరునులేరు. ఆతనికి మనసరళ అన్ని విధములను తగియున్నది. మీమమిక్కిలి అతడు బిరుదాంకితుడు గూడనట!

ప్రే—(తలవంచుకొని) అగునో నాసంబంధము చాలమంచిదే దానికి మనసరళ యేమనున్నది! అనిచెల్లెలిని దగ్గరకు బిలచి 'సరళా-నీవాతనిజూచితివా అమ్మా?'

సర—'నేనుజూడలేదన్నయ్యా-' అని, సిగ్గుచే కొంచెము తల వంచుకొని యనెను.

మీ—సరి. ఆతడిప్పటివఱకు నిచ్చటికి రానేలేదుగదా. రేపటి దినమువచ్చునట్లు తంతెనిచ్చినాడు. ఈలోపుననే, నాయనా, నీవును వచ్చుట మిక్కిలి సంతోషముగానున్నది.

ప్రేమసింగు తలయూచి యిక మారుమాటాడక తల్లినొద్దశెలవు దీసికొని తనగదిలోనికి బోయి యిట్లువలపోసెను. "అయ్యో యిచ్చ

టికి వచ్చువరకును మిగుల ప్రశాంతతతోనుండిన చిత్తమిప్పుడెంతె త్తరపాటు నొందుచున్నది! సిరులతో దులదూగునట్టియు, నతినిర్లక్ష్య భావముగలిగినట్టియు నాతల్లి నిరుపేదయగు కోడలికి స్వాగతమిచ్చినను మాటకల్ల- మొదట నేనుచేసిన పనినిగూర్చియు, నాస్వార్థత్యాగమును గూర్చియు నెంతయో గర్వించితిని,* దానికై యిప్పుడు పరితాపము నొందవలసినట్లు దోచుచున్నది. అప్పుడు గలిగిన సాహసము. యిప్పుడు గలుగకున్నది. యీనాకోటలోని వైభవము యెదుట నాసోదరీల సీటుగోళులముందర, నాతల్లిభాగ్యభోగ్యముల ప్రక్క, ఆహా నాభార్యకు సూదిమోపునంతటి స్థానమైన, ప్రాపించునా? అయ్యో నాకు భార్యయై యుండియు, నిజమును గప్పిపుచ్చవలసి వచ్చెనే? దైవమా' యని దీర్ఘ కాలము పశ్చాత్తాపము నొందెను.

ఎనిమిదవప్రకరణము.

ఆశాభంగము.

రాజపుత్రస్థానములోనివాడు రాజాకు ప్రియుండవదియను కుమార్తెయుండెను. ఆమెవంటి సౌందర్యవతి యెచ్చటను లేదని చెప్పవచ్చును. పురాతనపు ఆచారముగు ఘోషా పద్ధతి నామె వదలి, నూతన విద్యలో చాలవరకు ప్రవీణురాలయ్యెను. ఆ రాజాకు పుత్రసంతతి లేక పోవుటచే నామెకే యెస్టేటంతయు వ్రాసి యివ్వనుండెను. ప్రియంవదను వివాహమాడుటకై యెందరెందరో రాజపుత్రులు, ప్రయత్నించిరికాని వారినెవ్వరిని నామె యంగీకరింపదయ్యెను. ఆమె విశాల నేత్రములును, తేజోవంతమగు మొగమును, పొడుగై, నల్లనైన కురులును ఈడుకుతగిన పొడవును, స్థితికదగిన విద్యయు, విద్యకుదగిన వినయమును ఆమెకీర్తిని ద్విగుణీకృతముజేసినవి.

మన మీరాబాయికిని, ప్రియంవదతల్లికిని, దూరపు బంధుత్వమే గాకుండ చిరకాలస్నేహముండెను. ఆస్నేహమునుబట్టియే, రాణాభార్యయైన రుక్మిణీబాయి యప్పటప్పట నుదయపురికి వచ్చుచు, బోవుచు మీరాబాయినిగూడ దీసికొనిపోవుచుండెడిది. అట్టి పరిస్థితులలోనే ప్రియంవద ఛాయా పటమొకటి మీరాబాయి కోటలో నుంచబడి యుండెను.

ప్రియంవదను ప్రేమసింగునకు చేసుకొనవలెనని మొట్టమొదట, మీరాబాయి యూహించలేదు. కాని ఆమెకు 16 యేండ్లు వయస్సు వచ్చుటయు, రాణాకు వేఱు మగపురుషులేకపోవుటయు, నాస్తి యంతయు నామెకే రానుండుటయు, మీరాబాయి, తన కుమారునకామె నెట్లయిన పెండ్లి చేయించవలయునని తలంచెను.

మీరాబాయి సర్వస్వమును ధనమే ధనమే ఆమె కిహపరసాధనము ధనమే అనుకొనెను. భోగాభిలాషయే ఆమె పరమావధి. మిగిలిన విషయము లెట్లున్నను ప్రియంవద ఒకరాణా ఆస్తికి కర్త యగుటకే యవకాశమును గలిగియుండెనో నామె తన కెన్నడును కోడలగుటకు మీరాబాయి యిష్టపడియుండెను.

ఒకనాడామె ప్రేమసింగుచేత మాట్లాడవలసిన పనియున్నదని తనదగ్గరకు రప్పించెను. తల్లి కొడుకు లిరువురును చేరి యొక కుర్చీపైన గూర్చుండిరి. అంతనామె

'ప్రేమసింగూ-సరళవరుడు గోవింద్‌సింగు వచ్చెనుగదా, ఆతనిని జూచితివా ?

ప్రే—చూచితిని.

మీ—ఆతడు చాల దర్జాపురుషుడేసుమా. ఆకీవి, ఆబుగ్గమీసము, ఆచూపు, ఆకట్టు, నాయనా- నిజముగ మనసరళకు తగిన వరుడుసుమా.

ఇట్టిమాటలు ప్రేమసింగునకేమియు గిట్టకపోయినను, తల్లిమాటకు వ్యతిరేకము జెప్పుట కెన్నడును, ఇంతవాడే గావున , నామెమాటకు బదులుగ, అమ్మా నిజముగా మనసరళకు దగినవరుడనియే నాయభిప్రాయము.

మీ—నీవాతనితో మాట్లాడి జూచితివా?

ప్రే—ఆ! మాట్లాడియే యుంటిని. అమ్మా నీవు కోపగించక పోయిన నేనొక్కమాటజెప్పవలసియున్నది.

మీ—నాయనా యేమిటది ?

ప్రే—అతడుచాల, బుట్టుసరి మనిష్యునివలె నున్నాడు సుమా.

మీ—ఓ యిట్టివాడా? అదియెట్లు సరియనుకొంటివా? నాయనా ఇది, రాజనీతి

ప్రే—ఏమో నీవేమన్ననుసరే, ఎంతధనికుడైనను, వినయుడై యుండవలెననియే నాయూహ. గర్వమెవ్వరికిని బనికిరాదు.

మీ—ప్రేమసింగూ నీవునట్టి పిచ్చివాడవు సుమీ. నాకడుపున బుట్టియు నీవింత అన్యాయకుడవౌట యిక్కలి వింతగా నున్నది. అతడు గర్వియని నీవెట్లు చెప్పగల్గితివి.

ప్రే—ధనికుడొక తాకానొక సమయమందు, పేదదానిని పెండ్లాడుటతప్పాయని యెవ్వరో ఆతని నడిగిరి. దానికిబదులుగ గోవింద్ సింగనునుగదా ‘ వాడొక నీచుడు. తుచ్ఛుడు. వానిని వెలివేయవలెను. సాటి స్థితిగతుల గలవారినే పెండ్లాడవలెనుగాని, గొప్పవారు కొద్దివారిని పెండ్లాడుటెన్నటికిని తగదని యతితీవ్రముగ వాదించెను.

మీ—ఓహో? దానికా నీవాతనిని గర్వపు వాడంటివి. దానిలో దప్పేమి? ఆతడన్నమాటలు వేదవాక్యములు సుమా? దరిద్రహీనులను పెండ్లాడిన ధనికుని ముక్కు చెవులు గోయవలదా? యనెను,

మీరాబాయి యీ ప్రస్తావన వంకను కొడుకువచ్చుటకు రావించి మెల్లగా, రాణా కూతురగు ప్రియంవద ఛాయాపటము నాతనికి జూపవలెనని యభిలాషపడెను. తల్లియై యుండియు నామెకుగర్వము మెండు. తనమాట జవదాటుటకు గొడుకునకు గూడ నధికారములేదు మాట బోటుపోవునని ఆమెకు సందేహము దోచినదో కన్నపుత్త్రునితోనైనను మనస్సిచ్చి మాట్లాడదు

ప్రస్తుతవిషయము ప్రేమసింగునెట్లైన, ప్రియంవదను ప్రేమించి, వరించునట్లు జేయవలెను. కాని అది ముఖస్తముగా 'నాయనా నీవామెను వివాహము జేసుకొనవలెనని, ఆమె కొడుకుతో జెప్పుట కిష్టము లేదు ఆతని నోటినుండియే 'అమ్మా నేనా యువతెను ప్రేమించి, వరించితి' అని రావలయును. ఇట్టి అస పంథనమైన సాభిమానమును, పట్టుదలయు గలయుండె మీరాబాయి.

కొడుకుతో మాట్లాడుచు, మాట్లాడుచు, నాయనా ప్రేమసింగూ, చాలా గుబురుగానున్నది ఆవిసెనకఱ్ఱ యీలాగున సంపుకొనెదవా?' యని యెదుటనున్న గోడమేకున కాతని దృష్టిని ద్రిప్పినది. తల్లికోరికప్రకారం ప్రేమసింగా విసెనకఱ్ఱనుదీసి యామె కందిచ్చి ఆమేకునకే తగిలింపబడి, గోడను వ్రేలాడుచున్న నొక ఛాయాపటమును జూచి 'అమ్మా యీఫొటో యెంతబాగున్నది. యిది యెవ్వరిదమ్మాయని' ప్రశ్నించెను. అంతనామె యూరకభావము నటించుచు, 'అది నీకెందుకులెమ్ము. ఉన్నచోటనే తగిలింపుమని జవాబిచ్చెను.

ప్రే—కాదమ్మా-ఇట్టి సుందరమైన యువతెను నేనెన్నడును జూడలేదు. అందుచే నడుగుచుంటిని.

మీ—సౌందర్యమును గూర్చియె సివామె వృత్తాంతము గోరుట? లేక ప్రేమించి యడుగుచుంటివా?

ప్రేమసింగునకు వెంటనే తన వివాహ వృత్తాంతము తలపునకు వచ్చి యొక్క దీర్ఘనిశ్వాసనువిడిచి 'అమ్మా! ఛాయాపటమును జూచియే ప్రేమింతురా? ఇంతకును ప్రేమసంగతియేల? ఆమె సొబగునుగూర్చియే ముచ్చటించుచుంటిని. ఆమె యెవరో చెప్పకూడదా ?

మీరా — ఓహో ప్రేమించని యువతెను గూర్చి నీకెందులకు ? దానిస్థానమున నదియుంచుము.

ప్రే — కాదమ్మా- ఈమెదేశూరని యడుగుచుంటిని. ప్రేమ, ప్రేమ యందువేల ? నాకు వివాహేచ్ఛయింకను లేకుండగనే ఆవిషయ మెట్లు జెప్పుదును?

మీరాబాయిమాటలు సాగునట్లు దోచక, ముఖాముఖినాతని మనస్సునగనిపెట్టవలెనని నిశ్చయించి 'ప్రేమసింగా, పదేపదిగ నడుగుచుంటివి గనుక చెప్పుచుంటిని. ఆమె మేవారు ఠక్కూని గారాబుకూతురు. ఈమె పేరు ప్రియంవద. తల్లిదండ్రుల కామె యొక్కర్తెయే సంతానము. జమీనుకంతకు నామె పట్టమహిషి, కాగలదియున్నది.' అని యింకను గొంతబెట్టుసరిజూపి తనయూహ నైన వెడలగ్రక్కక నూరకుండెను. ప్రేమసింగా మాటలనువిని 'ఓహో! అలాగా-సరి, సరి'యని యంతయు విగత మనస్కుడై పలికెను.

అంత మీరాబాయి స్పష్టముగా నిట్లడుగుటకు స్థిరపరచుకొని కుమారునిజూచి.

'తనయా, పరిణయ సంబంధము కుదిరినదిగదా. అది యీమాసములోనే జేయ నిశ్చయించితిమి వరుడన్ని విధముల ననుకూలుడగుటచే నాకెంతయు నాహ్లాదకరముగ నున్నది. ఇక నీరెండవచెల్లెలుకు మేనరికముండనే యున్నది. దాని వరుడుగూడ సమస్త విధముల ధనగౌరవాది ప్రశస్తులు గలిగినవాడు. మనకు విధాయకుడు. ఇక నా కేకపుత్రుడవు నీకు వివాహమగుట, నాజన్మసాఫల్యము జేసికొనుటే. కావున, మనస్సు

విప్పిజెప్పుచుంటిని. నీవు వివాహమ్ము జేసికొని నన్ను సంతోషపెట్టెద నని నమ్ముచున్నాను. అందుకు నీవిప్పుడు ఛాయాపటములో జూచిన ప్రియంవద నీకన్నివిధముల దగియున్నది. నీయుపచర్యను బట్టి ఆమె నీకు నచ్చినట్లె యగుపించుచున్నది. గావున నామాటకేమి జవాబి త్తువు?

ప్రేమసింగు మొగమువాల్చి 'అమ్మా' అనిమాత్రమై యిప్పుడు నన్నేమియు నడుగవద్దు. నాకు శెలవిమ్మని, యూగది విడిచిపోయెను.

మీరాబాయి యిట్లాలోచించెను. జరుగనున్న సరళ వివాహ మునకు, రాణా కుటుంబమును పిలిచెను. ఆతడును భార్యయు బిల్లయు గూడ నిచ్చటకు వత్తురు. అప్పుడు, ప్రేమసింగు మనస్సే విధముగనైన, ప్రియంవద యందు లగ్నమగునట్లు ప్రయత్నింతును. ఛాయా పటము జూచియే యామె యందమును బొగడిన యీతడు ఆమెను స్వయ ముగా జూచినచో, మోహ పరవశుడుగాకుండునా?'

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

ప్రణయ కలహము

'హా! యేమిది. యెంత చక్కదనము? ఏమి రూపురేఖా విలాస ములు? ఎంత నొయ్యారముగ నున్నదా మొగముతీరు? ఆచూపులలో యెట్టిజీవకళ?' యనుచు ప్రియంవద ఫొటోనుగూర్చియే పరవశత్వ మునొందుచు ప్రేమసింగామె నెప్పుడు చూతునాయని యువ్విళ్ళూరు చుండెను. అంతలో తన వివాహమునుగూర్చి జ్ఞాపకము దెచ్చుకొని తిరిగి యిట్లాలోచించుకొనెను.

'అయ్యో-నేను ప్రియంవదను గూర్చి యేమనుకొన్న నేమిలాభము? కాగల కార్యము గంధర్వులే దీర్చినట్లు నావివాహ మీవరకే యైనదే. యింక నేయువతిపై నాసపెట్టుకొనగలను? కేవల మొక్క యువతి గౌరవము భంగమగునని యెంచి, నావిద్యాన్నై పుణ్యమును చాటించునట్లు, స్వార్థత్యాగమను పిచ్చిలోపడి జీవిత మంతయు నొక పేదయువతికు ముడివైచికొంటినే ? యిక నేమనుకొనిన లాభమేమి? గతజలసేతు బంధనమేల ? చేతులు గాలినపిదప నాకులు పట్టుకొనువా రుందురా? ఏదో వెఱ్ఱి గొప్పకుపోయి పెండ్లి సంకెళ్ళలో పడితినని బెన్నముందున్న పశ్చాత్తాపము 'బహుమందు వంతరో నొక సేవచేసొక యుత్తరము 'దెచ్చి' దేవా, తపాలావాని యుత్తరము మీకు వచ్చినదని యిచ్చినాడు. అని యది ప్రేమసింగు కిచ్చి వెళ్ళిపోయెను.

ప్రేమసింగు కవరను చింపి చదువుకొనెను.

ప్రాణేశ్వరా-

మీరెన్నియుగములైనదో నన్నువిడిచి? మీరెప్పుడు వత్తురా యని వేయివేల్పులకు మ్రొక్కుచుంటిని. ఒక్క యుత్తరమునకైన నోచలేదా ?

ఇట్లు

మీ పాదసేవకురాలు

సుగుణ.

ఆయుత్తర మాతనికొక హృదయశూలమయ్యెను. ఆమె నెన్ని విధముల మఱతునన్నను వలను పడదయ్యెను. ఇంతకును, మఱచుట కామె యేమిపాపము జేసినది? ఆహా, ఎట్టియవివేకపు, అసందర్భపు పొరబాటునకు లోనైతిని? అనుకొనుచు నుత్తరమును తిరిగి మడచివైచి, వెఱ్ఱియాలోచనలో మునిగి యట్లే ప్రతిమవలె కుర్చీలో కూర్చుండెను.

ఇంతలో చెల్లెలు కమల ఆగదిలోనికి వచ్చినదై యన్నగారిని జూచి, 'అన్నయ్యా! ఏమి? ఆలాగాలోచించుచుంటివి? ఆయుత్తర మెక్కడనుండి వచ్చినది.

ప్రే—లేదమ్మా! ఏమియు నాలోచించుటలేదు. ఈ యుత్తరము నాస్నేహితుడొకనియొద్దనుండి వచ్చినది.

క—ఆ స్నేహితుడెవడు?

ప్రే—నీవెఱుగవు లెమ్మా. కమలా! భోజనమునకు వేళ కాలేదా యని ప్రస్తావనను వేఱు మార్గమునకు ద్రిప్పెను.

క—'అవునన్నయ్యా! అందులకే నిన్ను పిలుచుటకు వచ్చితి న'ని యాగది విడిచిపోయెను.

ప్రేమసింగు వెంటనే యొక కాగితమును, కలమును దీసి యీ తీరున సుగుణ యుత్తరమునకు జవాబు వ్రాయ మొదలిడెను.

'ప్రియమగు సుగుణా—'

ఇకముందు నీవు వ్రాయుచుత్తరములలో 'ప్రాణేశ్వరా' యని సంబోధించక 'మిత్రమా' యని వ్రాయుచుండుము. ఆలాగున వ్రాయుటవలన ప్రమాదము సంభవించును. ఉత్తర మెవ్వరి చేతిలోనైన బడినచో చాల కష్టములు గలుగును.

ప్రస్తుతము నాచెల్లెలు వివాహప్రయత్నములో నున్నాను. నిర్ధారణగా నేనెప్పుడు రాగలనో చెప్పలేను. నీ కేమికావలసినను నుపేక్ష జేయక నాకు వెంటనే దెలియపఱచుచుండుము. నీవు కుశలా సాగా యుందువని తలచుచుంటిని. నీ సౌఖ్యమే నా సౌఖ్యమని మఱువకుము.

ఇట్లు,

ప్రే॥ సిం.

ఆ యుత్తరమును సేవకులకీయక, తానే స్వయముగ బోయి పోష్టులో వైచెను.

... ...

అచ్చట కాండ్వాలో సుగుణసంగతి. ఏనాటికిని నాథునొద్దనుండి యుత్తరము రాకుండుటచే మిక్కిలి దిగులొంది ప్రేమపింగునకు లేఖ వ్రాసి జబాబునకై గడియలు లెక్కించుకొనుచు సుగుణ విచారించు చుండెను. సకాలములో నెట్టకేలకు ప్రాణేశ్వరుని దగ్గఱనుండి జబాబు వచ్చెను. ఉత్తరము మొదట సుశీల కందెను. దానిని తీసికొని యప్ప గారి గదిలోనికివచ్చి 'అక్కా! మీ ఆయనగారి యుత్తరమునకై పలవరించుక పోతున్నావుగదా? నీపుణ్యము బాగున్నది. ఇదిగో వుత్తరము. ఉంచుము. ఉండుము. నే నావలికి పోయినగాని చింపకుము. మీ భార్యాభర్తల రహస్యములు నాకేల?' యని తన నైజగుణము మానక నవ్వులాటకు సుశీల సుగుణతో ననెను.

సుగుణ నాథునుత్తరము చింపి చదువుకొనెను. తనను "ప్రాణేశ్వరా" యని పిలుచుటకామె కెంతహాస్యమున్నను, అట్లు వ్రాయుటకు వీలు లేకపోయెగదా యని విచారించెను. వుత్తరమంతయు తిరిగి చదువుకొని ప్రేమ వెల్లివిరియునట్లు వ్రాయలేదే? యేమి నా ప్రారబ్ధ మని తనను తాను నిందించుకొనెను. తన సౌఖ్యమే యాతని సౌఖ్య మను మాటలో నెట్టి ప్రేమయైన నగపడుచెనుగదా యని తిరిగి తృప్తి పడెను. ఆసుఖమెట్టిదో దాని యర్థమేమో ఆమెకు గోచరింపలేదు.

మఱియొకసారి వియోగమును దలచుకొని ఖిన్నురాలయ్యెను. 'ఆహా! ప్రేమపింగు తిరిగి నాకంత నెక్కుడుగనుచు? నేనాతని నెట్లు ప్రేమించితినో నన్నును ఆతడట్లు ప్రేమించునా? నిజముగ నట్లుప్రేమించి యే యున్నచో, యీపాడి యక్షరముల యుత్తరమేమి? దైవమా! నాథునిచర్య నాకేమియు నర్థముగాకున్నది. నీదేభారము. మాదంపతుల పునస్సమాగమము నీవే జరిపింపవలె" ననుచు నెన్నోభంగుల విలపింప జొచ్చెను.

'ఇంతకును నేను చేసిన యపరాధమేమి? వివాహమాడుటా? వివాహమాడినమాట సత్యమే. కావున నేను భార్యదగ్గరకు బోవలయుననియు, లేక భార్యనిచ్చటకు తీసుకరావలయుననియు ననుకొనుట సహజమే. కాని నేను సుగుణ పుట్టింటికి బోవుట అసంభవము- ఒక్కపూటయైన నచ్చట నుండలేను. ఒకవేళ నుండగలుగుదు ననుకొన్నను ఎన్నాళ్ళని? కావున ఆమెనే యిచ్చటకు తీసుకురావలె. కాని యెట్లు? నా మానమునకు, ప్రతిష్ఠకు గూడ భంగమేకదా? నేను సుగుణ తల్లిదండ్రుల యింటికి బోవుటకు వారి దారిద్ర్య మడ్డుగానున్నది? సుగుణ మాయింటికి వచ్చుటకు మా యైశ్వర్య మడ్డుగానున్నది. ఆహా! మాయిద్దరి దాంపత్య మెట్లున్నది? భార్యాభర్తలమే. కాని యొకరినొకరికి, తగుమాత్రమైన పోలికలేదు. ఏవిషయ మందును సమానులము కాము. ఇట్టి మాయిద్దఱను దైవఘటనచే కాకున్నను, నా తెలివితక్కువ ఆవేశముచే, పెండ్లియా?

సరి. జరిగినదేమో జరిగినది. సుగుణ గతియేమి? (ఆలోచించి) గతికేమున్నది? ఆమె జీవితమంతయు నేయిబ్బందులు బడకుండ నేకోరిక యున్నను దానిని దీర్చుట నాకే సిద్ధమైయున్నది. ఏముచ్చటలు కావలసినను నేను దీర్చెదను. నాకారణమున రవంతయైన నామె విచారము నొందకుండుటయే నా యాశయము. నావల్ల భర్తసౌఖ్యమనునది దప్ప, ఆమె కేవిధమైన సౌఖ్యమైనను సమకూర్చుటకు నేను మనః పూర్వకముగ బూనుకున్నాను.

ఇక నేను జేసిన నేరమేమున్నది? సుగుణకు నేనేమి యన్యాయము జేసితిని?''

ప్రేమసింగెంత విద్యావంతుడైనను ప్రపంచజ్ఞానము తక్కువ. అనుభవము సున్న. మనస్సులో నతి యుదారమైన ఆశయములున్నవి. కాని, ప్రపంచకపు నడవడికిని, తన యాశయములకును సహస్రాంశము భేదమున్నదని యెఱుగడు. సుగుణను పెండ్లిచేసుకొనిన ట్లంగీకరించును.

ఆమెతనకు భార్యయగుటచే నామె నఖండసౌఖ్యములు గూర్పవలెనని యొప్పుకొనెను. కాని ఏసౌఖ్యములకన్నను భర్తృసమాగమమే భార్యకు అధికతమ సౌఖ్యమని యాతనికి తెలియదు. కోటిరూప్యముల సొత్తుకన్నను, ప్రాణేశ్వరునితోడి యొక్కరోజు కాపురము, స్త్రీకి యెక్కువ సౌఖ్యదాయకమని, ప్రేమసింగునకు స్ఫురింపలేదు. అదియు, సుగుణ దురదృష్టమే.

ఉదయపురికోటలో పెండ్లిపను లతిసంతోషముగ జరుగుచుండెను. పురమిానిన్ని రాజబంధువు లనేకులు వచ్చుచుండిరి. కోట కన్ని భాగములను పందిళ్ళు వేయబడెను. ఎక్కడజూచినను, మామిడి తోరణములే, ఏవైపుజూచినను, పెండ్లివారిసందడమే, ఈసంతోషమంతయు రాణియగు మీరాబాయికని వేఱుగ జెప్పనక్కరలేదు. అందును, యిదియే ఆమెచేయు మొదటివివాహము గావున, ఆమె యానందమునకు, గర్వమునకు, చురుకుదనమునకు, అధికారమునకు, ఉత్సాహమునకు మేరలేకుండెను.

ఇక రేపే పెండ్లి, యీనాటి మధ్యాహ్నము కోటలో గొప్ప సందడిగనుండెను. అంతఃపురములో నొక విశాలమైన గది ఖాళీ చేయింపబడి, యచ్చట సోఫాలు, కుర్చీలు మొదలైనవి యమర్చబడి యెవ్వరికో విడిదిగా యేర్పరుపబడెను.

ఆగది యేయువతికై యెక్కుడి ఆత్రముతో కేటాయింపబడినదో, ఆమెయే ప్రియంవద. ప్రియంవదయు, తల్లియు నాటి మధ్యాహ్నము 3 గంటలకు వేంచేసిరి. వారే మిగిలినవారందరికన్నను గొప్పవారగుటచేతను, మీరాబాయి ప్రియంవదను మున్ముందు కోడలిగ జేసికొన యత్నించుటచేతను, కాబోయెడి వియ్యపురాలికని, కోడలికని, అడుగునకు మడుగులొత్తుచు, వర్ణనాతీతమగు గౌరవములు చేయుచుండెను.

ప్రియంవద కోటలో నడుగుపెట్టుటకు ముందు, కొంతసేపటి నుండియు ప్రేమసింగు చావడిలో కొందఱు స్నేహితులతో పేకాడు కొనుచుండెను. ఆమె లోనికి వచ్చెనని దెలియగనే చటుక్కున నాట మాని, తన గదిలోనికి బోయి, చాటుగ నామెను క్రీగంట జూచుచు సమ్మోహనాస్త్రమున గూలినట్లు విరహపరవశుడయ్యెను. కొంతసేప టిలో తన వివాహము జ్ఞప్తికిరాగ, నిస్పృహుడై తన యవివేకమును నిందించుకొనుచు గూర్చుండెను.

ప్రియంవదకు ఘోషాపద్ధతి లేదని యీవఱకే చెప్పబడినది. ఆమె యించుక సంస్కరణాపద్ధతుల గూడ నవలంభించుటచే మగ వారితోసైత మతిమైత్రిగ మాటలాడుటకు వెనుదీయదు. ఈసంగతి నెఱిగినదై యామె వచ్చిన యొక గంటకు మీరాబాయి ప్రేమసింగు గదియొద్దకు వచ్చి 'ప్రేమసింహా! ప్రియంవదయు తల్లియు నొకగంట క్రితమే వచ్చినారు. రాగా వారు వచ్చుటకు సావకాశము లేకపోయె నట. ఒకసారి వారికి నిన్ను జూపింపవలెనని యున్నది. వచ్చెదవా?' యని యడిగెను. అంత ప్రేమసింగు నుత్సాహ మెవ్వరు వర్ణింపగలరు? ఐనను దాని నాత డావంతయైన వెలిబుచ్చక మిక్కిలి గుట్టుగనుంచి, మొదట సిగ్గున రానని తిరస్కరించెను. యువకుల కిటుకుల బాగుగ దెలిసినయామె. మాటిమాటికి యావలికి పోబోవ, ప్రేమసిం గామెను వెనుకకు బిలిచి 'సరిలెమ్ము. వారెచ్చట విడిదిచేసిరి?' అని అడిగెను. 'నాయనా వేఱొక్కచో బసచేయుదురు? మన అంతఃపురము లోనే.'

తల్లికొడుకు లిద్దరును తిన్నగా ప్రియంవద విడిదివద్దకుబోయిరి. ఈమె యాచారము ప్రకారము ప్రేమసింగునకు నమస్కరించి 'దయ చేయు'డని గౌరవించెను. ప్రేమసింగామె మొగము జూడగనే ధాత నేర్పరితనమంతయు నీప్రియంవదను సృష్టించుటలోనే వెచ్చింపబడి

యికముందట్టి రూపవతిని బుట్టింపనేర డనుకొనెను. ఆతడామె వందనము నందుకొనెనో లేదో తెలియనట్లుగ చేతులు ముడుచుకొని క్రిందకు వ్రాల్చెను.

ప్రేమసింగా క్షణముననే తన జీవితములో నొక గొప్పపరిణామము ప్రథమమున గలిగెనని యనుకొనెను. ప్రేమించుటన నేదియో యది యాతడెరిగిన దో, ఆక్షణమున ప్రియంవదను జూచుటే, ప్రేమించుట. అట్లయిన యీవఱకు సుగుణను జూచుటమాత్రము ప్రేమించుటకాదా? కాకపోవచ్చును. అతని యుద్దేశ్యములో నామెను జూచుటనగా, ఆమె సౌందర్యము చూచి నానానందించుట మాత్రమే యని యర్థము. ఈమెను జూచునప్పుడో, ప్రేమించుటని యర్థము.

ఏది యెట్లున్నను, ప్రేమసింగుమాత్రము తొందరపడి మనస్సితరుల కిచ్చువాడుకాడు. ప్రియంవదను జూచి సాదరముగ సంభాషించి యామె తండ్రిగారు రాకపోవుట గొప్ప లోపముగ భావించినట్లు [illegible] రచెను.

ఆదినముమాత్రము వారిదరి సంభాషణ మంతకన్న నెక్కువ [illegible].

మఱునాడు పెండ్లి. పెండ్లి యన్నివిధముల జయప్రదముగ జరిగెను. పెండ్లికుమారుడును, పెండ్లికుమార్తెయు [illegible] విద్యాదులయందు, స్థితిగతులయందు నొకరికొకరు తీసిపోవరని పలువురు వారి దాంపత్యమును కొనియాడిరి. పెండ్లిసందడిలో ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు సమయము చిక్కినప్పుడెల్ల నతిచనువుగ మాట్లాడుకొనుచుండిరి. ఆమె కింతకనేక సంబంధములు వచ్చినను, తల్లిదండ్రు లంగీకరించినను, ప్రియంవదకుమాత్ర మవేవియు నచ్చకుండినవి. ఆమె తల్లి రుక్మిణీబాయికి, తన కూతురెవ్వరినైన ప్రేమించి పెండ్లిచేసుకొనునో లేదో యనునంతటి యనుమానముకూడ గలిగినది. ఇంచుక

పూర్వకాలపు చాదస్తపురాణి కావున నీమె తన కూతురునకు నవీనవిద్య జెప్పించుటే గొప్పతప్పని కూడ వాదింపజొచ్చెను. ప్రియంవదకు తల్లి మాటలు నవ్వులాటగ దోచుచుండెడివి.

ప్రియంవదకిప్పుడు 16 వ సం॥రము. ఆమె గొప్ప ప్రౌఢ స్త్రీయున్న కట్టుబాట్లామె యెఱిగియుండియు, నెంతవఱకు స్వేచ్ఛను వర్తిగ నుండవలెనో కూడ తెలిసి, ఆచరణలో బెట్టు యువతి. పెండ్లి యెప్పటికైన తనకు జరుగవలసియున్నను, పెండ్లికుమారుడే మొదట తనను ప్రేమించి కూడనగతి నామెకు దెలిపిన, నాపై నామె యిష్టాయిష్టము నాతనికి దెలిపి, ఆమెకూడ నాతని ప్రేమించినచో, వివాహము స్థిరము. లేకున్న, లేకున్నట్లె.

ప్రేమసింగామెతో కలసిమెలసి నూర్లాడుచున్నను ఆమె మన స్సును కనుగొనుటకు చాల శ్రమపడవలసి వచ్చుచుండెను.

సరళ వివాహమైనపిదప, రుక్మిణీబాయియు, కూతురును మేవారు తిరిగి వెళ్ళుటకు నాయత్తపడిరి. కాని మీరాబాయి పట్టు దలచే నామె మాతులనాతక నిక రెండుగా ఝృదయపురిలో కూతురుతోసహా నాగుట కంగీకరించెను

ప్రేమసింగు, ప్రియంవదను వదలుటనిన గుండెలలో బాయి వైచినట్లుండెను. ఏదినుసనున నామెను జూచెనో, అప్పటినుండియు ప్రేమబీజ మాతని హృదయమున నాటుకొని నానాటికి దలయెత్తు చుండెను. ఇంత గాఢముగ నాతడు ప్రేమించినను, తన్నామె ప్రేమించునో లేదో యని లోన దుఃఖించుచుండెను. ఆమెను పొందుటకై తన సర్వస్వమును ధారపోయ నుత్సహించెను. తానిదివరకు జేసికొనిన పెండ్లి తలపునకు రాగ, నదియొక బాల్యచేష్టవలె నుండెను.

నే నారి భర్తను

ఇక రేపు ప్రియంవద స్వగ్రామము పోవునన, నీ సాయంత్రమే ప్రేమసింగామెను గలసికొని 'ప్రియంవదా! యిచ్చటకు దగ్గరనున్న కొండలపై నొకసారి పోవుదము వత్తువా' యనిన నామె 'సరియే' ననెను. అంతట వారిద్దఱును గలసి 3, 4 మైళ్ళ దూరము కాలినడకనే బోయిరి. అచ్చట నొక రాళ్ళగుట్టపై నిద్దరును గూర్చుని ప్రకృతి సౌందర్యముల విలోకించుచుండ, సూర్యుడస్తాంబుధిం గ్రుంకుచుండె. పక్షులు తమతమ గూళ్ళకు జేరుచుండె. మృగములు వాటి నివాసముల కరుదెంచుచుండె. కలకిలారావములు చెలంగుచుండె. సంజకెంజాయలు క్రమముగ క్షీణించుచుండె. అంతట,

ప్రే—ప్రియంవదా! యిట్టి ప్రకృతి సౌందర్యముల జూచు నప్పుడెల్ల నాకదేదియో సంతోష పారావారమున మ్రగునట్లుండును. సుమా.

ప్రి—ఓహో! నీకే యందుమేల? నాకు మాత్ర మట్లుండదే? నీకును నాకును నననేల? సమస్త జీవకోటికిని సంతోషదాయకమే.

ప్రేమసింగు—, మగవారెప్పుడును స్వయత్తచిత్తులు సుమా. తమగోడవే తమదిగాని పరుగోడవ లక్ష్యకరలేదు.

ప్రే—ఏమట్లనుచుంటివి?

ప్రి—నీమాటలనుబట్టియే! నీకొనగూడిన సౌఖ్యము నాకు మాత్రముకాదా?

ప్రే—అదెట్లు నాకుసౌఖ్యదాయకమగు నదినీకసౌఖ్యదాయకమువ వచ్చుగదా?

ప్రి—ఆహా మనమనస్సు లిట్లున్నవా? కానిమ్ము. మిత్రమా మనకింటికిబోవ వేళయగుచున్నది పోవుదమా?

ప్రేమసింగింటికి పోవుటకన్న తనజీవిత మంతయు నాకొండపై, నాచంద్రకలలో, నాప్రియంవద ప్రక్కను, గడపిన నెంతో ధన్యు డనని యనుకొనుచుండెను. ఆమె కోరిన, తన జీవమేని ఆమె కానుక

మున నాతడే యసంసిద్ధుడయ్యెను. ఒక్కసారి ప్రేమమీర ముద్దిడు కొనిన నేమనునోయని యనుకొని, నోటిచివర వరకును వచ్చి మాని వైచెను.

ప్రేమసింగు హృదయపరిణామ మీక్షణము నదియొక మాదిరిగ నుండెను. తనపూర్వపు వివాహము, బొమ్మల పెండ్లివంటిదే కాని యంతకన్న నెక్కువ కాదని, ఆతనికి దట్టుట కాక్షణమే మొదటిసారి. ఇప్పుడు ప్రియంవదకు తన మనస్సెరింగించి, తన ప్రేమను పూర్ణముగ వెల్లడించి, తనను వివాహము జేసుకొమ్మని కోరుటకైన సంసిద్ధుడయ్యెను. అట్లు సంసిద్ధుడైనను, జయము గాంచలేకపోయెను. ధైర్యము పారిపోయెను. దానికి కారణమాతని ప్రాత పెండ్లితలంపునకు వచ్చుట గాక, తనకున్న ప్రేమ, తనపై ప్రియంవదకును నున్నదో లేదో యను దారుణమైన అపభ్రమయే. ఇట్లు అంతములేని, ప్రేమ సముద్రము నందు మునుగుచు, దేలుచు, యీదాతియు, నేయొడ్డును గానక నతడు సంకట పడుచుండెను.

ప్రియంవద యీవఱకెందరెందరినో తిరస్కరించిన సంగతి జగద్విదితమే? కాని ప్రేమసింగును జూచిన నిముసము నుండియు నామెహృదయ మెల్లను నాతనినే వివాహము జేసికొనునట్లు ప్రేరేపించు చుండెను. ఉభయులు నొకరినొకరు ప్రేమించుకొన్నను, ఒకరి కోరిక నొకరు, ఒకరు ప్రేమ నొకరు, వెలిబుచ్చుటకు, మిక్కిలి సందేహించు చుండిరి.

ప్రేమసింగు కున్న భయమామె తనను తిరస్కరించు నేమో, యనియే. ప్రియంవద కన్ననో, అట్టి భయమేమియులేదు. ఆతడు తనను బూర్తిగ బ్రేమించెనని ఆమెకు స్పష్టముగ దెలియును. ఐనచో, నామె యేల నాతనితో మనస్సిచ్చి మాట్లాడక పోయెనన, దానికి కారణ మీవరకే జెప్పంబడియె. ఆమె కెన్నడైన వివాహమే యగుచో భర్త

యగువా డామెయొద్దకు జని, యామెను ప్రేమించితినని నమ్మించి నమ్మకము గలుగజే, యప్పుడామెయు నాతని ప్రేమించినచో, వారికి వివాహము స్థిరము. అంతవఱకు నస్థిరము.

ప్రస్తుతము ప్రేమసింగామెను ప్రేమించెను. ఆమెయు ప్రేమసింగును ప్రేమించెను. అతని కామెతో మాట్లాడుటకు సందేహము "అది సందేహముగాదు, సిగ్గుగాదు, వట్టిమూర్ఖత" యని ఆమె నమ్మిక. ఏదైనను సరి అతడు తన నెంతగ ప్రేమించినను, 'ప్రియంవదా నిన్ను ప్రేమించితి' నని, ముఖాముఖననిచో, నాతనితో పొత్తుసున్న. ఆమెమాత్రము దేహీ యని యాతని సాంగత్యము గోరదు.

ప్రే—ప్రియంవదా, అయినచో, నిక మనయింటికి బోవుదునా?

ప్రి—కాక మరేమున్నది. చాల ప్రొద్దుపోయినది. స్నేహధర్మమైన నీడుపవచ్చునుగాని, లోకాపవాదమును భరింపగలమా?

ప్రే—లోకాపవాద మననేమి?

ప్రి—(సిగ్గుతో) ఏమో నీకు తెలియదా?

ప్రే—నాకు తెలియదు. నేను వట్టి మూర్ఖుడను.

ప్రియంవద ఆతని నెట్లయిన తన్ను ప్రేమించి నట్లొప్పింప వలయునని ప్రాప్తిగ గోరినదై, పై ప్రశ్నను వేసెను. ఈ కారణము నాతడు వృథపుచ్చెడని నమ్మెను. కాని అతడు పెడమార్గముననే యుండునట్లు నటించుచు, 'నేను వట్టి మూర్ఖుడనని' జవాబిచ్చెను. అనగ, ప్రియంవద మూర్ఖుని ప్రేమించినదన్న మాట. కాదు కాదు, ప్రియంవద ప్రేమించినవాడు మూర్ఖుడన్నమాట? ఆమాట కామె యలుగదా? ఇట్లు ప్రణయకలహము ప్రారంభమై, యామెకు కోపము వచ్చెను. ప్రేమసింగూ, ఇప్పటికే చాల యాలస్యమైనది. మా అమ్మకు దెలిసినచో, లేనిపోని ప్రశ్నలు వేసి తర్కించును. జని యించుక మౌనముతో ననుటగనిపెట్టి' ప్రేమసింగు

'ప్రియంవదా- ఏలనన్ను గోపగించితివి? అనెను.

ప్రి—ఔను నేను నట్టి మూర్ఖురాలిని గావున ?

ప్రే- ఎందుచేత ?

ప్రి—ఎందుచేతనో నీకేదెలియును. నీవు మూర్ఖుడనని యను కొనుటెందుచేత ?

ప్రే—ఓహో నన్ను నేను దూషించు కొనుటచేతనా, నిన్ను నీవు నిందించుకొనుట ? సరి, దానికేమి లెమ్ము. ప్రియంవదా చెప్పుట మరచితిని, నేను కొద్దిరోజులలోసిమ్లాకు, సైనిదోద్యోగముకై బోదునుసుమా?

ఆమాట యనుసరి కామె ముఖమునందొక దైన్యము గనుపించి అంతలో నదృశ్య మయ్యెను.

ప్రి—అలాగునా? యింకనో తిరిగి యెన్నాళ్ళలో వత్తువు?

ప్రే—సుమారు 4, 5, సం॥ రములు పట్టును. అప్పుడు నేను నీకు జ్ఞాపకముందునా?

ప్రి—జ్ఞాపకముండకేమి ? నీకు సందేహమేల?

ప్రే—సందేహము కాకేమి? అప్పటికి, నీవు వివాహితవై తప్పక నన్ను మరచిపోయెదవు. ప్రియంవదా నీవు నన్ను మరచినను, యీహారి, యీహాయిగ్రామము, యీ మన సమాగమము, నేను, నాజన్మలో మరచి పోనుసుమా? యని ఖిన్న వదనుడై పలికెను.

ప్రియంవద మొగమొకవైపునకు త్రిప్పి తిరిగి యాతని మొగమువైపు జూచునప్పటికి కొక నిముషము కావచ్చును. ఈలోపున నామె యొకటి రెండుబాష్పబిందువులు విడిచినదేమో తెలియదు.

ప్రి—ప్రేమసింహా, 'నేను' 'నేనని నీవనుచుందువు. నీకు వలెనే' యీనాటి మనవర్తనాము నేనును, నాజన్మాంతరమువరకును

వలరువను. కాని నేను 'వివాహిత' వగుదునని నీవుపడు నభిప్రాయ మొక భ్రమగాని వేరుగాదు.

అప్పటికే చాల రాత్రియగుటచే, నావెన్నెల నిద్దురను తిరిగి కోటలోనికి బోయిరి.

ప్రేమసింగు తనగదికి జనినపిదప, ప్రియంవదనుగూర్చియే దీర్ఘాలోచనలోమునిగి ఆమెతనను నిక్కువముగాప్రేమించెనా లేదా యనియు, తన మాటలలో నామెకు నొప్పికలిగించిన దేమైన నున్నవా యనియు, వితర్కించుకొను చుండెను. ఇంతలో నొక సేవకుడు త్వరితముగ నొకయుత్తరము వచ్చెనని యందిచ్చెను. అది, సేనానిమొద్ద నుండివచ్చిన ఆర్డరు. ప్రేమసింగును వెంటనే సిమ్లాకు నేఱుగవచ్చి, 'ఆఫ్యాటీలో' చేరవలసినదిగ వ్రాయబడెను. ఈవార్తకు, యితర పరిస్థితులలో నాతడు మిక్కిలి సంతోషము నొంది యుండెడివాడైనను, యిప్పుడు ప్రియంవద నెట్లు బాసి పోవలయును గదాయనిలోనకడుంగడు గుంకుచుండెను. ఇంతలో సుగుణ తలుపునకు వచ్చెను "తెచ్చిపెట్టుకొనిన యీబంధము నుండి తప్పించుకొనుటెట్లు ? అయ్యో నోటిలో తలపెట్టితినే!"

ఏదియెట్లున్నను, అతడిప్పుడు సిమ్లాకు పోవక తప్పదు. కాని, ముందుగ కాండ్వా కొకసారిబోయి, సుగుణను జూచి, ఆమెకువలయు సదుపాయములు గుర్తెరుగవలెనని యూహించెను. భర్తవలన సౌఖ్యమామె కాతడీయ లేకున్నను, మిగిలిన సౌఖ్యముల నెన్నింటినైన నామెకు సమకూర్చుట తనకు విధియని తలంచెను. అంతకన్న నెక్కుడుగ సుగుణ కొనగూర్చుట కాతనికి శక్తిచాలదు. యేల? యేలన, నాతడామెను ప్రేమించనేలేదు. నాటి పరిస్థితులలో పెండ్లాడవలసి మాత్రము పెండ్లాడెను. ప్రేమమాత్రము సున్న.

పదియవ ప్రకరణము.

విరహవేదన

'నాథా' నీప్రేమను సంపాదించుట కెన్నియుపాయముల నైన గుడుతును, యెన్నియపనిందలైన భరింతును, యెన్నిహాస్యాస్పదములైన ద్రోసి పుచ్చుదును. నన్ను ప్రేమింపవు? ఏమి? చేయదగత్తెను కానంటువా? చెప్పుము. నీయిష్టమువచ్చిన ముస్తులు వేసికొందును? నీచిత్తమువచ్చి నకట్టు, కట్టెదను. నాకు విద్య లేదందువా? కొంతవఱకు జదివితిని. యింకను కావలెనన్నా, అట్లే చదువుకొందును. బడికి పొమ్మందువా? బడికిపోదును. యింకెవ్వ రేమనుకొనెదనా? యింకెవ్వరేని జదివెదను. నీ మాట కడ్డుచెప్పక యుండు [illegible]. నీ కృప నాపై ప్రసరింపుము. ప్రాణేశ్వరా, ఈ [illegible] ప్రేమించుము. నా [illegible]. నీవు [illegible]. నీ [illegible] ముఖ్యము. నీమాటయే [illegible]. [illegible], [illegible] నంకు, మాటయందు, నా [illegible], [illegible] జీవి చరించు ప్రతిపథాంతము నందును, నీయిష్టమే నాకు [illegible]. నీతృప్తియే నేను వాంఛించునది. నీప్రేమయే నే నాశించునది. మనోహరా! యువతీ [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. [illegible] దేనికి తగనో, ఆ [illegible] నిన్ను [illegible] మార్గము [illegible] శలవిమ్ము. [illegible]. నీ ప్రేమయే నా [illegible], [illegible] నా ప్రాణేశ్వరుండో నన్ను హృదయమున ప్రేమపాత్రముగ [illegible] కొనవా?'

యని సుగుణ, తనలో తాను దలపోయుచు భర్త నిర్లక్ష్యతను నోర్చి మిక్కిలి వాపోవుచుండ, నొకనాడాముకు ప్రేమపింను నొద్ద

మరువను. కాని నే వచ్చెను. రేపే యాతనిరాక. అంతకుదక్క వేరే యొక భర్త యిడు వ్రాసియుండలేదు.

సుగుణ ఒక్కసారిగ ప్రేమ సౌధముల నెక్కెను. సగర్వితయై, భర్తృరాకను నిరీక్షించుచుండెను. ఆనాడామె వేసిన ముస్తులు ద్విగుణీకృతసౌందర్యమామెకు నను కూర్చెను. సుసీల మాటి మాటికామెకు చెప్పును 'అక్కా యింతమాత్రపు మగనికై, యెంత యాతురతయే? ఎంతకాలమునుండి నిన్నాతడు స్మరింపక పోయినను, ఆతడన్న నెంతయభిమానమే మని యెగసక్కెములాడ, "సుసీలా నీకు రోషము వచ్చినను సరే కాని, నాభర్త విషయము నీవేమన్నను వదనే అమ్మతో జెప్పి, నిన్ను ... ...

అని చెక్కిలి సుంకలించు చుండెడిది సుగుణ.

సుగుణ సంతోషమునకు మేరలేదు. భర్త తనను తప్పక ప్రేమించెను. ఒకవేళ నిదివరకు ప్రేమించకున్నను యిప్పుడైన తప్పక ప్రేమించును. ముమ్మాటికిని నిజము." అని యూహించు చుండెను. అంతలో తిరిగి సందేహ మామెను బాధింప, ఒకవేళ నాతడు ప్రేమించనిచో నెట్లు? అనగా, నాయందేదియో గొప్పతనమున్న దన్న మాటే గదా? నాయీ వేష, జీవితమునుసరిపోయినట్లే వేషచూపు, వేషమాట వేషనడక, వేషయుండక మాతనికి గిట్టకపోయి నన్నమాట. దానికి జేయవలసినదేమున్నది? క్రొత్తవిద్య నభ్యసించుటే అని యేదో వెఱ్ఱి యాలోచనలో మునిగి యారాత్రి కెట్లో గడిపెను.

మఱునాడు ప్రేమించగు ననుకొనిన స్వామియు, అత్తవారింటిలో కాలిడెను. అతని మొగమునను, ప్రసన్నముగంటె నెక్కుడు, ఉదాసీనత నిర్లక్ష్యము ప్రేమ సూన్యత అత్తవారి కందరకు బొడగట్టెను. మాటలందు మాత్రము మేటి తీపిని జూపుచు నింటిలోనివారి నెల్లర కుశల ప్రశ్నములువేసెను. పిదప సుగుణ గదిలోనికేగి,' సుగుణా నీవు సౌఖ్యముగనుంటివా ? యని యడిగెను.

సుగుణ పెద్దనిట్టూర్పు విడిచెను. మీరులేని లోటుదప్ప, వేఱ సౌఖ్యమేమియు లేదనిజవాబిచ్చి భర్తమాటలో నేవిధమైన ప్రేమగాని, వాత్సల్యముగాని, చేరికగాని లేకపోవుట గని, మిక్కిలి విచారించు చుండెను.

ప్రే —'సుగుణా, ఏమి నీమొగమంత చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లున్నది?

సు —ఇంకను, చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లున్నదేమని యడిగెదరా? అయ్యో నేటికేడాదియై బోయి, యిప్పటికి గాని రాకున్న మీకై నేనెట్లోరుతునని యెదరు? నాథా నాపై మీకింత కోపమునకు నేనేమి యపరాధమును జేసితిని?

ప్రే —నీవా? పిచ్చిదానా- నీవేమియు నపరాధము జేయలేదు. నీకే నేనపరాధము జేసితిని.

సు —మీరట్లనుట న్యాయమా?

ప్రే —ముమ్మాటికిని న్యాయము. ఏపాప మెఱుగని నిన్నావిధముగ మోసగించితిని. అని మొగమొకవైపునకు ద్రిప్పుకొన, సుగుణ కొయ్యవలె నిలువబడి, దీనికంతకు తనయందలి హీనతయే కారణమని యెంచి, యొయ్యారములు నూతనఫాగసులు అట్టి మహా భోగులకు వానికితగు ననేక విధములగు నాజూకులు తనదగ్గర లేకపోవుటయే, ఇట్టి మహా భావమునకు గారణములని సుగుణ కనిపెట్టను. భర్తను వశపఱచుకొని ప్రేమను సంపాదించుకొనుటకై యెట్టి నడవడులైనను భార్యకు గావలసినవని యెంచి, నాథా! నేను బాల్యము నుండియు, పేదదాననగుటచే, మీవంటివానికిజూపి, సంతోష పఱుపజాలిన, నాజూకులు నాదగ్గర లేవని యెరుగుదును. అట్టివి, ప్రస్తుతము నాయింటి వాతావరణములందును జిక్కుటకు సాధ్యములు కావు. కావున అని యూరకొనెను.

ప్రే—'కావున—? అని ప్రశ్నింప

సు—(సిగ్గుతో) - నేనుతిరిగి స్కూలులో ప్రవేశించి, చదువు కొనగోరుచున్నాను. మీరు శెలవిచ్చెదరా?

ప్రేమసింగు నిర్ఘాంతపోయి 'సుగుణా! పెండ్లియైనకూడ స్కూలుకుపోయి చదువుకొనుటా?'

సు—ఏమి, అట్లు నెదరు? ఇంతకును మీరు శెలవిచ్చెదనని యంటిరికదా? మీ యంగీకారముపై జేసిన దానిలో దప్పేమి?

ప్రే—నా యంగీకారముకేమి? నీయిష్టము వచ్చినచో నవశ్యముగ ప్రవేశింపుము.

సు—మీరు మనస్ఫూర్తిగ సమ్మతించితిరా?

ప్రేమసింగాలోచించి, యువతియు తన మెప్పును పొందుటకై యేదా యని యెంచి 'నామనస్ఫూర్తిగ నంగీకరించితిని. సుగుణా! మఱియొక సంగతి. నేను ప్రస్తుతముపోయి, పనిలో జేరవలసియున్నది. తిరిగి వచ్చుటకు చాలకాలము పట్టును. నీకు వలయు సౌఖ్యములకేమియు లోపించక గావలసినవన్నియు సొమ్ము పంపుచుందును.' ఇక, సుగుణ తండ్రికి, ప్రేమసింగునకును నాడు ప్రథమ పరిచయము గలిగెనో యీనాటి కథయంతయు నాతనికి జ్ఞప్తికి దెచ్చెను. ప్రేమసింగది యంతయునొక కల యనుకొని జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనెను.

తరువాత నాతడు సుగుణ గదివవలి విశ్వనాథుని గలిసికొని 'మీకు నెల 1 కి 20 రూపాయలు మనియార్డరు వచ్చుచున్నవా?' యనెను. అతడు వినయపూర్వకముగ 'వచ్చుచున్న'దనెను. ఆనెల బరాతముగాక, అతని పిల్లలకు చదువు జెప్పించుటకు గాను 200 రూపాయిలు నగదుగ నాతనికిచ్చెను. ఆమఱునాడే బయలుదేరి, ప్రేమసింగు కాంపౌను వదలిపోయెను.

సుశీలకు బావగారి చర్యయేమియు నచ్చలేదు. ఆతని దర్జాయును, మేల్యాభోగాలకై జేయుచున్నట్లు చేసిన విరాళమును ఆమెకు తల నొచ్చునట్లుండెను. తల్లితో 'అమ్మా! ఏమిటమ్మా! యీయన గర్వము? తన కైశ్వర్యమున్నదని సూరా యిట్టి దాతృత్వము? అక్కతో మనసువిడిచి మాటలాడనైన లేదుగాని, యీవిరాళము లెందుకు? ఈకుశల ప్రశ్నము లెందుకు, ఈ రాకపోకలెందుకు?

కుముదకు కూడ నల్లుని చర్యలేమియు నర్థము గానట్లుండెను. విశ్వనాథునకు మాత్రము అల్లుడొక దర్జాపురుషుడనియు, జేతికి యెముక లేదనియు దోచెను. సుగుణ కాతని రాకయు, పోకయు మనస్సు ననేక విధముల బాధించుచుండెను. అంతలోనే వచ్చి అంతలోనే పోయిన యాతడామెను ప్రేమించెనా? యను సందియములో బడి కొట్టుకొనుచుండెను. తన గదిలోనే బరుండి విరహవేదనచే కుములుచెను

కొంతసేపటివరకు నెవ్వరును సుగుణయొద్దకు పోలేదు. ఎట్టకేలకు, సుశీల తన నైజహాస్యమును మాని సోదరికి మనఃపూర్వక సానుభూతిని దెల్పుటకు గాబోలు, సుగుణ గదికి వచ్చెను. సుగుణ మొదలు నరికిన మహావృక్షము వలె శరముచే గూల్పబడిన పక్షిబోలె పవమానాఘాతముచే విరుగబడిన పత్రముభంగి నేలం గూలబడి యుండెను.

'అక్కా-అక్కా! ఏమి యీవిరుద్ధము? నేలంబడుట తగునా? లెమ్మా-లెమ్మా' అని సుశీల బిలువ సుగుణ చటుక్కున లేచి 'సుశీలా! మీబావగారేరే? నాతో మాటాడనైన యుండిరా యేమి? చెప్పవటే? అయ్యో! ఆలసించెదవేమే? నీకు తగునా సుశీలా?' యని మనంబునందలి కరంబు దుఃఖము వెల్లివిరియ కేకలువైచురీతి నఱచెను. సుశీలయు మిక్కిలి జాలినొంది 'అక్కా! నేను నవ్వులాటలికనిన మాటలు? ఆహా! యెంత నిజములైనవి? నీభర్తకింత దయాదాక్షిణ్య

ములు లేకపోవుటెంత యాశ్చర్యకరమే.' యని బహుమలుజెప్పి తిరిగి సుగుణ కన్నులనుండి నీరు జలజలరాల 'అయ్యో! సుశీలా! యెచ్చట నుండిరో చెప్పరాదా'యని యడిగెను.

సుశీల ప్రేమసింగు వెడలిపోయిన వృత్తాంతము జెప్ప, సుగుణ శిలాప్రతిమవలె తెల్లబోయి 'ఆహా! వెళ్ళునప్పుడు కడసారిగ నాతో జెప్పనైన లేదే. నేనెంత పాపాత్మురాలను? ఎంత దౌర్భాగ్యురాలిని? సుశీలా! ఇకనేను బ్రతుకుటెందులకే' యని యొక్కుమ్మడిన నేడ్వం దొడగెను. చెన్నలామె కెన్నియోవిధముల నుపశమనముం దీయ గోరి విఫలయయ్యెను.

నాటి దినమంతయు సుగుణకు జ్వరరోగముగి యున్న మధికమై గుండెలు దడదడ కొట్టుకొనుచుండె. కొంతసేపటికి తల్లివచ్చి కాఫీ యివ్వ నామెకు గొంత శమనము గలిగెను. అంత సుశీల తనలో మగ వారి దౌర్జన్యమును, కాపట్యమును, ప్రేమరాహిత్యమును గూర్చి సుగుణ వినకుండ దల్లితో నెంతయోసేపు చర్చించుచు చివరకు 'అమ్మా! ప్రేమకును, శివ గౌరవములకును, యేమాత్రమును సంబంధము లేదుసుమా. ఎప్పటికైనను, స్త్రీగాని, పురుషుడుగాని తమ యంతరము దాటిన మానవుని వివాహము జేసికొనుటకన్న నది మానుటే సర్వోత్కృష్టమును. అయ్యో! అక్కగతి యెంత దీనముగ నున్నది? పూర్వము దుష్యంతునిచే పరిత్యజింపబడిన శాకుంతల దృష్టాంతము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది సుమా' యని కడుంగడు వగచిన దయ్యెను.

ప్రేమసింగట్లు సుగుణను వదలినవాడై యతి విశ్రాంతిమెయి నొక స్వేచ్ఛానిశ్వాసము విడిచెను. అమ్మయ్యా! ఇప్పటికి కొంతస్వేచ్ఛ గలిగినదిగదా. సుగుణకును, ఆమె కుటుంబమునకు గావలసిన యాధారము జూపితినిగదా. వారియెడల నెట్టి యపరాధమును జేయక పోవుటకు, దైవమే సాక్ష్యము. తిరిగి నేను సిమ్లానుండి వచ్చిన మాట గదా. అప్పటి పరిస్థితులప్పటివి.

పదునొకండవ ప్రకరణము.

విద్యాపేక్ష.

కాండ్వాకు ఒకదినము ప్రయాణములో భూపాలమను పట్టణము గలదు. అచ్చట నొక క్రైస్తవస్త్రీ పాఠశాలను నిర్మించి అందు స్త్రీలకు చక్కని నడవడి, విద్య, గృహకృత్యజ్ఞానము, మున్నగునవి నేర్పుచుండును. అందు గొప్పవంశపు యువతులు, ధనికులు మాత్రమె చదువ నోపుదురు. దానికి అధికారి 'మిస్, ఇజబెల్.' అను నాంగ్లస్త్రీ. ఆమె కడు విదుషీరాలు. యోగ్యురాలెట్టి ప్రావీణ్యము గలిగియుండెనో తప్పకుండ గ్రహించగలిగెను.

కనకాపి స్కూలు విడిచి తన యుత్తరముల జవాబుకొను చుండ నొక యుత్తరము క్రిందివిధముగ నుండెను.

ఇజబెల్ అమ్మగారికి —

నేను కాండ్వా వాసిని. నాతలిదండ్రులు కడుపేదలు. కొంత వఱకు కొందఱిలో విద్యను పొందితిని. గృహిణీ ధర్మములు తెలిసికొనుటకు వలయు విద్య నాకిప్పటివరకు లభింపమిచే మీయొద్ద శుశ్రూష జేయదలచితిని అవివాహితను. దయయుంచి మీ స్కూలులో జేర్చ ప్రార్థించుచుంటిని. సాలునకు 100 రూపాయలు జీతము పుచ్చుకొందురని వింటిని. ఇప్పుడున సిద్ధముగ నున్నాను.

ఇట్లు,
ప్రియశిష్యురాలు
సుగుణ.

ఇజబెల్ యీయుత్తరము చూడగనే, యింత పేదబాలికను కూడ తనయొద్ద చదువుకొనుటకు గల యాశక్తి కచ్చెరువంది, నిజముగా సాలునకు నూఱు రూపాయలు నెచ్చటనుండి తేగలుగునో యని

శంకింపజొచ్చెను. ఏమైనను ముందుగనే జీతమును పుచ్చుకొనునది కావున అట్టి సందేహముతో నిమిత్తము లేకుండ శీఘ్రముగ వచ్చి స్కూలులో జాయిను కావలసినదిగ తిరిగి సుగుణ కుత్తరము వ్రాసెను. ఆ యుత్తరము ప్రకారము వారము దినములైన గడవకుండ సుగుణ భూపాలమును జేరి స్కూలునందు ప్రవేశించెను.

ప్రేమసింగు, విశ్వనాథుకు నెల 1 టి 20 రూ లు పంపించుట కిదివరకే యొప్పుకొనెను. తిరిగి రెండవసారి సుగుణనుజూచి, సిమ్లాకు బోయి నప్పటినుండియు నెలకు 50 రూపాయిలు చొప్పున సుగుణకు ప్రత్యేకముగ ఖర్చుల నిమిత్తము బంపు నట్లేర్పాటుజేసి అట్లేపంపుచుండెను. ఈవిత్తముతోనామె, యున్నతవిద్య నేర్చుకొనుటకు వీలిచ్చెను.

సుగుణజేరిన స్కూలులోని యువతులందరును ఘోషాస్త్రీలు గాక పోయినను, మిక్కిలి దర్జాగలవారు, ఫేషనుకై యుండుటచే, నట్టివారి యభ్యాసములు, కట్లు, బొట్లు, నాజూకులు, నాగరికతలు ముక్తసరులు, మున్నగునవి, సుగుణ యలవాటు జేసుకొనుచుండెను. తనజీవితములో నీవరకెయుండని గొప్పపరిణామము గల్గుచున్నట్లామెతలచు చుండెడిది. ఇట్లొక సంవత్సరము సరికి, మహానీయుడు ప్రేమసిం గుకు తగిన దర్జా గలిగిన భార్యయే సుగుణ యని యనుకొనునట్లు తయా రయ్యెను. ఇదిగాక ఇంగ్లీషు భాషయందుకూడ గొప్ప కృషి సలిపెను. నవనాగరికత కలవారుండిన యువతులలో నెల్ల మిన్నయై యుండెను. తనభర్త తన్నిప్పుడు జూచినచో తప్పక ప్రేమించునని యూహించెను. ఆతని యుద్దేశ్యములో, ఏచూపులు, ఏదుస్తులు, ఏనడకలు, ఏకట్లు ఏపోకడలు, ఏపలుకులు, వ్యామోహములో అవన్నియు నామెయె యలవాటుజేసికొని తనకవి అయిష్టములయ్యును. యిష్టపరచుకొనెను.

సుగుణ యిట్లు కడుజాగరూకతతోడను, నయవినయ భయంబులతోడను కడువాసక్తితోడను తనయొద్ద విద్యాభ్యాసము చేయుచుండ, మిస్ ఇజబెల్ కు మిక్కిలి ముచ్చటగలిగి యొక నాడామెతో 'సుగుణా-స్విచ్చటికివచ్చిన నాటికిని, నేటికిని, నీలో మార్పు గనిపెట్టని వారు, నిన్నానవాలు పట్టలేరుసుమా. తోడివిద్యార్థినులందరికన్నను నీవు శ్రద్ధవహించి, కడుబీదదాన వయ్యును యిప్పుడొక రాజ్ఞివలె బ్రకాశించుచుంటివి. నీచరిత్ర నిజమైనది దెలిసికొనగోరుచుంటిని. నిజమునకు, నీవీవర కేపురుషునైన జేపట్టలేదుగదా యని యడిగెను.

సుగుణ, తాను భర్తకొనర్చిన శపథమును జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని 'అమ్మా-నేను వివాహితనని యీవఱకే మీకు జెప్పితినికదా. తిరిగి మీరెట్టి ప్రశ్న నేల వేసెదరు? నేను చెప్పినమాటనే, తిరిగి చెప్పుచుంటిని. నాయందు మీరెట్టి సందేహమేమియు నుంచ నవసరములేదు. ఒక్కటిమాత్రము చెప్పెదను. నాకు వివాహమే యైనచో నొకగొప్ప కుటుంబములోని వానికి భార్యనగుదునని మాత్రము ధైర్యమున్నది. అని' సవినయముగ జవాబిచ్చెను.

ప్రేమసింగు సుగుణ కప్పుడప్పు డుత్తరములు వ్రాయుచుండెను. అవి, ఒకస్నేహితునికి వ్రాయు నుత్తరములకన్న నెక్కువభిమానము గలవై యుండెను. ప్రేమయుతములు కావని వ్రాతలలో నెచ్చటను తావులేకుండెను. ఇంతకును ఆతనికి సుగుణతో నిమిత్తమేమున్నది? తనకామె యుపకారముగ నుండునను మాత్రము చాలియున్న వాడు కావున, నెలకొక యుపహారద్రవ్యములు బంపుచుండెను. అంతకు దక్క నాతనితో నెట్టియితర సంబంధమును బెట్టుకొన నాతడుద్దేశింపడయ్యెను. తానెప్పటికైన తిరిగి స్వగ్రామము చేరునప్పటికి పరిస్థితులు మారకుండునాయని యాతడనుకొనెను. కాని ఆమార్పెట్టిదోమాత్రము గ్రహింపలేకుండెను. సుగుణ జీవితమునకే భంగమైన వచ్చునని ఆత

షను కోనకున్నను, ప్రియంవదను మాత్రము తాను పెండ్లిచేసికొనుట స్థిరమని యూహించుచుండెను. కాని సుగుణ సజీవమైయుండ ప్రియంవద తనకు భార్యయెట్లానో ఆతనికే గోచరము గాకుండెను. వత్సరములు గడచిన కొలదియు, తానొకప్పుడొక స్త్రీని వివాహ మాడెనను సంగతినే మఱచిపోయిన వాడయ్యెను.

ఇక ప్రియంవద చరిత్ర. ప్రియంవద యెందరెందరో యువకులను త్రోసిపుచ్చెను. మనఃపూర్తిగ, ప్రేమసింగునే ప్రేమించెను. కాని తన ప్రేమ విషయమునాతనికిగాని, తల్లిదండ్రులకు గాని, అణుమాత్రమును తెలియ జేయకుండెను. ఒకనాడామె తల్లి రుక్మాబాయి కూతురను బిలచి, ప్రియంవదా ? ఇక నీకు పెండ్లియగుట తటస్థించు గాదని సందేహము పొడముచున్నది. ఇప్పటివఱకు నీవెవ్వరిని వరింపవైతివి. నీయభిప్రాయమేమి ? యని యడిగెను. అందుకు బదులుగ తల్లితో, అమ్మా ఆవిషయమై నీకు బెంగయేల? నేనదివఱకే ఒకని ప్రేమించితిని. ఆతడును నన్ను ప్రేమించియే యున్నాడు. కాని తన ప్రేమ సంగతి నాకాతడెఱిగింపడయ్యెను. ఆ హేతువుచే నా వివాహము ఇంతవఱకును జరుగ లేదు.

రుక్మ — ఆతడెవరు ?'

ప్రి — ఆతడెవడైననేమి ? ఇప్పుడుమాత్ర మాతడెవడో నేను చెప్పను. ఎప్పటికైన నేనాతనినే పెండ్లి జేసికొందును.

రుక్మ — కోరి, ప్రేమించి, నిన్ను వరించినవారి నెందరినో కాదని, యేయునాయకునో ప్రేమించితివా? ఆహా యెట్టిమూర్ఖురాలవే!

ఈమాటకు ప్రియంవదకు రోసమువచ్చి, అమ్మా, నీవట్లు నేను వరించిన యువకుని దూషించెదవని కలనైన ననుకొనలేదు. నీకు న్యాయమా?' యని కన్నీరుగార్చ తల్లిపై కోపగించుకొనెను.

పం[ద్రెండవ] ప్రకరణము

ఇట్లు, సుగుణ యొకరీతిని, ప్రేమసింగొక రీతిని, ప్రియంవద వేఱొక రీతిని, వారి, వారి, యూహా ప్రపంచములలో దిరుగాడుచు సమయములకై వేచియుండిరి.

సుగుణ ప్రియంవదయను నొక వ్యక్తి తన కాంక్షకు నున్నదని యెఱుగదు. ప్రియంవద, సుగుణయను నొకయువతి, తన ప్రేమ కడ్డంకయని యెఱుగదు. ప్రేమసింగు, సుగుణ తన కాంక్షయని యెఱిగియు, ప్రియంవద మాత్రము తప్పక తనకు గృహిణి కాక తప్పదని యూహించుచుండెను.

పంచ[దశ] ప్రకరణము.

సేవకావృత్తి

సుగుణ, స్కూలులో ప్రవేశించియు, ప్రేమసింగు సిమ్లాకు బోయియు, నిప్పటికయిదు సంవత్సరములు పైనయ్యెను. సుగుణ విద్యావిశేషములు, దినదినాభి వృద్ధినొందుచుండ, మిస్ ఇజబెల్ యెంతయో మురియుచుండెను. రెండు మూడు సారులామె సుగుణ వివాహమును సంబంధించిన ప్రశ్నములు చేయుచొచ్చెను గాని, తద్విషయమును నెట్టి మాట్లాడియు సుగుణ ఆమెకియ్యకుండెను.

సుగుణ యుక్తవయస్కురాలై యించుక పొడగరి యయ్యెను శరీరమున కదొక విధమగు ఛాయ గలిగెను. ఆమె కట్టుబొట్లు తీరు, చూచువారి కతిముచ్చట గొల్పుచుండెను. తోడి విద్యార్థినుల కన్న నామెలోని గొప్పవిశేష మేమన, విద్యయెక్కువైన కొలదియు వినయము, పెద్దలయందు భక్తి, ఓరిమి మున్నగు సుగుణము లామె కెక్కువగుచుండెను. పైవారి కివి తగ్గిపోవుచు, గర్వము, అవిధేయత మొదలగున వధికమగుచుండెను. సుగుణ ఒక్కొకప్పుడు, నానా

డిప్పుడు నన్ను జూచిన, తప్పక ప్రేమించునేమోయని యానక్కొల్పు చున్నది.” అని యనుకొనుచుండెడిది.

సుగుణ యీవిధముగ పూర్వపు మాదిరిగాక, విద్యాభివృద్ధి నూతన సొగసులు, క్రొత్తకట్టు, క్రొత్తతీరు మున్నగున వెన్ని నేర్చి కొన్నను, నాటి కన్నింటికిని కారణ మొక్కటియేమై యుండెను. భర్త నెట్లయినను ప్రేమచే వశముజేసుకొనవలెననియే యీమె యుద్దేశ్యము. భర్తృని యోగముచే దినారాత్రములు యుగముల వలె గడుపుచుండుట వలన నామె మొగమున నదొక విధమగు దుఃఖాకృతి యగుపడుచుండెను. ఈడువారిలో, సుఖముగను సంతోషముగను నుండక, దేదో విచారగ్రస్థయైన దానివలె ప్రతివారికిని పొడగట్టు చుండెను. అందుచే మిస్ ఇజబెల్ ప్రతినిత్యమును ఆమె నీవిషయమై తర్కించుచు, 'సుగుణా, నీచింతకు కారణమేమియో దెలుపరాదా?' యని కూడ నడుగుచుండెడిది. కాని, సుగుణ అది తన స్వభావమే యని జవాబిచ్చుచుండెడిది.

ప్రేమసింగు మొదటి వత్సరమంతయు తానే స్వయముగ సుగుణకును, ఆమె తండ్రికి, సొమ్మును మనియార్డరు చేయుచుం డెడివాడు. కాని ఆ పిమ్మట ఆపని నొక 'బేంకు' మీద బెట్టెను. అప్పటినుండియు 'బేంకు' వారే సుగుణకును, విశ్వనాథుకును ప్రతి నెలకు సొమ్మును 'చెక్కు' ద్వారా బంపుచుండెడివారు. ఈ కారణ ముచే సుగుణ విషయము ప్రేమసింగు క్రమముగా మఱచిబోవుట కూడ తటస్థించు నంతవఱకు వచ్చెను. కాని సుగుణమాత్ర మప్పు డప్పుడాతని కుత్తరములు వ్రాయుచుండెడిది. ప్రేమసింగు తనకు సావ కాశ మున్నప్పుడేమో రెండుముక్కలు గొలికి జవాబిచ్చుచుండెను.

ఒకనాడు మిస్. ఇజబెల్ తన యుత్తరములను జదువుకొను చుండ నందులో నొకదానియం దిట్లుండెను.

'మిస్. ఇజబెల్‌గారికి —'

నాకు మీస్కూలునుండి యెవ్వరినైన నొక యువతిను పాఠకురాలినిగా బంప ప్రార్థించుచుంటిని. ఇంతవరకును నా పెద్దకూతురు నాకు చేదోడు వాదోడుగా నుండెడిది. కాని యిప్పుడామె పెండ్లియై కాపురమునకు బోవుచుటచే నాకు నాతాలూకు నుత్తరములు, పుస్తకములు, పేపర్లు చదువువా రెవ్వరును లేరు. నాకోరిక దప్పక దీర్తురని నమ్ముచుంటిని. జీతము విషయమై మీరాలవునకు బద్ధురాలను.

ఉదయపురి. } ++ ఇట్లు విధేయురాలు,
మీరాబాయి

మీరాబాయికిని, మిస్. ఇజబెల్‌కును యీవరలో నెక్కుడు మైత్రి గలదు. కొంతకాలమామె క్రిమె విద్యగూడ గఱపెను. ఆకారణముచే ఇజబెల్‌కు మీరాబాయి యుత్తరమును వ్రాసెను.

'పాఠకురాలు' అనగా పఠించునది. మీరాబాయికి కావలసిన కాగితములు గాని, గ్రంథములు గాని యెవరేని యొకరు చదివి వినుపించుచుండవలెను. ఇదివరలో పైవారెవ్వరును అవసరము లేకయే సరస చదివి వినిపించుచుండెడిది. యిప్పుడామె భర్తతో బోవుటచే నెవరైన పై యువతి సేవకై నియమించుకొనుటకు మీరాబాయి స్థిరపఱచుకొనెను.

ఒకనాడు ప్రస్తావనగ మిస్. ఇజబెల్ సుగుణతో మీరాబాయి యుత్తరమును గూర్చి ముచ్చటించెను. దానికి సుగుణ 'అమ్మా మీరాబాయి యనగా నెవ్వరు? పాఠకురాలి పనియనగా నేది? నాకు దానినిగూర్చి జెప్పరా' యని యడుగ,

ఇజబెల్—సుగుణా! మీరాబాయి యొక జమీందారిణి. కాపురస్థలము, ఉదయపురి. ఆమె కొక కుమారుడును నిద్దరు కుమార్తెలును' గలరని జెప్పెను.

ఉదయపురి, జమీన్‌దారిణి యని యనుట తోడనే సుగుణ యింకను కుతూహలతతో 'అమ్మా! ఆమె కొమరుని పేరేమో యెఱుగుదురా?' యని యడిగెను. ఇంతలోను ప్రక్కనేయున్న ఇంకొక ఆడమేష్టరు 'ప్రేమ సింగ'ని సమాధానము చెప్పెను.

సుగుణ తన యాశ్చర్యమును పైకేమియు దెలియనీయకుండగ తిరిగి 'పాఠకురాలిపని యేమైయుండును? అని ప్రశ్నించెను. అంత.

ఇజబెల్—సుగుణా! యింత కుతూహలము పడుచుంటివేల? నీవుగాని ఆపనికై బోగోరెదవా యేమి?

సు—నిజముగ నాపనిలో నాక్షేపము లేవియు లేనిచో నాకు బోవ నిష్టమే.

ఇజ—ఆక్షేపణము లేమున్నవి? ఏమియు లేవు పాఠకురాలిపని పుస్తకములుగాని, కాగితములుగాని, పేపర్లుగాని జదివి వినిపించుటే.

సు – అమ్మా! అట్లయినచో నేనాపనికి బోవసిద్ధముగా నున్నాను. మీరు శెలవిత్తురా? యని యతి దీనముగ నడిగెను.

ఇజబెల్, సుగుణవంటి తెలివితేటలుగల యువతెను విడుచుటకు మొదట యిష్టపడలేదు. కాని, పదే పదిగ నామె తనను ప్రార్థించుటచే తప్పక నొప్పుకొనవలసివచ్చెను.

'సుగుణా! సరి. నీయిష్టము. నీకంత కుతూహలము, ఉత్సాహము నున్నప్పుడు నీకు వ్యతిరేకమేల జేయవలెను? అట్లే గానిమ్ము. కాని నీవు బయలుదేరి ఉదయపురికి బోవుటకు ముందె మీరాబాయికి వ్రాయవలసియున్నది, ఆమె యొద్దనుండి జాబు వచ్చువరకును నీవాగవలెను.

సుగుణ, 'చిత్తమట్లే కానిమ్మ'నెను.

సుగుణకిప్పుడు భర్త్రు పునస్సమాగమపుటాస అధిక తరముగ నుండెను. తాను [illegible] తన యత్తగారి యొద్దకేయని తెలిసికొనెను. దాన నామె యుప్పొంగి ముక్కటియే. ఎట్లయినను భర్తకంటె

ముందుగ తానే ఉదయపుపనికి బోవుట తటస్థించుట యొకటి. ఆతని రాకకు ముందు ఆతని తల్లిదండ్రులయొద్దను, చెల్లెండ్రయొద్దను మసలు విధానము, నేర్చుకొనుటయొక్కటి తనభర్త కాత్మబంధువులగు వారందరి యొద్దను, శిక్షణపొంది యోగ్యురాలనిపించుకొని, అభిమానమును సంపాదించుకొనవచ్చును గదా యని యూహించెను.

ఇన్ని యూహాలలో మునిగిపోయిన దయ్యును, సుగుణ మొదట తనభర్త కిచ్చిన వాగ్దానము మఱువకుండెను. ఆతని యనుజ్ఞ లేనిదే, ఆతని వారికెవ్వరికిని వారిద్దర వివాహమును గూర్చి రవ్వంతయు బహిరంగపఱుపకుండుట సుగుణకు విధియైయున్నది. అట్టి విధిని, యెట్టి పరిస్థితు లందున్నను, ఆమె నిర్వహింపవలసినదే!

ప్రస్తుతము, పై కారణములను బట్టి సుగుణ, అత్తవారింటికి కోడలుగాబోయినది గాక, అధికారిణి యొద్దకు, సేవకురాలు బోవలసినట్లే పోవలెను. ఈసంగతి సుగుణ అనేక విధములు నాలోచించి, జంకక వెనుకంజవేయక, మారువిషమును మనస్సును బోనీయక, ధైర్యచిత్తముతో, అనేకోత్సాహముతో, తన గుట్టు నావంతయు దెలియపఱుపక మనసులోనే, శపథమును, పునస్స్మరణము జేసికొని అత్తవారింటికి సేవకావృత్తికి బోనను వ్యవసాయించెను. భర్తను సంతోషపెట్టుటే ఆమె విధి. భర్తయొక్క ప్రేమ నెట్లయిన సంపాదించుటే ఆమె పూనిక. భర్తకు తగిన భార్యయగుటయే ఆమె ముఖ్యోద్దేశము. వేయేల? తన భర్తకు తాను సహధర్మచారిణియై బ్రతుకవలెనేగాని లేకున్న బ్రతుకే లేదను తీర్మానమే ఆమె నట్టి సేవకా వృత్తికి ప్రేరేపించినది.

పదమూడవ ప్రకరణము

నూతనానుభవము

వారముదినములలో మిస్ ఇజబెల్‌కు మీరాబాయి యొద్దనుండి జవాబువచ్చెను ఇజబెల్ను వెంటనే సుగుణను రావలెనని బంపవలసి

వదిగా గోరుచు నామెవ్రాసెను. అది అందగనే ఈమె, సుగుణకుదెలి యుపలుచుచు 'సుగుణా నీవు వెంటనే ఉదయపురికి బోవుటకిదే యను జ్ఞనిచ్చుచున్నాను. కావున నీవు బొమ్ము. నీవిద్యాబుద్ధుల గూర్చి మీరాబాయి కిదివర కుత్తరములో నేవ్రాసితిని. ఆమెయు కడుసంతసించి నట్లే జవాబులో వ్రాసినది.' అనెను.

సుగుణసంతోష సముద్రములో నీదులాడెను. కొంతసేపటికి దుస్తులు, పుస్తకములు మున్నగునవి సవరించుకొని నాటిసాయంత్రమే పయనమైమఱునాటి మధ్యాహ్నమున కుదయపురికి బోయెను.

సుగుణ ఉదయపురికి జేరునప్పటికి మీరాబాయి అతిఆతురతో నామెకై గనిపెట్టుకొని నట్లగపడెను. ఆమె తన భర్తతో 'అబ్బా, సరిగ ఉత్తవారింటికి వెళ్ళినప్పటినుండియు, కాగితములు నేనే చూసు కొనవలసివచ్చి యెంతో శ్రమనొందుచున్నాను. ఇజబెల్ యిందను యెన్నిదినములలో బంపునో పాఠకురాలినని చెప్పుచున్న సమయమునే, సుగుణ లోన కాలుపెట్టెను. మీరాబాయి వెంటనే ఆమె కొనకుర్చీ నియిచ్చి ఏమమ్మా నీవేనా సుగుణవు? నీకొఱకై యే నిరీక్షించుచుంటిని ఇజబెల్ అమ్మగారు కుశలమేకదా? నీవు ప్రయాణబడలిక బడినట్లు దోచుచున్నది. పోనీలెమ్మా ఈవేళకు శలవిచ్చితినిలే రేపటినుంచి చదువుదువుగానిలెమ్మా. సరే నీకాగది యేర్పాటు చేయబడినది. అందు నీదుస్తులను పుస్తకములను వుంచుకొనవచ్చును, అని తన కుక్కతో తిరిగి శలగాట లాడుకొన జొచ్చెను.

'ఆహా, ఆమెనేసిన ప్రశ్నము లొకదాని వెంబడినొకటివేయుట టుండనిచ్చి, జవాబుకైన, ఆసించకతన దారిని తాను గుక్కను ముద్దా డుచున్నదే! వచ్చినదొక యదుగును రానిదొక యదుగునై యుండ

నీకో జూకు మాత్రము నాకు శలవిచ్చినదట. ఎంత నిర్లక్ష్యము? ఏమి దర్జా? ఎట్టి భోగాభిలాషి? ఓహో, ఈమెయేనా నాకత్తగారగుట? కానిమ్ము. ఇట్టివారి మెప్పు బడయుటకై బహు శ్రమయే ముందు ముందు రాణించును.' అని సుగుణ తనలో తాను తృప్తిపడెను.

ఉదయపురి కోట మాహాత్మ్యము జూడగనే సుగుణ నిర్విణ్ణురాలయ్యెను. అచ్చటి ప్రాకారాలు, బురుజులు, తోటలు, దొడ్లు మున్నగునవి వారి ఐశ్వర్యమును జాటుచుండెను. లోన తూగుటుయ్యెలలు, విద్యుద్దీపములు, సేవకాజనము, వారి భోగపరాయణత్వము తెలియజేయుచుండెను. అట్టి రాజనివాసములో తాను గాపురము చేయగలుగుదునా యను సందియము కూడ నామెకు బొడమెను.

కొన్నాళ్ళవరకు పాఠకురాలగు సుగుణకు యేదోవిధముగ భయము, క్రొత్తయు బోయినను, కొంత మాసము గడచువరకంతయు బరిచయమై దినములు మిక్కిలి సుఖముగా గడుపుచుండెను.

మీరాబాయి విసుగు విరామము లేని మహారోగి. చదువంతగ రాకపోయినను యెప్పుడు నేదో చదివించుకొనవలెనను సరదా యెక్కువ. చదివినది విన్నను, వినకున్నను పాఠకురాలు చదువుటమాత్రము తప్పదు. ఆదమఱచు సమయమందే స్నేహితులు వచ్చినను, ఏ నౌకరులు వచ్చినను పాఠకురాలి చదివెడిది మానవలెను తాను మాత్రము వచ్చినవారితో మాట్లాడుచునే యుండును. రాత్రి సమయములందు ఆమెకు నిద్రవచ్చువరకును సుగుణ చదువవలసినదే. ఆ నిద్రకు గూడ సిసలు టైములేదు. మామూలుగ రాత్రి 11 గంటలకు పడుకొను నలవాటున్నను, బడలిక పడినప్పుడును, ఆలోచన పాలోచన లెక్కువైనప్పుడును పెందలకడనే పరుండును. ఆమె కన్నుమూయ మానదని సుగుణ తెలిసికొన్నపిమ్మట చదువు మాని తన గదిలోనికి బోయి నిద్రించును.

మీరాబాయికి చాలచోట్ల స్నేహితురాండ్రు గలరు. వారు తరుచు ఉత్తరములామెకు వ్రాయుచుందురు. వాటికన్నిటికి జవాబులు వ్రాయుట గూడ పనియే. ఆమెకు న్యూసుపేపరు జదివి తెలియని యంశములను దెలియబఱచుట గూడ సుగుణయే చేయవలెను.

సుగుణను మీరాబాయి సగౌరవముగ కొన్నాళ్ళవరకు జూచినను, దినములు గడచినకొలది గౌరవము జూపుటమాని చనువును చూపమొదలిడెను. చనువును జూపుటలో హైన్యమును జూపకున్న నదికూడ గౌరవము వంటిదే కదాయని సుగుణ తృప్తి పఱచుకొనుచుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాడు మీరాబాయికిని, జయసింగునకును ఒక చిన్నవిషయమై పట్టింపు వచ్చెను. ఒక ఫొటో తెచ్చెను. దాని ఫ్రేము విరుగుటచేతనది మరమ్మత్తుకు బంపబడి నాడే తిరిగివచ్చెను. ఆ ఫొటోను పడమరవైపు గోడను గట్టవలెనని జయసింగును, తూర్పువైపు గోడకు గట్టవలెనని మీరాబాయియు వాదించుకొనుచుండ మీరాబాయి సుగుణను తీర్పుచెప్పవలెనని కోరెను. అంత సుగుణ తూర్పువైపునకే కట్టిన బాగుండును. సంజకెంజాయలు ఫొటోపైబడి యొంతయు బ్రకాశించు' ననెను. దానికి జయసింగునకు కోపము రాక పోవుటయు మీరాబాయి మిగుల సంతసించుటయు జరిగె. సుగుణ 'నేను చాల యదృష్టవంతురాల' ననుకొనెను. అంతట మీరాబాయి 'సుగుణా! సరే. నీ తీర్పు ప్రకారము తూర్పువైపుగోడకే కట్టెదను. ఇంతలో తోటలోనికిబోయి మల్లెమొగ్గలు కొన్ని త్రెచ్చి కోసుకొని రమ్ము. ఈఫొటోను గట్టవలసియున్నదని యాజ్ఞాపించెను.

సుగుణ ఆమె యనుజ్ఞపై తోటలోనికి బోయి పూలు కోసి దండగ్రుచ్చి తెచ్చుసరికి మీరాబాయి తన కొడుకు ఫొటోను గోడకు గట్టి ఆతని యాకారాది సౌందర్యమును తిలకించుచుండెను. సుగుణ

వచ్చుటజూచి ఆదంతయు ఫోటోకై తపించవలెనని జెప్పెను. ఫోటో జూచుసరికి సుగుణ విశ్చేష్టితయై యంత తనగుట్టుబైటనైనను శక్తిలేక నిజముగ బ్రేమించినగే తనమొగుడు నిశ్చయమగురీతి భ్రమించి నేలంబడెను. 'అయ్యో! అదేమి-' యని మీరాబాయి ఆమెను లేవనెత్తెను. వెంటనే తెలివిదెచ్చుకొని జరిగినదానికి సిగ్గుపడి మీరాబాయితో నిజమును జెప్పుటకు వలనుగాక 'అమ్మా! గచ్చు యిప్పుడే కడిగియున్నారు కదా? తడి యింకను పోలేదు. కాలు జారుటచే బడితి"నని యెట్లనో దప్పించుకొనెను. అంతట మీరాబాయి 'సుగుణా! అంత హఠాత్తుగ బడుటచే నీకేమైన గుండెజబ్బు రోగముండునా యని భయపడు చున్నాను. ఏమైనను నా, నాదగ్గర పనిచేయువారు దృఢకాయులును, నిరోగులును కావలెగాని రోగిష్ఠివారు, అల్పాయుష్కులుపనికిరారు.' అనిమొండి తనముగను, ఖండితముగను బలికెను. ఆక్షణమున సుగుణ 'ఆహా! నేనెవ్వ రనుకొనుచుంటినమ్మా నీవు పలుకులు, క్రొన్నాళ్ళను నీస్థానమునే అలంక రించుట కర్హురాలనైనదానను' అని చెప్పినచో మీరాబాయి యేమని యుండునని యూహించెను.

మొత్తముమీద సుగుణ కడు భయభ్రాంతులతోడను అతి గుట్టు గను తన విధిని తాను నిర్వహించుకొనుచు యెట్టెటులో కాలము బుచ్చుచుండెను. మీరాబాయికన్నను బహుపింగాణమైన యెక్కువ జాలిని కరుణను గనుపరచెడివాడు. ఎవరైనిజమును గనుపరచినచేమి, తన మనోనాథుడు తనను ప్రేమించునంతకాలము సుగుణకు సౌఖ్యమును నదియున్న. ఆతని కొరకయే మొన్న యిక్కట్టులైనను బడి, యెట్టి హైన్యమునైన బడుటకు సిద్ధపడినది గావున ఆమె ఒకరి ప్రేమనుగాని, ఇంకొకరి ఆగ్రహమునుగాని లెక్కచేయకుండెను. దినమొక్కొక యుగమువలె గడుపుచు, ప్రేమపింగు చరణారవిందములపైననే ధ్యాన ముంచి పరమేశ్వరునిపై భారమువేసి, నాడు మాయపేరున విరటుని భార్యనొద్ద సైరంధ్రిగ పనిజేసిన పాండవపత్నియగు ద్రౌపదినిబోలె తన కృత్యములు జాగ్రత్తతో నిర్వహించుకొనుచు దినములు గడుపు చుండెను.

పదునాల్గవ ప్రకరణము.

సఖ్య మైత్రి

సరళకు పెండ్లియైనపిదప కొన్నాళ్ళవఱకును తమ చెల్లెలు కమల అప్పగారి యింటనే యుండెను. సుగుణ మీరాబాయియొద్ద ప్రవేశించిన కొన్నిమాసములకు ఆమె తిరిగి తల్లియొద్దకు వచ్చెను. ఆమె వచ్చిన నాడు తల్లి కూతురుల న్యాయమును జూచి సుగుణ ఆశ్చర్యమునొం దెను. మీరాబాయి యెంతో ప్రేమతో 'కమలా-వచ్చితివాయమ్మా!' యని కూతురును ముద్దాడునని సుగుణ తలంచెను. కాని అట్టి విధముగ జరుగలేదు. మీరాబాయి తన గదినుండి యీవలకే రాక కూతురు తగినదుస్తులను వేసుకొనినపిదప సమయము గనిపెట్టి తనయొద్దకు రావించుకొనెను. వారిద్దరును మాట్లాడునప్పు డెవ్వరైన విన్నచో ఒక అధికారిణి, స్నేహితురాలు మాట్లాడుకొను నట్లుండెను గాని తల్లి, కూతురులువలె గన్పడియుండదు.

సుగుణ మిక్కిలి యచ్చెరువందెను. తల్లిని జూచుటకు ముందుగ గమల తెలియపఱచవలెను. కలసికొని నప్పుడును, తిరిగి విడిచి వెళ్ళునప్పుడును తల్లికి నమస్కరించవలెను. కూతురు గదివేరు, తల్లిగదివేఱు.

కమల ఉదయపురికి వచ్చిన రాత్రే మీరాబాయి సుగుణ నామె కెఱింగించెను. సుగుణా కమలలిద్దరు నొకరితోనొకరు మాట్లాడుకొనిరి. తల్లియంతగర్వి గాకపోయినను కమలయు తన రాణివాస చిన్నెల నగపరుపకపోలేక, బెట్టుసరి చాలవఱ కగపఱచుచునే యుండెను. ఎంత చదువుకొన్నదైనను సుగుణ యొక జీతమునకు పొట్టపోసుకొను కాంతరాలేగదా? ఆమెకు, తనకు సమానతరహా యెన్నడును గలిగి

యుండదను తలంపు కమలకు బూర్తిగా నుండెను. ఏమైనను గుట్టుగల యువతి గావున మీరాబాయికన్న కమల వేయిరెట్లు మంచిదని చెప్ప వలసి యున్నది.

మఱికొన్నాళ్ళపిదప మీరాబాయి యాహ్వానముపై, ప్రియం వద యుకను పురికి రాన యుండెను. దానికి కారణమేమియులేదు. మీరాబాయి కోరినది గావున ఆకోరిక కొనసాగవలసినదే.

ప్రియంవద వచ్చునని తిరిగి మేవారునుండి వర్తమానము రాగానే, మీరాబాయి యుత్సాహమునకు మేరలేకుండెను. ఆమెకై వేళు 'హాలు' నిర్ణయింపబడి యుంకొంకగరి కేలాయించబడెను. 'కమ లా! ప్రియంవదనుజూచి యెంతకాలమైనదే! నిజముగ ఆమెకుసరి యగు చక్కదనము, విద్య, స్థితియెవ్వరికున్నది?' అని మీరాబాయి కొమార్తెతో జెప్పుచుండెడిది.

సుగుణ చాలసారు లామెనోటినుండి యీనూతన యువతెను గూర్చి అతిగొప్పగా చెప్పెమాటల నాలకించి, ఆమె యెవరోధనికు రాలు, విద్యావతి, రూపవతి గాబోలునని లోలోన దలంచుచుండెడిది. కానన్ను మీరాబాయి యంతెగ పొగడునాయువతియు నూహించుచుండె డిది.

ఆపైని, నాల్గుదినములకే, ప్రియంవద వచ్చెను. ఆమెకు నిరుప మానగౌరవమును జూపుచు, మీరాబాయియు కూతురును స్వాగత మిచ్చి లోనికి గొనిపోయిరి. చాలసేపటివరకు వారివారి కుశల ప్రశ్నల లోమునిగి, మీరాబాయి, సుగుణకు తెలిపెచ్చెను.

సుగుణ ప్రియంవదను జూచెను. ఆమె యుద్దేశ్యముతో, నాయు వతె బహుసౌందర్యవతియని స్థిరపఱచుకొనెను. మీరాబాయి ఈయువతె పైజూపిన, ప్రేమలో లక్షవవంతైనను, కన్న కూతురగు కమలపై జూపకుండుటకు సుగుణ మిక్కిలి యాశ్చర్యపడెను. కోటీశ్వరు నైనను

లెక్క చేయని మీరాబాయి ప్రియంవద వచ్చియు రావడము తోడనే లేచి, కౌగిలించుకొనెను. చేయి, చేయిలో వైచి లోనికి గొనిపోయెను. అంతట క్రితమే, తయారు చేసిన మల్లెపువ్వుల దండ నామెకు తానె స్వయముగ వైచెను ఒకరిద్దరు సేవకు రాండ్రు నామెకు సేవకై యేర్పాటు జేసెను. ఇవన్నియు జూచి సుగుణ. ప్రియంవద యొక్కచరిత్ర దెలిసి కొనవలయునని కుతూహల పడుచుండెను.

ఆనాడు చాలసేపటివరకు సుగుణను, మీరా, మొగమెత్తి యైనను జూడలేక, ప్రియంవదాస్తవములోనే కాలక్షేపమాయెను. ఇకసాయంకాల మగుసరికి, తలనొచ్చుచున్నదని శైత్యోపచారములు సేవకు రాండ్రచే జేయించు కొనుచు తనగదిలోనే బరుండెను. ఆమెకబురు బంపకుండ తానే పోవలెనని సుగుణ తనగదిలోనే యేదోపుస్తకము చదువు కొనుచు కూర్చుండెను. అంతలో ప్రియంవద విశ్రాంతికై యొక్కతెయు తోటలోనికి బోవుచు, సుగుణ గదిప్రక్క నుండి నడచుచుండెను. ఆమె నడకలోని యొయ్యారమును జూచి సుగుణమిక్కిలి యచ్చెరువొందెను.

అట్లు పోవుచు, పోవుచున్న ప్రియంవద, సుగుణను జూచి అట్లే యాగి 'ఏమమ్మా, మీరును, మీరాబాయిని జూచుటకై యే వచ్చి నట్లున్నారే,' వారికి మీరు నేమిబంధుత్వము? అని ప్రశ్నించెను.

సుగుణ. తానింతవరకును చదువుకొనుచున్న పుస్తకము నాశల బెట్టి 'దయచేయుమమ్మాలోనికని యొకకుర్చీని ప్రియంవదకిచ్చెను.

ఒకరినొకరెరుగకుండ నొకేపురుషునికై పెనగులాడవలసి యున్న యాయిద్దరు యువతులు నొక్కచో గలసి కూర్చుని, సంభాషించు కొనట కదియే మొదటిసారి.

సుగుణ ప్రియంవదనట్లు సత్కరించి 'అమ్మా మీరు వచ్చుటచే మీరాబాయమ్మ కెక్కలేని యానందము గలిగినదిసుమా' యనెను.

ఆమాటకు చిఱునవ్వు నవ్వుచు, 'ఔను, నేననిన యీకోటలోని వారందరికిని చాలగౌరవము అంటును, మీరాబాయమ్మకు నాయందు మఱియు నెక్కుడు ప్రేమ అమ్మా నీపేరేమి?

సు —'సుగుణ'

ప్ర—మీకును రాణిగారికిని యెట్టిబాంధవ్యమని తిరిగి ప్రశ్నించెను.

ఆ ప్రశ్న వేయబడుటతోనే సుగుణ తనజీవితమంతయు నొక్కసారి మనోనేత్రముతో జూచుకొనెను. 'నాకును రాణిగారికిని స్నేహము బాంధవ్యముకాగ. ఆమెకు నేనుపకృతురాలినని నమ్రతతో జవాబిచ్చెను. ఆమాటలు వినుటతోడనే, ప్రియంవద మొగమున నొక్కసారిగ నొకవిధమగు మార్పు గానవచ్చెను. అంతవఱకును, రాణికి బంధువనునమ్మక ముందెన్నడచ్చట నానని కాని లేకున్న నాగరికపోయెడిదేమో ననుకొనుచున్నదిగ. 'అలాగా' యని యించుక దీర్ఘము తీయుచు కొంచెమీసడింపుగ ననెను. సుగుణకు మనస్సు చివుకుమనెను. ఆక్షణమున 'ఓ ప్రియంవదా, నీ వెక్కడనుండియో జూడవచ్చిన చుట్టమవు. నేనన్ననో, యీకోటకు ముందు రాజుగా నైయున్న ప్రేమసింహు నర్ధాంగినిసుమా!' యనిన, ప్రియంవద గర్వము తగ్గునో యని ఆమె తలంచెను. కాని సుగుణకు కొన్నిరోజులైన పిదప, ప్రియంవదయే, మీరాబాయి, కమలలకన్న నెక్కుడు మైత్రి గనుపరచెనని తెలిసికొనగల్గెను. దీనికి కారణము, ఆమె విద్యావంతురాలగుటయే; సాధారణముగ, నెట్టి బెట్టుసరివారైనను, చదువుకొన్నవారు చదువుకొన్నవారితో సంభాషించుట సహజముగదా?

— —

పదునైదవ ప్రకరణము

రంతివార్త

ప్రియంవదను ప్రేమించి వరించిన యువకులలో విష్ణుకుమార్ అను నాతడొకడు. ఈతడన్ని విధముల యోగ్యుడును, ధనవంతుడునై యుండెను. పిత్రార్జితమెక్కువగ లేకున్నను దాయాదులనుండి యొకచిన్న ముఠాకు వారసుడై యుండెను. ప్రియంవదకు మాత్ర మీతని మీదను, యితరులమీద వలెనే ప్రేమసున్న. ఇతడనేక విధముల నామెను వశపరచుకొన జూచినను. ఆమె స్పష్టముగా 'నాకై నీ వాసించుకొనుట నిష్ప్రయోజనము' అని వాగ్రూపముగను, వ్రాతరూపముగను గూడ తెలియపఱచెను. ఐనను, స్నేహ సక్తిని గాంచ, నామెను బట్టియే యాతడు ప్రకటమగుచుండి, యెట్లో లేని సంబంధమును గలుపుకొని, మీరాబాయి కోటకు జూడవచ్చెను. ప్రియంవద యొకమైన నొకసారి చూడవచ్చు నాతని కామె గనిపించుటకు గూడ నసహ్యపడుచుండెను.

మీరా, కోటకు వచ్చిన బంధువులనందరను వేఱువేఱుగదులు కేటాయించబడెను. యెప్పుడు బంధుసమృద్ధిలో నుత్సాహము జూపు మీరాబాయి యెట్టిదూరపువారు వచ్చినను తనదగ్గఱనంతను నిలిపియుంచుచుండెడిది. కాని వచ్చినవారు స్థితిగతులుగల్గినవారై ధనికులై యుండినచో మాత్రము తగిన సత్కారము నామెవల్ల బొందనగ్గులు. మిగిలినవారు 'కందా'లో భుజించు బంధువులే. వారితో సంభాషించుటగాని, ముచ్చటించుటగాని మీరాబాయి జరుపదు.

విష్ణుకుమారు మాత్రమట్టివాడుగాక, ఒకవిధముగు ముఠాదారుడే గావున, మీరా ఆతనినిగూడ మిగుల సన్మానించెను. వలయు

సేవకులను నియమించెను. అన్నివిధముల నాతనిని తన యాత్మీయునిగ భావించెను. ఇన్ని చేసినను, విష్ణుమూర్తి ప్రియంవదను వరించి నట్లామె తెలిసికొనలేకపోయెను. అట్లు తెలిసికొనియే యున్నచో, నాతని నెట్లో వివదలచేసికొనియే యుండెడిది. తన కుమారునకు పెండ్లి చేయ నుత్సహించిన ప్రియంవద నాతడే వరించెనని తెలిసికొన్నచో, మీరాబాయి కాతడు విరోధి గాడా!

విష్ణుమూర్తి వచ్చి నేటికి 2 రోజు లయ్యెను. ఎట్లనో వీలుజేసికొని, అతడు ప్రియంవదతో, సరస సల్లాపముల నాడనెంచి ఆమెను గలసికొనెను. ఏకళనున్నదో, ప్రియంవదయు కూడ నాతనితో సల్లాపముల నాడుచు నెదుకీనుక, కమల ... బారా, నాముగ్గురును తోటలో ...యనము పోవుచుండిరి.

సుగుణ వారిని ముగ్గురను తనగదిలోనుండియే జూచెను.

ప్రియంవద, విష్ణుమూర్తితో మాట్లాడ నిచ్ఛగించుటకు గారణ మాతనితో నిష్కల్మషముగ తనను నమ్ముకొనవలదని జెప్పుటకొఱకేమై యుండెను. తోటలోని, వారి సంభాషణవలన కమలకు బూర్తిగ స్పష్టమైన సంగతియిదియే. కమల తనలో 'అమ్మయ్యా! ప్రియంవద స్పష్టముగా నతనిని పెండ్లియాడనని చెప్పినదిగదా. నా అంతటి కోరికయు, ముఖ్యముగ నా ... కోరికయు, నా అన్న ప్రియంవద భార్యయగుటయే. ఇక మయు నా అన్నకే ప్రియంవద కాని ప్రేమించిగిమెను ప్రేమించునో లేదో తెలియకున్నది. అని అనుకొన జొచ్చెను.

వచ్చిపోయెడి బంధువులను సత్కరించుటలో మీరాబాయి చాల అలసిపోవు చుండెను. ఒనాడామెకు తలనొప్పిగనూడ నుండుటచే సుగుణను పిలిచి, సుగుణా-నాకు తల నొప్పుచున్నది. మంచి, హాస్యరస ప్రధానమైన, మనో రంజకముగు గ్రంధమేదేని జదువుమా. యని యాజ్ఞాపించెను.

అట్లాజ్ఞాపింపబడినదై సుగుణ యొక్క హాస్య గ్రంథమును దీసి కొని మీరాబాయికి జదివి, వినిపించుచుండెను. అమ్మగారికి యేహాస్యమును రుచింపక, నొప్పి యెక్కువై, పాఠము చాలింపుమని కోరెను. సుగుణయు పుస్తకము మూసి తలప్రదీసికొని చెప్పుచుండె నంతలో నొక సేవకు డొక టెలిగ్రాము పట్టుకొచ్చి మీరాబాయి కందజేసెను. అంత నదియందుకొని మీరాబాయి సుగుణ కదియిచ్చి 'చింపి చదువు'మనెను. సుగుణ చదివి యిట్లు అర్థము చెప్పెను. సాయంత్రము 6 గంటలకు ఉదయపురికి చేరుచున్నాను. ఆరోగ్యముగా నుంటిని. మీరందరు క్షేమమని తలతును. అందరకును నా ప్రణామము.

ప్రేమ

ప్రమీల

సుగుణకు ప్రేమపిపాస అనిపించునట్లు, దెబ్బ గిఱ్ఱున తిరిగెను. గుండెలు దడ దడ కొట్టుకొనుచుండెను చెమట బిందువులు గూడ హస్తములందును. మొగమునందును బట్టెను. ఆమె మెల్లమెల్లగా మెఱుగనట్టి స్థితిలో బడెను. అవన్నియు పరికించుటకు మీరాబాయి కేమి గావలెను? కొడుకు వచ్చునని సంతోషముతోనున్నదే, యొకప్పుడు గంతులు వేసెనా యనునట్లు 'ఏమీ ప్రేమించగుచున్నావా? నేనే! నేనే' యని రెండు మూడు సారులు బిగ్గరగా నవ్వి తానే పలుకుచునే 'సుగుణా ఈతరుణమున పోయి కమలను పిల్చుకొని రమ్ము' యని యాజ్ఞాపించిన దయ్యెను.

సుగుణ, మీరాబాయి మాటలను వినకుండనే గూడ రెప్పవేయక నట్లు, శిలాప్రతిమవలె నట్టే కూర్చుండెను. కొన్ని నిముషముల తర్వాత కనుచూపులు నిలుపుచూచి, మీరాబాయి, ఆసుగుణతో 'సుగుణా అదేమి-దయ్యము పట్టినదానివలె నట్లు చూచెదవు? కమలను పిలువ మని చెప్పితినిగదా?' యని గద్గదస్వరముతో ప్రశ్నించు సరికి సుగుణ నవ్వు

చెను. అంత సుగుణ మురిసిపడి యమ్మా యేదియో పఠాధ్యాయముచే మనవిచేసి కలము విప్పుచే నిల్చుండి వత్తునని గది వదలెను.

మీరాబాయి జవాబిచ్చులోగాని, తాను గది వదలినట్లుగాని, యే మియు సుగుణకుదేలుకుండెను, నోరు జవాబిచ్చెను. కాళ్లు గదినివిడిచె నట్లు ధైర్యపరామతవిత్తమై యుండెను.

రెండుమూడు నిముషములో కగోడ ప్రక్కను నిలువబడి బాగుగ స్మృతితెచ్చుకొనినపిమ్మట, కమలను గలసికొని కమలా, మీరాయమ్మ నిన్ను రమ్మనుచున్నారనెను. అంతే నామె కంగారుపడుచు, ఏమి? అమ్మగారు న్నారు తలనొప్పితగ్గదా, లేదా, యని యాతురతతోనడుగ తలనొ ప్పి తగ్గినది, యిదిగో యీ వుత్తరము వచ్చినది. అని అది ఆమెకిచ్చి వేసెను. కమల దానిని జూచి, ఓహో మా అన్న ప్రేమసింగు తిరిగివచ్చె ననియూ, అబ్బా 5 యేండ్లయి నేటికాయనగారికి దయపుట్టినది గాబోలునని గొణుగుకొనుచు తల్లియొద్దకు బోయెను.

సుగుణ, మీరాబాయియొద్ద పాటకురాలిగ ప్రవేశించుటలో త నవంతుగ్రంథముల గలవానిని తెలిసికొనవలెనని యూచించెను. ఆయాసనేటి కి ఫలించుచుండెను. కాని. మొదలు పట్టిన ఫలితమునకై యెంతయుత్సా హము పడెనో, సుగుణ యిప్పుడంత నిరుత్సాహమును, భయమును ప డెనో చెప్పను. ప్రేమసింగు వచ్చినంతనే రాగానే నన్ను జూచి, తల్లీ లేవో, అమ్మా, యీమె నా భాగ్యసుందరి యని, జెప్పును. ఆహా అప్పుడు నాభాగ్యమేమి యగునో! అట్టి యదృష్టమును నాకొసంగవా? యని య నుకొనెడిది. కాని యిప్పుడదేలనో కాని యీవిధముగ తలపోయజొ చ్చెను.

అయ్యో! ఏయదృష్టమునకై నేనిన్నాళ్ళును ఆశించుచుంటినో అట్టి యదృష్టము చేకూరబడ నాకదేలనో సందేహములపై సందేహములు పుట్టుచున్నవి, నిజముగ ప్రేమసింగు నన్ను ప్రేమించి, ఈమెనాయర్ధాం

అట్లుసుగుణ గది ప్రక్కకు వచ్చినట్టై, [illegible] మొగమును గాంచి విచారగ్రస్తమై యుండుట గ్రహించి, [illegible], [illegible]? [illegible] స్థిమితముగ నున్నారా? యేమి! యని యడిగెను. సుగుణ వెంటనే జేబురుమాలుతో తన మొగమునొకసారి తుడుచుకొని [illegible] వచ్చునేమోయని [illegible] ఆలోచించినట్టి మాట్లాడెను [illegible] నుండివచ్చు మాటలెల్లయు చూచినట్లు మాట్లాడనుద్యమించెను. [illegible] యుండవదా? నాకు [illegible] యొక్క [illegible] లేదు. కాని [illegible] డప్పుడు తల తిరుగుచుండును గనుక. [illegible] బనియున్నచో చెల్లును. నేను తప్పక చేయుదును.

ప్రి — పోనిమ్ము, నీవు [illegible] నేను [illegible]; [illegible] కొంచెమునులే.

సు — భయములేదు. [illegible] నున్నది.

ప్రి — చెప్పుటకేమియును లేదు. నాకు [illegible] యట్లుగ బర్హాస్త్రము వేసికొనవలయునని యున్నది. [illegible] వచ్చితిని. ఈవేళ దేవోపాసనాగారమునకు, [illegible], [illegible], యెటులగు గలది నేను [illegible] గోరుచున్నాను. [illegible]

సుగుణ యామాటలు వినుటతోడనే, [illegible] ము బోసినట్లు లోపల నొందుచు, ప్రియుని [illegible] యెట్లు [illegible] యేల కలుగవలెను. ఆనాడే, [illegible], దీనికేదియో కారణము లేకుండునా? తప్పకుండగ ప్రేమసింగారా [illegible] కచ్చటకు వచ్చునట్టి యీ మెము [illegible] కారణము. (ఆలోచించి) ఛీ ఛీ అట్టి తలంపేలకలుగవలెను? విష్ణుకుమారు [illegible] సఖ్యముగదా. ఆతని రంజింపజేయుచున్నాను

టక్కై గాబోలు నీవేషము. నిజముగ భగవంతుని కెఱుక, ఇంతకును నన్నీ కా . రినది స్వల్పము. పోనిమ్ము. ఈమాత్రమునకు కాదననేల? యని వెంటనే ప్రియంవదతోగలసి యామె గదికి పోయెను. ఆగది, ప్రేమ సింగు ఫొటోగట్టబడిన గోడకెదురుగ నుండెను సుగుణ ప్రియంవదకు జెడవేయుచుండ ప్రియంవద ఆఫొటోను జూపించుచు సుగుణా! ఆతడ మీరాబాయి కొమారుడట? మొగముచూచితివా? అచ్చుగ చెల్లెండ్ర మొగమే. [illegible] నెను.

మనము సాధారణముగ మెవ్వరినెక్కువగ ప్రేమింతుమో, వారి నిజూచినచో [illegible] మన [illegible] వెలిబుచ్చ చుందుముకదా! ఎవ్వరేని [illegible], అయ్యా నీకొడుకెంత తెలివిపేట [illegible] యని. [illegible] తల్లి కొడుకునంగర [illegible] [illegible] తెలివి [illegible] ము? [illegible] బ్రతికి [illegible] నది [illegible]. ఇది [illegible]. ప్రియంవద [illegible] తనమనస్సును [illegible] ప్రేమసింగు [illegible] జూడగనే, తమాష కై, [illegible] విలాసముగ బొనజేసెను.

[illegible] సుగుణకు తెలియలేదు. తెలియకున్ననేమి? [illegible] పరయువతి యా క్షేత్రము సలుపనే [illegible] గ్గుచెతనుండెగనే, ప్రియంవదా [illegible] చూచి [illegible] జూచితివా? యనెను. ప్రియంవద [illegible] సుగుణా, ఏమట్లనెదవు? ప్రేమసింగును నీనెరుగనను కొందు నామేమి ?

సు — ఔను. నీనెట్లు [illegible] చితివి?

ప్రి 5 సం॥ [illegible] ప్రతమా [illegible] నేనును కొన్నినాళ్ళుం [illegible]. ప్రేమసింగు [illegible] నొగమాటి, స్త్రీలన్నభయము."

పదునాఱవ ప్రకరణము.

అన్వేషణము

ప్రేమసింగు వచ్చునని తెలియుటతోడనే ప్రతి వ్యక్తియు ఆతనికి స్వాగతమిచ్చుటకు కుతూహలము పడుచుండెను. కోటలోని పుష్పములన్నియు దండలుగ గ్రుచ్చబడి గుమ్మములకు గట్టబడెను. ఆతడు వచ్చుటతోడనే బడలియుండును గావున నలసిన యల్పాహారములు తయారు చేయబడెను. ఆతడుపరుండుగది యతివైభవముగ నలంకరింపబడెను. ఎలెక్ట్రిక్ దీపములతో కోటయంతయు ప్రకాశమానమైయుండెను.

ఈసంతోష సమయమున, ఒక్క సుగుణాత్ము యెవ్వరు నిరుత్సాహులై యుండువారు? అందును ప్రియుండగు సంతోషమునకు మేరలేకుండెను. మాటిమాటికిని ప్రేమసింగును గూర్చియే ప్రసంగమే. మాటిమాటికిని ఆతని ఛాయాపటమునొద్దకుపోయి యేదోవిమర్శించును. స్వవిషయమై గూడ ప్రియుండగు యెక్కువ శ్రద్ధతీసికొనెను. లేతరంగు గులాబి పువ్వుల సిల్కుచీరెయు, సిల్కుజాకెట్టును, అతిముదముగను, లావణ్యముగను, దువ్వుకొనిన తలయును, విద్యుత్కాంతిని తళతళ మెరయు, వజ్రపుటుంగరములు గాజులు, గొలుసులు మొదలగు నగలును, అతిసౌకుమార్యమగు నడకయు,-ఆమె యొక దేవకాంతయో యనునట్లు చూపరులను భ్రమింప జేయుచుండెను. నవ్వినచో, దంతములాణిముత్యములను వెక్కిరించును. పలికినచో చిలుకలు చిన్నబుచ్చుకొనుచుండెను. నడచినచో హంసలు పరిహసింపబడుచుండెను. ఆమె వాల్గనుల చూపులచే, లేళ్లు భీతియపడి యామెవైపు బోవ వెఱచుచుండెను.

ఇట్లు, అప్సరసను బోలిన యామెయందమును జూచి, సుగుణవికుతో గూడిన యాశ్చర్యమును పొందినదయ్యెను. నిజముగ చినచో, సుగుణయందము ప్రియంవదయందమున కెంతమాత్రమును దీసిపోవుననుటకల్ల. ఆమెయందములో నొకవిధమగు విషాదముండెను, ప్రియంవద యందములో ప్రమోదముండెను. ఆమె సొగసు సహజమైనది. ఈమె సొగసు తెచ్చిపెట్టుకొన్నది. మనోనేత్రమున కింపైనది ఆమె యందము. బాహ్యనేత్రమున కింపైన దీమెయందము. ఇట్లు వీరిద్దరు నొకరినొకరు తెలియకుండగ నొకే వ్యక్తిని ప్రేమించుచుండిరి. 'సుగుణా సుగుణా, వీధిలో గుఱ్ఱము వచ్చిన ట్లలికిడైనది. ఆయనవచ్చెను గాబోలును రా?' యని సుగుణతో ప్రియంవద యడిగెను.

“తల్లియుండ, సోమాత్రియుండ, తండ్రియుండ, ఈయున నే కంటములకోగదా; ప్రేమసింగును మార్చి యింత యాతురత? ఆమె యుద్దేశ్యమేమియు నాకు గోచరముగాదు” అనుకొనెను. సుగుణా ప్రియంవద యీవెంటనే తనగదిలోనికి బోయి యొకటి రెండుసారులు నిలువుటద్దములో తన వస్త్రములన్నియు సరిగనున్నవో లేవో యని జూచుకొనుచుండెను. అంత కొమారుడు వచ్చెనని యెవ్వరో జెప్ప పూరో బాయమ్మగారు 'సుగుణ యేదే? సుగుణ యేది? ఆమె నా ప్రక్కనే నిలుచుండవలెనే' యనుచు కేకలువైన 'దైవమా' యని సుగుణట్టి యొక నిట్టూర్పు విడిచి, త్వరితముగ నామెయొద్దకు బోయెను. సుగుణా నాకెప్పుడు సంతోషము వచ్చినను, దుఃఖము వచ్చినను, నా ప్రక్క-నెవ్వరైన నుండవలె లేకున్న నేను నిలువజాలను. మఱచితిని' నేను చెప్పిన యారెండు పద్యములును పుస్తకములోని కెక్కించితివి గదా. సరిలెమ్ము సుగుణా- మఱి- మఱి- ఇదిగో జ్ఞాపకము వచ్చినది. రుక్మ

బాయిక, ప్రేమసింగు వచ్చునని యుత్తరము వ్రాసితివా లేదా ?' యని తనకు తలపునకు వచ్చెడి సొదలన్నియు నొక్కసారి సుగుణ నెత్తిమీద వెళ్ళబుచ్చెను. సుగుణ అన్నిటికి 'ఊఁ' యనియుఁ ఆఁ'' అనియు సమాధాన మిచ్చెను.

ప్రేమసింగు వచ్చియు రావడముతో చెల్లెలిని కౌగిలించుకొని ముద్దిడెను. ఆపిదప సగౌరవముగ నడచుచు తల్లి గదినొద్దకు వచ్చి ఆమె తలుపుకై అచ్చటనే నిలబడెను. ఇంతలో కొడుకు వచ్చెనని దాసిచెప్ప మీరాబాయి ప్రక్కనున్న సుగుణతో సుగుణా ప్రేమసింగు వచ్చినా డట అనిదాసితో కొడుకును లోపలికిరావలసినది అనితెలివిచ్చెను. ఎంత ఆగర్భశ్రీమంతురాలగు తల్లియు నింత వింతగ ప్రవర్తించునా? అహా కొడుకునెడల కూడ నెంత కట్టుబాటు? ఆతడు కూడ తల్లి తలుపు తెరిచి లోనికి రాకూడదా? యని సుగుణ మిక్కిలి యచ్చెరువందెను. ప్రేమ సింగు లోనికివచ్చు నడుగులచప్పుడు వినినతోడనే ఆమె గుండెలు దడ దడ కొట్టుకొన నారంభించెను. మీరాబాయిని వదలి, ఆ ప్రక్క గుమ్మమున కొక తెరయుండ, దాని ప్రక్కకుబోయి నిలబడెను. అదిజూచి, 'ఓహో నాకొమారునికి అంతమన్నన యక్కరలేదు. గురువులగు వారే మన్ననజేయరు. పరయుండెవ్వ డీకు ఘోషాయీ పుమి ?'' అని సుగుణతో మీరాబాయి యనెను.

ము

ఇంతలో ప్రేమసింగు లోనికివచ్చితల్లికి నమస్కరించి కౌగిలించు కొనెను. మీరాబాయి లేచి ఆనంద బాష్పములతో పుత్త్రుని పునః పునః ఆలింగనము జేసికొని నాయనా యెన్నినాళ్ళకు నాకగపడితి వోయి. నేడెట్టి సుదినము ! రమ్ము. కూర్చుండుము. నీవారోగ్యముగ నున్నావుకదా? ఎన్నాళ్ళకు తలవు వ్రాసితి ?' అని మిక్కిలి ప్రేమతో కుశల ప్రశ్నములు వేసెను. ప్రేమసింగు వాటికన్నిటికిని అతిప్రేమతో

సమాధానముజెప్పి, "అమ్మా మిమ్ముల నందఱి నెప్పుడు జూతునాయని స్వప్నములు గనుచుంటిని సుమీ ? సరళ సౌఖ్యముగ గాపురము జేసుకొనుచున్నదా? తండ్రిగారు క్షేమమా? అబ్బా! యెన్నాళ్ళకు నావస్థలముకు జేరుకొంటిని. అమ్మా స్వదేశమునందు ప్రేమ, విదేశమునకు బోయినవారికే యెక్కువనుమాట నిక్కమము సుమా !" యని, యతి ఆప్యాయముగ తల్లితో ముచ్చటించెను.

అంత సుగుణ చాయచాయగను బోవుటజూచి మీనాబాయి ఆమెను పరికించి 'ప్రేమసింహా యీమెను జూచితివా? నాకు పాతకు రాలినిగ నియమించుకొంటిని. సరళ కాపురమునకు బోయినప్పటినుండియు, నాకు సాహాయ్యు లెవ్వరును లేని కారణమున నీమెను దెచ్చుకొంటినని' తల్లితో జెప్పెను. ఆతడామె యెవ్వరైన తన కేమనవల్లు నిర్లక్ష్యముతో జూచెను. సుగుణ ఒకటి రెండు పర్యాయములు తన మొగమంతయు నాతని కనుపెంచుచున్ను ప్రక్కకు తిరిగెను. ఆతడామెను జూచి మొగమావలకు ద్రిప్పుకొనెను. 5 యేండ్ల కాలములో ఆతడామె నానవాలు పట్టలేనంతటి మార్పు తనలో గలిగెనని తలంపామె లేక, ఆతడు కేవలము మొగమే నిర్లక్ష్యము జూపెనని చాలసేపు సుగుణ మిక్కిలి దుఃఖించెను. తననైపు జూచిన తక్షణము ప్రేమసింహుడు మాటవరసకైన నుతికించును. లేకున్న యెంతో ప్రేమగనైన చూడ్కి నిలుపునని మొదట నూహించెను. కాని అట్టి దేదియు జరుగలేదు. ఆమెను జూచినప్పుడాతనికే విధమగు చైతన్యము గలుగకయ్యెను. గతించిన యైదు వత్సరము లామెచేయు ప్రయత్నము లాక్షణమున భగ్నము లయ్యెననుకొనెను. తన బ్రతుకువృథ యనితలంచెను. ఆక్షణమామె యొడిలో కత్తియే యున్నచో పొడుచుకొని చచ్చుటకు వెనుదీసి యుండదు. ఆమె మరొకసారి ప్రేమ

సింగువైపు చూపుట్లు నిగిడ్చి చూడ అతని యందమునకు మేర లేకుండెను. ఏదేండ్ల క్రితము కన్న నిప్పుడాతడు పొడగరియై యించుక బలిష్ఠుడుగ నుండెను. శరీరచ్ఛాయయు యిదివరకుకన్నను ప్రకాశముగ నుండెను. ఆతని వక్షస్థలము విశాలమై రగఁదేరిన సైనికోద్యోగియని ఋజువు చేయుచుండెను. సుగుణ కాతడు నిజముగ నవమన్మథునివలె నగుపడెననుటలో సందేహ మావంతయు లేదు. 'ఆహా' ఆ నామనోహరు డొక్కసారి నావైపు జూచిన నేనెంత ధన్యాత్మురాలను? అయ్యో అందుకైనను నోచనైతినే, యని లోలోనకుందుచు నాగుమ్మము దాటినే, తన గదిలోనికి బోయి దైన్యమును కూర్చి తనను తానే మై మొర వెట్టుకొనుచుండెను. " ప్రమీలా? ప్రియంవదను జూచితివా' ఆమె యీ యవస్థనే యిచ్చటకు వచ్చినదియుగా? యని మీరాబాయి వేడుక తోడి మాటలును, 'ఆహా యెవ్వరున్నారు నాకగు సహచరిదే?' యని, మాటాడుచుండు ప్రేమపొంగిన జవాబును, సుగుణ హృదయమునకు బల్లెపు పోటువలె వినిపించినవి.

ఇంతలో ప్రియంవద అప్పటివరకును సింగుపుటంచులో దాచుకొని సంకెలు విప్పుకొనుచుండి, మీరాబాయి తనను కూర్చి ప్రసంగించుట తోడనే, యతి శీఘ్రముగ నామె గదిప్రక్కకు పోయి నిలుచబడెను. ప్రేమపొంగామె కేసురు వెడలి '[illegible]యుండదా—నేను చాలసుదినము. నీవు వచ్చియుంటివని అమ్మగారిప్పుడే చెప్పిరి. ఇంతసేపయి నేనువచ్చినను, నీవేమిచేయుచుంటివి? ఒకవేళ నన్ను మఱచిపోతివిగాబోలు నని, యతి సంతోషస్వాంతుడై చిఱునగవు పెదవులందాడ నామెను బలుకరించెను. 'మగవారు; మీకు మఱుపులుగాని, మాకేమి మఱుపులు. నన్ను మఱువక జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొన్నందులకు మీకిదె నాకృతజ్ఞత 'యని జవాబిచ్చెను, ప్రియంవద.

ప్రేమసింగు ప్రియంవదను జూచినతోడనే, యేదేవాంగనయో స్వామికే తెంచెనని నమ్మినవాడయ్యెను. ఇంత క్షత్రియమ కన్నను ఆమె వేయిరెట్లనికతర సౌందర్యవతియై, అంగసౌష్టవము, అంగపోషణము గలిగి, సన్యాసిని స్వైతము మోహాపఱుప జాలియుండెను.

మఱికొంతసేపటికి ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు సరససల్లాపము లాడుకొనుచు, సుగుణ గది ప్రక్కనుండియే, పూదోటవైపు బోవుచుండిరి. సుగుణ వారెనిజూచిన దయ్యెను. ఆమె పరితాప యేమనిజెప్ప వచ్చును!

ఒక గంటవరకును తోటలో సంగీతసభ జరిగెను. అదియు ముగియుసరికి రాత్రి 8 గంటలయ్యెను. ఆవెంటనే, గంట మ్రోగనందఱును భోజనశాలకు బోయిరి, ప్రేమసింగు ప్రక్కనే ప్రియంవద కూర్చుండి భుజించెను. వివాహాము జరుగుటమాత్రము లోటుగ వారిద్దరును భార్యాభర్తృ లేమో యనునట్లు ప్రవర్తించుచుండిరి. సుగుణ మీరాబాయి ప్రక్కనే కూర్చుండి భుజించెను.

భోజనానంతరము ప్రేమసింగు తల్లికొద్దకు వచ్చి,

'అమ్మా! నేను కొంతసేపు వెన్నెలలో యేటియొడ్డునకు బోవలెనని యున్నది. నాకు శెలవిమ్మని యడిగెను.

మీరా—ఇప్పుడేలబోవలెను నాయనా? రేపు పోవచ్చును లెమ్ము. అలసి సొలసి యిప్పుడిప్పుడే యూరికిచేరి వెంటనే యెందుకీ శ్రమ?

ప్రే—అలాగు కాదమ్మా! నామాటవిని, ఒక గంటసేపు విశ్రాంతి దీసికొనిమ్ము.

మీరాబాయి సమ్మతించెను. ఆమెతో నతడు మాట్లాడు నప్పుడు సుగుణ ఒకటి రెండుసార్లు అతని కగపడెను. అప్పటికిని ఆమె నతడు డానవాలు పట్టినట్లగుపడలేదు. వెంటనే తల్లినొద్ద శెలవు దీసికొని అతడు ఉదయపురి వెలుపల పాఱు సెలయేటి యొడ్డునకా వెన్నెల కాంతిలో నెమ్మదిగ నడచుచు బోవుచుండెను.

సుగుణ తిరిగి యాలోచనలో పడెను. 'ప్రేమసింగు విగ్రహము జూడ నన్నానవాలు పట్టలేదనియే యెంచెదను. ఈరాత్రి సమయమున, వచ్చియు రానిసమయమునందు నన్ను మొదటిసారి జూచి ఆనవాలు పట్టలేకపోవుట సహజమే యైనను, రేపుమాపట, మరి రెండు మూడుసార్లు నన్నుజూచి, నామాటవిని, నామూటవిని నన్నతడు తెలిసికొనక మానడు. హఠాత్తుగ నన్నెరిగినచో, చాల ప్రమాదము సంభవింపవచ్చును. కావున అతడు నన్ను తెలిసికొనక ముందే, నేనాతనిని గలిసికొనుటమేలు. కావున సమయము చిక్కినచో నేను ప్రేమసింగు పోయిన సెలయేటిగట్టునకు బోయి నన్నాతని కెఱింగించుకొనెదను. అంతకుదక్క వేరుపాయము దోచదు. అని యనుకొనుచుండ నంతలో మీరాబాయి సుగుణా ప్రొద్దున జరిగిన, నల్లనిరాత్రి బూర్తి చేయవలయును. కావున వెంటనే పుస్తకము దీసికొని నాగదికి రమ్ము, అనెను.

సుగుణ యింతవఱకు దల్చిన యుపాయములు, గగన సౌధములట్లు నిష్ఫలము లయ్యెగదాయని దుఃఖించుచు మీరాబాయి యాజ్ఞ ననుసార మామె గదికిబోయి చదువ నారంభించెను.

కొంతసేపున చదువకముందే మీరాబాయి సుగుణను జూచి, సుగుణా నీకెందుకో నేడేలనో యెందుకు దిగులున్నట్లున్నది. నాకంటెను నీవలసట బడినట్లుంటివే? పోనిమ్ము ఈరాత్రికి చాలునులే. పోయి పరుండుము." అనెను.

పులినోటినుండి బడిన కండవలె సుగుణ ఒక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి అమ్మయ్యా ఇప్పటికి సమయము చిక్కినది. ఇక నొక యరగంటలో వీరందరును నిద్రజెందెదరు. నెమ్మదిగ కోటను వదలి, యేటియొద్దకు బోవలయును.'

పదునేడవ ప్రకరణము.

అంగీకారము

రాత్రి 10 గంటలు దాటెను. ఉదయపురి కోటలోని వారందరు నిద్రించుచుండిరి. సుగుణ మెల్లన తన గదిలోనికి బోయి యొక నల్లని వస్త్రమును దీసి ముసుగువైచుకొనెను. గదినుండి పూదోటలోనికి నేరుగ నొక ద్వారముగుండ దారియుండెను. ఆదారిని బట్టి ఆమె మెల్లగ బోవనారంభించెను.

నాడు పూర్ణిమ యగుటచే నిండుచంద్రుని కిరణములెల్లెడల ప్రసరించుచుండెను. ప్రదేశమంతయు ముగ్గుజల్లినట్లు ప్రకాశించుచుండెను. చల్లని పవనము లప్పుడప్పుడు వీచుచు సుగుణ ముసుగు బట్టను కదల్చుచుండెను.

తన జీవితమంతయు నెవ్వనికై నానారపడెనో అట్టి పురుషుని నెట్టయిన గలసికొనుటే ఆమె పరమావధి. అందులకై యెట్టి త్యాగములైన చేయుటకామె సిద్ధపడెను

సుగుణ క్రమముగ నడచి, తోటను దాటి యెట్టకేలకు ఊరికి దక్షిణముగ బ్రవహించు సెలయేటిని సమీపించెను. అచటంతయు విశాలమగు ప్రదేశము. ఏరు కొంచెము ఎండిపోవుటచే నచ్చటచ్చట యిసుకతిన్నెలు యేర్పడియుండెను. సుగుణ అట్టి తిన్నెలలోనొక దానిపై నిలబడి తన కనుచూపు ఆనినంతవరకు జూడ నెక్కడను మానవ సంచారము లేకుండెను. కప్పలచ్చటచ్చట నఱచుచుండ, వాని యారావములు మాత్రము వినిపించుచుండెను. అవి లేకున్న నెల్లెడలను నిశ్శబ్దమే.

సుగుణ ఆపిమ్మట తిరిగి గట్టునుబట్టి కొంతదూరము బోయెను. అచ్చటనొక పురాతన వృక్షచ్ఛాయ నెవ్వరో కూర్చుండినట్లు అలికిడి

యయ్యెను. ఆమె యింకను దగ్గఱకుబోయి చూడ నొక పురుషుడు అవలకు మొగము ద్రిప్పుకొని, నేలపై యొరిగి బరుండెను. పరమేశ్వరునితో ముచ్చటించుచుండెనా యను నట్లు, దైవమా నీలీల లగమ్యములుగదా! యనుచు బల్కుచుండుటంతలో నామె యాతని సమీపించెను. వెనుకత్తటునుండి యామె వచ్చుట జేసి, ప్రేమసింగామెను జూడలేకుండెను.

అంత సుగుణ 'నాథా' యని పిలిచెను. ఆతడది వినిపించుకొనక నేదియో యాలోచనలో నుండెను. తిరిగి 'ప్రాణేశ్వరా' యని పిలిచెను. అప్పటికిని యాతడు మాఱు బలుకలేదు. సుగుణ మూడవ సారి యింకను దగ్గఱకుబోయి 'నాథా నాథా' యని కొంచెము బిగ్గఱగ బిలుచుటతోడనే, ప్రేమసింగు సొలసిపడినట్లు పడియుండినవాడు చటుకున లేచి 'యెవరవు?' యని ప్రశ్నించెను.

సుగుణ తన సన్నని ముసుగు తీసివైచెను. అతి జాలికరమగు మొగముతో బాష్పయుతమగు నేత్రములతో జోడించిన కరద్వయముతో ప్రేమపూరితమగు కంఠధ్వనితో 'నాథా! నేను సుగుణను' అని జవాబిచ్చెను.

ప్రేమసింగు కదలక మెదలక ఒక్కనిముసము నిర్ఘాంతపడెను. ఆమెను కౌగిలింపడు; ముద్దిడుకొనడు; చేయి పట్టుకొనడు; దగ్గఱకునైన జేరడు; తాను గూర్చుండి యున్న చోటును విడువకయే 'సుగుణా! నీవే? ఆహా! యిప్పటికెట్లు రాగలిగితివి? యీ యేటియొడ్డున నీకేమి పని? ఏమి యీ యాశ్చర్యము?

సు—నాథా! నేను మీభార్యనై మీప్రక్క నుండుటయు నాశ్చర్యమేనా?

ప్రే—నిన్నెన్నఁడేండ్ల క్రితముగదా కలసికొనియుంటిని. ఇప్పటి వఱకును నన్ను వెంబడించితే యుంటివా? గ్రహములుచేయు పని మనుష్యమాత్రులు కూడ చేయగలరా?

సు—ప్రాణనాథా! అయ్యో! యిప్పటికైన నొక ప్రేమవాక్యము నను కోసన్నైతినా? నాపై నీకు కరుణలేదా? నన్ను మఱచిపోతివా?' యని నామెపై చేతి జొరజూచుచు,

ప్రే—సుగుణా! 5 యేండ్ల క్రితముకంటె నీవు పెఱిగితివి. నేనాఁటి నాటు పట్టుగల్గుటయు గష్టముగ నున్నది. చెప్పుము-నీవిది వరకు నిప్పుడు నూతన సౌందర్యమును సంపాదించిన ట్లగపడుచుంటివి కాదా?

సు—నిజమేమియు నగుగా?

ప్రే—ఏమియు నెనను. చెప్పుము.

సు—నా యీ సౌందర్యము ... తకును పై నాకుండిన ప్రేమమే కారణము. మీ యనుపమము ఆ ప్రేమయే వచ్చెను. నాయందు మీకున్న నా ప్రేమను జూచి నన్ను ప్రేమింపరా?

ఇది విన్ననెన్నఁడును సుగుణ ముఖతా, వేనుమణుమాట వినని వాఁడు కోతె నాశ్చర్యపడుచు,

ప్రే—సుగుణా నిజముగ నన్ను నీవు తెనజకు ప్రేమించితివా? యని ప్రశ్నించెను.

సు—'అయ్యో! ఒకనాటి కలాసముచే నా బ్రతుకున కంత కును అప్రదిష్టి వచ్చెననిగదా నన్ను మీరు పెండ్లియాడితిరి. ఉన్న స్వార్థత్యాగులగు మీకంటె నాకు ప్రియులెవ్వరు?

ప్రే—నాకెన్నఁడు నట్టి యూహ పుట్టనేలేదు.

సు—ఎన నో నది నా ప్రారబ్ధమే.

ప్రే—కాని, నీవిప్పు డెచ్చటనుండి వచ్చితి?

సు—మీరు వచ్చిన చోటునుండియే. మీతల్లిగారు నన్ను జూపి 'ఈమెను నేను పాచకురాలిగ నియమించుకొంటి'నని మీతో జెప్పలేదా?

ప్రేమసింగామె వైపు పరికించి ఆశ్చర్యము నొందినవాడై 'ఏమీ, నిన్నేనా; మాయమ్మ జూపినది? సుగుణా! యెన్నాళ్ళనుండి ఆమెయొద్ద నుంటివి?

సు—కొన్ని మాసములైనది. నీవారెవ్వరికైన రాకుందురా యని స్వాతివానకు ముత్యపుచిప్పవలె గనిపెట్టుకొని మీయమ్మగారి యొద్దనే సేవ జేయుచుంటిని.

ప్రే—ఇట్లయిన నన్ను నవలాడికను భంగపఱచి నన్ను మోసము ఎంతకని జేసితివి? ఇక నీయందు నాకెట్టి నమ్మకముండదు' అని నన్ను లెజ్జనజేసి కోపముతో ననెను.

సుగుణ భయపడెను. పిమ్మట గద్గదస్వరముతో తా నుదయ పురికి రాకపూర్వము పడిన క్లేశములు, నాపిదప యేయే యుద్యోగము లతో మీరాబాయికి పాచకురాలిగ సేవించుచుండెనో, ఆ సంగతు లన్నియు బూసగ్రుచ్చినట్లు ప్రేమసింగునకు దెలియపఱచెను. ఆమె మాటలు వినునంతవరకును ఆతడు చలించని విధమున నిశ్చలతతో నుండి తదుపరి,

'సుగుణా! నీవంటి తెలివితక్కువ యువతి యెచ్చటను బుట్టదు. నాతల్లి మెప్పునకై యాపించుట గగనసాధము వంటిది. ఆమెకు ధనమే ప్రధానము. దయ దాక్షిణ్యములు సున్న. అట్టి యామె మెప్పునా నీవుకోరి దాసీత్వము జేయుట?

సుగుణ కన్నులనుండి నీరు ప్రవహింప, ప్రేమసింగు మొగమున కెదురుగ జాలిగొల్పు తన మొగమును ద్రిప్పెను. 'నాథా! ఆమె యెట్టిస్త్రీ యైనదియు, మొదట నాకెట్లు దెలియును? క్రమముగ మీరు చెప్పిన స్వభావము గలదియని తెలిసికొంటిని. కాని యిప్పటికిని మీరామెకు నన్నుగూర్చి 'అమ్మా! ఈమె, నాభార్య' యని మనవి చేసినచో' నామె యేమియు ననదనియే నాయూహ.

ప్రే — అది వట్టిభ్రమ. ముందు తోచలేనిపనిచేసి, నీజీవితమును నాజీవితమును గంగపాలు జేసితివి. అయ్యో-నాతల్లినొద్ద సేవకురాలనగు నిన్ను 'అమ్మా యీమె నాభార్య' యని యామెకు నేనెట్లు మెఱింగింతును? సుగుణా! నీకట్టి యాలోచన యెట్లు తట్టినది?

సు — చెప్పితినిగాదా? మీవారినెల్లను స్నేహితుల జేసికున్నచో, మిమ్ములను గలసికొను భాగ్యము నాకు లభించునని.

ప్రే — నిన్ను జూచినను, నీమాటలువినినను నవ్వువచ్చుచున్నది. చేసినపంత తెలివితక్కువపని చేసియున్నను, పెండ్లిసంగతి యింతవరకైన రహస్యముగ నుంచినందులకు సంతసింపవలసినదే.

సు — అయ్యో! నామాట నమ్మరా? నేను సత్యముగ మన పెండ్లివిషయ మామాత్రయు బయల్పఱుపలేదు. నామాట నమ్ముడు.

ప్రే — సరిలెమ్ము. బయల్పఱుపలేదనియే యనుము. కాని యిప్పుడీ ప్రచ్ఛన్న సేవకావృత్తికేల నొడబడవలెను? ఔరా, యెంత ప్రమాదకరమగు విషయము? సరి. జరిగినదేదో యైనది. నీవు శీఘ్రముగా బొమ్ము.

సుగుణ నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. అంత నేడ్చుచు 'అయ్యో! నేను బోవలెనా? నాథా! మీహృదయమునుండి వచ్చిన మాటలే యవి? మఱియొకసారి యూహించుకొనరా? నన్ను పెండ్లిజేసికొనుటు

మీకు నేను భార్యనై యీలోకమున నుండుటకా?' యని వలవల వాపోయెను.

శ్రీ— సుగుణా! నేను పూర్తిగా నాలోచించితిని. నిన్ను పోషించుచుంటిని. మా యమ్మగారు, మనమిద్దరు ప్రసంగించినట్లు తెలిసినా, కేవలము స్వాతంత్ర్యము నొందుచుండెను. ఇక నీవు నన్నుజూడ గుహూ హాల మయ్యెనేని నేనే ఖాండవ్యా వస్తుమటెమ్ము.'

సుగుణ ఆతని మాటలు పూర్తిగ వినకముందే 'హా! దైవమా!' యని స్పృహదప్పినదై నేలంబడెను.

శ్రీనివాసరావు భయసంభ్రమములతో నామెను లేవనెత్తి యత్నించెను. ఆమె ప్రాణములు నిలుచునో నిలువవో యనునట్లుండెను. ఎట్టకేలకు పదినిముసములైనపిదప నామెకు స్పృహవచ్చెను. అంత నామెతో 'సుగుణా! ఏమి యీదారుణకృత్యము? నన్ను బ్రతుకనీయవా యేమి?' అనెను. అంత కన్నీరు గార్చుచు నామె 'నాథా! నిరాశజీవితము తరువాతిదే నాజీవితము. మీ యందలి నా ప్రేమయే నాకు జీవిత్వము నిచ్చెను. నన్ను మీరు పోషించుచు నాజీవితమున కంతరాయము. పోయిన నేనేమి చేయగలను?

శ్రీ— ఏమి? నన్ను నీవు ప్రేమించితివి గావా? నిజముగా నిన్ను నేనెన్నడైన ప్రేమించినట్లు నీవనుకొంటివా? ఎన్నటికిని ముందు పెండ్లి విషయము మేమనుకొనుచున్నప్పుడే నీవు తెలియుదువా? నీ జీవితమును సుఖము కలుగకుండ నన్ను ముక్కలు చేసికొంటివి కాదా యంతకన్న వేరుగాదు. నీవే చేసికొంటివి. నిన్నొక్కసారియైన 'ప్రేయసీ' యని పిలిచిన పాపమునకు పోతినా?

సు— సత్యమే. మీరు నన్ను ప్రేమించలేదనియే నేనును దలచుచుంటిని. కాని నేను మిమ్ములను త్రికరణముగ ప్రేమించుటచేతనే గదా, మీకై ప్రాకులాడుట? మీరు తిరిగి నన్ను ప్రేమింతురుగదా

యనిగదా యిట్టి నైచ్యమునకు బాల్పడుట? స్త్రీపురుషు లిద్దఱికి సమాన ప్రేమము కలిగినచో నిట్టి యిక్కట్టులేలవచ్చును? నేను మిమ్ము ప్రేమించితిని. మీారే నాజీవితేశ్వరులు. నాధారమంతయు మీాదే. రక్షించుడు; రక్షించు' డని యాతని పాదములపై బడి వేడుకొనెను?

ప్రేమసింధు జాలినొందియు 'సుగుణా! ఇప్పటికిని నీపై నాకు ప్రేమ కలుగదయ్యెను. ముందుకూడ గలుగునని నాకు దోచదు. అట్టిచో నన్నెట్లు నేను జేబదీయగలను? నీవు నన్ను నిందించినను, నిందింతును. నీవు ప్రౌఢిమచే రానున్న విపత్తుల నాలోచింపక, నిన్ను నేను ముడివెట్టుకొన్నమాట సత్యమే. నా యొక్క కృతము నీవును చిన్న వయస్సువు. నేనును చిన్నవాడను. నిన్నుజూచి ప్రేమ గలుగకున్నను అనాథవు నిన్ను ఒంటరిగ విలాసార్థము దీసికొనిపోయి సకాలమున కితరుల కొప్పగించి చెఱియకుండ నీయింట నిన్ను దిగబెట్టలేకపోయినందుకు నీకు ప్రతిష్ఠ నిచ్చు ననెడు జ్ఞానహీనమైన ధర్మబుద్ధితో నడిరాకుండ నిన్ను నాపాలనుంచి బుద్ధిపూర్వకముగ పెండ్లియాడితిని. ఉద్దేశ్యము మంచిదైననేమి' క్రమము తప్పుగదా! అట్టితప్పు నిజముగ నావల్లనే జరిగినది. మనపెండ్లి యెవ్వరికిని దెలియదు. నీవారికి దెలిసినను అది యొక లెక్కలోనిది కాదు. వారు నాపేరుగాని యూరుగాని యెఱుగరు. కావున నిట్టి బాల్యచాపల్యముచే జరిగినట్టియు, అవివేకము చేతను అజ్ఞానముచేతను జరిగిన మన వివాహమును బహిష్కరించుకొని నన్ను బాధించుట నీకు చాల నసమంజసము.

సు—ఇప్పటికైన మీాదుష్టబుద్ధిని నాకెఱింగించినందులకు మీాకనేక వందనములు.

ప్రే—వెఱ్ఱిదానా, నీకేమి యన్యాయము జేసితిని. అంత దుఃఖించుటకు?

సు — మీరన్యాయము జేయరు. ఆకలిమై యున్న మనుగ, పిడికిలితో రాస్తు చెప్పిరి. మీరు నన్ను గొమ్మనుటకన్నను చావు మనరాదా' ప్రేమసింగా మాటలం మిక్కిలిగ విలపించుచు, 'సుగుణా! నాయందు సత్యముగ నీకంతటి ప్రేమగలదా ?

సుగుణ ఆమాటకెన్నో విధముల నచ్చజెప్పి ప్రమాణములపై ప్రమాణములు జేసి నమ్మునట్లు జేయనెంచెను

ప్రే — సుగుణా! నాపై నీకట్టి ప్రేమయుండుటకు నేను నీకు కృతజ్ఞుడను. ప్రేమకు దిరిగి ప్రేమనీయ నేను. గాని కృతజ్ఞతను మాత్రము దెల్పుకొందు. కావున నన్ను క్షమించి ..... అని నేనో యనబోవ,

సు — నాథా! మీరనబోవునది నాకు తెలియును, నన్ను నా యింటికి బొమ్మని మీ యుద్దేశ్యము. కాని నా ప్రార్థన నంగీకరించి మీ కోటలో నే కొంతకాలము నన్నుండనిచ్చెదరు. నను క్షమించి మీ యర్థాంగిగ జేకొనుటకన్నాను, మీ దర్శనమాత్రముచే నేను తృప్తి నొందియుండెదను.

ప్రే — సుగుణా. అదెంతమాత్రము నలవడదు. మీకను క్షణిలి నీ మనోవ్యధను బాపకోగలను. నాదగ్గరనే యుండు మాకము నే యుక్తమట్లు. యెవ్వరితో నైన నేను మాట్లాడినచో (నా గొంతుకలను సరికె ఆశను మనస్సునందు ప్రమాదవశ ప్రతిబింబములు గాబోలు) సుగుణా నీకు కష్టముగనుండును. ఏమందువు?

సు — అయ్యో ఏమందును; ఏమియునను. మీ ప్రాణప్రియురాలైన నారితో గలసి మెలసి యుండుడు. నేనేమాత్రమును జోక్యముజేసికొనను. మీ మాట దలవెట్టను. మీకు దగ్గరగ నడువను. మీ ముఖావలోకనము కైన మాత్రము నన్ను మీ కోటలో నుండనిండు.

ప్రేమసింగు హృదయము కలఁగజొచ్చెను.

ప్రే—కాని సుగుణా. యెటువంటివారికిని మనోదౌర్బల్యము మెండు. ఆత్మనిగ్రహము గష్టము. కొన్ని సమయములందు యెట్టిగుట్టయినను బయట బెట్టుటకు మనస్సు వెనుకదీయదు. కావున

సు—ప్రాణేశ్వరా. నాయందు మీకట్టి యపనమ్మకమేదియు వలదు. తిరిగి ప్రమాణముచేసి చెప్పెదను. ఎట్టివిపరీత పరిస్థితులందు గాని, యెట్టిసంక్షోభ సమయములందుగాని, యెట్టినైచ్యదశయందు గాని మనపెండ్లి విషయమను రహస్యమును వెలిబుచ్చను. నానాలుక లాగి ముక్కలు గోయుడు, నా గొంతుకోసినను, ఉత్తి త్రాళ్ళ బిగించుడు, నాహృదయమును యీటెలతో పొడుపుడు, నాజీవితము 'హరి' యనువరకును, మనరహస్యమును బయల్పఱుపను. ఈవనదేవతయే సాక్షి, ఆచంద్రుడును నక్షత్రములు నేసాక్షి, దైవమేసాక్షి, నామనస్సేసాక్షి. ప్రాణేశ్వరా నామాట నమ్ముడు ప్రార్థన త్రోసి వేయకుడు. మీకిదె పదివేల వందనములు. మీముఖావలోకనముచే నైన నన్ను తృప్తిపఱచి కృతార్థురాలినిగ జేయుడు.

ప్రేమసింగు హృదయము నీరయ్యెను. అట్టి నిష్కల్మషహృదయురాలిని, పతివ్రతాతిలకమును, తానెట్టి యుసురుబెట్టుచుంటినో యని లోన కుందజొచ్చెను. కాని ఆమెను ప్రేమించుటకు మాత్రము మనస్సేలనో యొప్పకుండెను 'సుగుణా నీయందు నాకెట్టియనుమానమును లేదు. నిన్నుబూర్తిగ నమ్మితిని. సరి, నీయిష్టము వచ్చినట్లుండుము తొందరపడి నిన్నేమైన మనస్సు నొప్పించెడి మాటలాడితినా, నన్నుబూర్తిగ మన్నింపుము,

సు—'నాథా. [illegible] మీరేమియునొప్పింపలే[illegible]. నాయందుపరిపూర్ణదయను జూపితిరి మీకెంతయు కృతజ్ఞురాలను.

ప్రే—మంచిది. వెంటనే తిరిగి పొమ్ము. పైవారెవ్వరైన జూచిన మోసమగును.

సుగుణ యాత్మప్రాణమాతని విడిచి మెల్లమెల్లగ గోటలోనికి బోయి [illegible] చేరుకొనెను.

ప్రేమసింగు నాందోళనమునకు మేరలేదు. సహజముగ దయార్ద్రహృదయుడగుటచే, నేరస్థురాలైనను తనవలన నుసురులుగుట కాతడొప్పడు. సుగుణను యెదుట నానవాలు బట్టలేకపోయినందుకు మిక్కిలి నొచ్చుకొనెను [illegible] పోయినను-కాక మఱచు [illegible] సుగుణ విషయమును [illegible] నాలు[illegible]

[illegible] విషయము[illegible]. [illegible], ఆ[illegible] దయాప్రవృత్తికి [illegible] విషయమును [illegible] వచ్చియుండును[illegible], [illegible]. [illegible] కు [illegible] వచ్చితినని [illegible]. [illegible] యచ్చటికే బోయినదో, నీయుత్తరము[illegible] వచ్చునుగదా[illegible] యూహించెను. ఆవెంటనే, [illegible] ప్రేమించిన [illegible] నాయము జేసిన [illegible] చెను. సుగుణ యుసురునకు[illegible] [illegible]చెను.

రానున్న మొదల వీలులేదని జెప్పుము. నీపనియిప్పుడు నాకులేదు. పొమ్ము' అనినడువ సుగుణ విధిలేక నాథునివై పోకమారు దీనముగ జూచి గుమ్మమునొద్దకు పాఠశాలాయుటకై పోయెను.

ప్రేమసింగు తనజాలి, కన్నులనుండి యామెకు దెలియపఱచెను. పిమ్మట జాలిసేపటివఱకు తనచరిత్రను జెప్పజొచ్చెను. ప్రియంవద యుత్సాహమున వింతులేదు. కొంచెపుమాటల కాయువతెపదు నానందముగన, మీరాబాయి కోడలు వెలియతంతటి సమ్మోదము గలిగె డిది. గుమ్మముకడనున్న సుగుణ యొకటి రెండుసార్లు ప్రియంవదను, ప్రేమసింగును జూచి చిన్నబుచ్చుకొనెను. ఇస్త్రీదైన్యము లెన్నియనుభవింపవలెనో యని గూడ చింతించుచుండెను.

కొంతసేపునకు సరికి కొమరుతో

మీరా —'ప్రేమసింగూ సలోకలిగిన మార్పు నీకందముకన్న నంద విహారతము చెప్పినదిసుమా' యనెను.

ఇది కేవలము, ప్రియంవదమనస్సు తెలిసికొనుటకై వేసిన ప్రశ్నయే.

'నాయనా అదియుగాక, యేదో గొప్ప నేరముచేసినవాని మొగమువలె నీ ముఖమునకు విచారసూచన గాన్పించుచున్నదిసుమా! నీ స్వాతంత్ర్యతి నడిగినదానను గావున నడిపోయినగాని; అట్లైనగని తల్లి, కొడుకేదో నేరమునే జేసినని తెలుచును' అని ప్రియంవదను జూచి ప్రియంవదా నేనునుసురు నేను చెప్పినది నిజమేనా! [illegible] యడిగెను. అంత

ప్రే—ప్రియంవదా అమ్మ అట్లు చెప్పుచున్నారుగదా. నేను నేరస్థుడనని యనుమానమట? నీకు గూడ నేనట్లనే గన్పడుచుంటినా?

ప్రి—అమ్మ తమ రెండభిప్రాయములలోను పొరబడియుండిరి, మీకు వచ్చినమార్పు నూతనతేజమును దెచ్చి, ఐదేండ్లక్రితము

తన్ను నిప్పుడే సౌందర్యవంతునిగ జేసినది రెండవవిషయమై, మీముఖ మునందెట్టి నేరమును గాన్పింపదు.

మీ:—ఇకనేమి నీవాతనిపక్షమే యవలంభించితివి. ముసలిదానను నామాట మీకేమిలెక్క?

ప్రి:—అమ్మా యట్లనకుము నామనస్సెట్టిదియుండియు నేదోరహస్యమును దాచిపెట్టితినందువేల?

మీ:—సరిలెమ్మా-ఆ ప్రసంగముమాని. ప్రేమసింగూ, నేనడిగినదానికి జవాబిమ్మా. నీవివాహమువిషయమేమిజేసితివి ?

ఈప్రశ్నవేయుసరికి ప్రియంవద తలవ్రుదీసికొని తన గదిలోనికిం బోయెను.

ప్రేమసింగు కోపముతో కనుబొమ్మలు, ముడుచుకొని యొకసారి సుగుణవైపుజూచి తల్లితో 'అమ్మా' నన్నావిషయమై ప్రస్తుతమేమియు నడుగవద్దు.

మీ:—ఇక నాజన్మముతో నాముచ్చట గినెడియోగమెప్పుడు ?

ప్రే:—దైవసంకల్పమెప్పుడో యప్పుడు ?

మీరాబాయి యిట్టిప్రశ్నవేయుటకును అట్టి జవాబు నొసంగుటకును నదియే మొదటిసారి. ఆతనియందేదో మార్పుంకి కలిగెననియు దానికి కారణమాతనికేగాని యొకరికి దెలియదనియు స్థిరపరచుకొని, 'యిప్పుడేమితొందర ప్రియంవదయింకను చిక్కడనే యున్నది గదా. ఆమెప్పష్టములోపల ప్రేమసింగునెట్లయిన మోహపరచి, యామెను ప్రేమించునట్లు జేసెదనుగాక' యని నిశ్చయించెను.

అపుడు నితరవిషయములేవో ముచ్చటించికొనిరి. తరువాత ప్రేమసింగు ముందరహాలులోనికి బోయి యేదో పుస్తకమును చదువుకొనుచునే కూర్చుండెను. ఇంతలో తోటకాపరి మంచి మంచి గులాబిపూవులను అమ్మగారికి దెచ్చియిచ్చెను. మీరాబాయి వానిని

బొమ్మని, ముందరి సావడిలోనికివచ్చి, తనలో తాననుకొనునట్లును, ప్రేమసింగుకు వినబడులాగునను, 'ఆహా! యీపువ్వులనిన ప్రియంవద కెంతయో యిష్టము. వీటిని జూచినపుడెల్ల ఆమె తలంపునకువచ్చును.' అని. బిగ్గరగ 'సుగుణా' సుగుణా యన ఆమె మీరాబాయి యొద్దకు వచ్చెను. అంత నామె 'సుగుణా యీపెద్దపువ్వును దీసుకపోయి, ప్రియంవదకిచ్చి వత్తువా? ఇదిగో' భోజనమువేళకు ఆమె తలలో పెట్టుకొనినదో, నేనును నాకొమరుడును చాల సంతసింతుమని ఆమెతో జెప్పుము. తెలిసినదా?" యనెను. ప్రేమసింగా మాటలు వినుచునే యున్నవాడు కావున 'అమ్మా! నన్నుకూడ నేలగల్పెదవు? అదిగాక యే సేవకురాలికైన నిచ్చి వాటిని బంపకూడదా?' యనెను.

ఎంతగాకున్నను తనకు భార్యయే కదా సుగుణ? ఆమెచేతనా, యీయూడిగము జేయించుకొనుట? ప్రేమసింగు మనసు రగులుకొనుచుండెను. తల్లిచే నెట్లువారింపగలడు? ఏమియు జేయలేక, దుడుకు పైవిధమున ననెను. అట్లనెనో లేదో, యంత, మీరాబాయి కోపదృష్టులాతనిపై బఱపి - తెలివితక్కువవాడా, సేవకురాలిచే బంపిన ప్రియంవద గౌరవమునకు భంగముకాదా? యెంత చదువుకొన్న వాడవైనను, మంచిచెడ్డలునీకు తెలియకున్నవే?

ప్రేమసింగు మఱిమాటాడలేక పోయెను. సుగుణ, ఆపువ్వునుదీసికొనెను. ప్రియంవద కది దీసికొనిబోవుటకన్న, క్రిందబడవైచి, ద్రొక్కిముక్కలుజేసిన నెంత బాగుండునని యోజించెను. కాని యెట్లు? సేవకావృత్తిలో బౌరుషమునకు తావేది?

సుగుణ, తిన్నగ ప్రియంవద గదినొద్దకుబోయి యమ్మగారి కోరిక నెరింగించెను. పువ్వుచేతి కందిచ్చుచు, విడువవలెననియే యెం

చి, యది జారవిడిచెను. క్రిందనెచ్చట బడినదో యనునట్లు నటు నడచి దానిని త్రొక్కవలెననియె త్రొక్కివైచి యామెతో సుగుణ 'ప్రియంవదా! యెంతపని జరిగినది? అయ్యో అమ్మగారతి యాప్యాయతతో బంపినపువ్వు కాలిక్రిందబడినదమ్మా" యని విచారముతో బలికెను. అంత నామె 'సుగుణా-అదెట్లు జరిగినది? అయ్యోచూచు కొనవక్కరలేదా 'యని యించుక హాసముతో నన'

సుగుణ—నేను చెయ్యవలయునని జేతునా? పొరబాటున కాలి క్రిందబడి నలిగినది. పోనిమ్ము మఱొకపువ్వు దెత్తునా? యని యడుగ నామె 'అక్కఱలేదని సమాధానమిచ్చెను.

ప్రేమసింగది యంతయు గనిపెట్టుచునే యుండెను. మనస్సులో సుగుణజేసిన దెల్లను సహజమే యనియు న్యాయమైనదనియు నూహించెను. ఆరాత్రి భోజనసమయమున నాతని గలసికొనినప్పుడు ప్రియంవద 'ప్రేమసింగూ' మీరును మీయమ్మయు బంపినపువ్వేల నేను దలపై బెట్టుకొనలేదో దెలియునా? అది సుగుణ కాలిక్రిందపడి నలిగిపోయినది అని చెప్పెను. ప్రేమసింగా మాటకేమియు బ్రత్యుత్తరము జెప్పక, వినియు, విననట్లూరకుండెను.

తెలియకున్న నేమోగాని, తెలిసినపిదప, సుగుణ యిట్టి హైన్యమును తనకళ్ళయెదుట ననుభవించుట 'ప్రేమసింగునకు మిక్కిలిబాధగ నుండెను. తల్లినేమియు ననలేదు. పెండ్లామును నోరెత్తి బలుకరించినచో నది గొప్పనేరమగును. ప్రియంవద యందలి ప్రేమను ద్రెంపుకొన లేదు. తన యట్టివ్యక్తి కేవిధమున జూచినను యేదారియు దొరకదు. 'ఆహా నేనేమిచేయవలయును? ఏమియు బాల్పోవదే ముందుజూచిన నూయి వెనుకజూచిన గోయి? యెటుబోయిన ప్రాణాపాయమే' ఆలోచించి 'దీనికంతకు నొకటుపాయ ఏవిధముచేతనైన సుగుణకు విడాకు

లిచ్చినచో నేయుద్దును గలుగదు. అది న్యాయమైనను, గాకున్నను, అదొక్కటే మార్గము.” అని తలపోసెను. కాని అట్టివిడాకు లెంతవఱకు చెల్లునో యెంతవఱకు చెల్లదో అతనికి దెలియదు. ఏవకీలునైన నడిగి దెలిసికొనవలె కాని అట్టి ప్రయత్నము లేవియు జేయుటకు మాత్రము మనసొప్పకుండెను.

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

భ గ వ ది చ్ఛ

ఒకనాడు మీరాబాయి సుగుణను బిలిచి, సుగుణా నిన్నరాత్రి శాకుంతలనాటకమును జదివితివిగదా. అందులోని కొన్నిపద్యములు మార్కు చేయించితిని. వాటిని వేరు తెల్లకాగితములపై నెక్కించవలెను. ఆపుస్తకము ప్రతిసారియు దీసి చదివిన ‘బైండు’ పాడగును. ఆపద్యములు రెండుమూడు సారులు జదివినచో కంఠస్థమగునను కొందును. తెలిసినదా ?’ యనెను సుగుణ ‘ మంచిదని’ యాపుస్తకము కొఱకు భాండాగారపుగదిలోనికి బోవనందు ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు చెఱియొక కుర్చీపైనను గూర్చుని అతిప్రేమతో తారాశశాంకవిజయమును గాథలు చదువుకొనుచు నాహ్లాదకరముగ నుండిరి.

ఇంక సుగుణ లోనికి పోవుటకు మొదట జంకెను. పిదప ‘ఛీ! నాకెట్టి బ్రతుకు. అగ్నిసాక్షిగ బెండ్లాడిన నాకేల, యీసిగ్గేల? వేరువనితక్కు

లేని జంకునాకెందుకు ?' అని తిన్నగ లోనికిబోయి బీరువాలోని పుస్తకముకై వెదుకజొచ్చెను.

సుగుణను మొదటజూచినది ప్రియంవద ప్రేమసింగామె తరువాత జూచెను వారిద్దరును సుగుణ రాగానే ఒకరిమొగ మొకరు జూచుకొనిరి. ప్రేమసింగు మొగమునందొక మార్పుగలిగెను. అందొక విధమగు, చీకాకు, భీతి, సిగ్గు గన్పట్టుచుండెను. ప్రియంవద కదియిష్టము లేకుండెను. ఎట్లయిన సుగుణ నావలకు బంపివేయ సమకట్టెను. సుగుణ పుస్తకమువెదుకుట యందే కాలక్షేపము జేయుచు, మరికొంతసేపా గదిలోనే యుండ నిశ్చయించుకొనెను.

ప్రి—సుగుణా - దేనికై నీవు వెదుకుచుంటివి ?

సు—శకుంతలనాటకముకొఱకు.

ప్రి—ఓహో, దానికొఱకా? అది యాచిన్నబీరువాలో తీసికొనుము. దానితో నేమిపని?

సు—అమ్మగారు కొన్నివాక్యములు తెల్లకాగితములపై వ్రాసి తెమ్మనిరి.

ప్రి—మంచిది. తీసుకొనుము.

సుగుణ యిక నచ్చటనుండుట కవకాశముజిక్కక పుస్తకమును వెంటనే గైకొని యావలిచావడిలోని కేతెంచి అచ్చటనే యొకబల్లపై గూర్చుని పద్యములువ్రాయ నుద్యమించెను గదిలోనియిద్దఱును ఆమె వైపు జూచుచుండిరి. సుగుణయు, యేవిధముగ బాలిపోక, సమయము చిక్కినప్పుడు వారిద్దరివైపును జూపులు బ్రసరింపజేయుచుండెను. ప్రేమసింగు నుద్రేకమధికమయ్యెను. ప్రియంవదకు బట్టరానికోపము జనించుచు, 'జీతబత్తెములకున్న యీయువతి కేమియు నెగ్గుసిగ్గులు కున్నవే? మేమిద్దఱమిచ్చటనుండ, నాహా! సిగ్గులేకుండ మొద్దు

టనే కూర్చుండెనుగదా! పల్లెటూరి పశువు. ఏమున్నది తెలిసికొన నేరదు. ఆమెతో నా కేలయని "ప్రేమసింగువైపుజూడ నాతని మొగ మించుక నెత్తబాఱెను. అదిగని ప్రియంవద ఖిన్నురాలయ్యెను ఇంతలో నతడు కుర్చీపైనుండి లేచుచు ప్రియంవదా ప్రస్తుతము మనము పుస్త కము చదువుట కట్టిపెట్టవలెను. నాకు పనియున్న" దనెను.

ప్రి—ఈ టక్కరిమాటలకేమి నీకేమిపనిగలదు?

ప్రే—నిజము. నామాట నమ్ముము.

ప్రి—నిజమైనచో నాకు చెలుపగూడదా యేమి?

ప్రే—స్నేహితుడు మోహనసింగు తనయింటికి విందుకు రావ లసినదిగ బిలిచెను. ప్రొద్దయినది.

ప్రి—ఓహో! జ్ఞప్తికివచ్చినది. నన్నుగూడ నాహ్వానించిరిగదా? నేనును రావలెను?

ప్రే—అట్లయిన రమ్ము. కాలయాపన యేల?

ఇట్లిరువురును సంభాషించుకొని యావెంటనే, యుచితవస్త్రముల ధరించి గుఱ్ఱపుబండి నెక్కిపోయిరి. వారిద్దరును గలిసిపోవునప్పుడు, మీరాబాయియు సుగుణయు వారిని జూచుచునేయుండిరి. అంత మీరాబాయి సుగుణనుజూచి 'సుగుణా, ఆయిరువురును భార్యాభర్త లైనచో, నాయదృష్టమేమని చెప్పుదును? ఆహా! వయోరూపవిద్యాదు లందు సరిసమానులై దాంపత్యమునకెంత యనుజోడుగ నుందురు! నీ యభిప్రాయమేమందువు."

సుగుణకామాట పుండుపై రతువలెనుండెను. దానికిదోడు తన యభిప్రాయముకూడ నేలకావలసివచ్చెను? దైవమా నాకెట్టిగతిపట్టి నది? అని వగచుచుండ మీరా తిరిగి 'సుగుణా ఏమిటది? ఏదో ఆలో చనలో మునిగినట్లుంటివే? [illegible], నిన్నునేకపర్యాయములీ

మూదిరిగ నుండుటజూచితిని, కారణమేమియు దెల్పవు. నేను నిన్నేమని యడిగితినో జ్ఞప్తి యున్నదా?

సు—ఆ. జ్ఞప్తి లేకేమి?

మీ — ఉన్నచో నేమియు జవాబీయవేల?

సు(తనలో) ఈలిత్త నామీామెతో 'నేను నీకోడలునై యుండ కోడుకునకు వేలుయునతెను కట్టనెంటునమ్మా? యని జెప్ప నీమె యేమ నునోగదా. కాని, ప్రేమసింగు నానోరు పడగొట్టెనే! ఇక నేమిచేయు దును'? (ప్రకాశముగా) అమ్మా నిజముగ నియుండవదా ప్రేమసింగు లోకరికొకరు తగినవారే. అదియుగాక ఒకరికొకరు గాఢముగ ప్రేమి తురని యే దలతును.

మీ—అంతకు సందేహమేమి? ఎనరు నాకోడలుకు వచ్చి మూదిరు. తాను ప్రేమ చిరు ప్రేమ ... యోగించును ప్రియం వడకవ కట్టగా. సుగుణా, ఆయను సుగుణముగ ... యేతే ప్రేమన్నచో, ప్రేమ సింగంతటి జమీాదారుడు వేలాంచును నావాలిలో ప్రేమసునూ! నిర్భా గ్యుడు. సిరిరా మోకాలడ్డునేమో యను భయమునుచున్నది. అనుచు నుచు మజల సుగుణామజూచి 'శాకుంతలలోని పద్యములు వ్రాసితివా? యని యడుగ వ్రాసితినని యీామె జవాబిచ్చెను. ఆకాగితములుగూడ మీారాకిచ్చి, యీామె శలవైను సుగుణ తిరిగి తనగదలోనికి బోయెను.

ఇదివరకువలెనే! కామ మూడునారు ... మె, ... ప్రేమ సింగు లోకరితో నొకరు రహస్యముగా, చమత్కారనుపుడుగాని, సరస సల్లాపము లాడుచుండునపుడుగాని, చూచుట తటస్థించుచుండెడిది. ఇట్టి పరిస్థితులు చాలకాలము సంభవించుటకు సుగుణకుగాని ప్రేమసిం గునకుగాని, ప్రియుంవదకుగాని యిష్టములేకుండెను. సుగుణ కెట్లయిన తననాథునిప్రేమ సంపాదింపవలెనని యుండెను. ప్రియంవద కెట్లయిన

ప్రేమసింగును వివాహమాడి తీరవలయునని యుండెను, ప్రేమసింగు కెట్ల యిన మంచిమాటలచే సుగుణను విడుదల జేసికొనవలయుననియు, ప్రియంవదను వివాహము జేసికొనవలయుననియు నుండెను. ఏదియెట్లున్నను, సుగుణకుమాత్రము నిముసమొక యుగముగ నుండెను. తనకు నాధునిపైనున్న ప్రేమానుబంధము త్రెంపుకొనుటకు శక్తి జాలకుండెను. సవతి పోరున్నట్లు ప్రియంవద తన ప్రాణేశ్వరునితో చెలిమిచేయుట తాను నోరుకట్టుకొని మూగదానివలె వారిద్దరిచెలిమి. కనులారజూచుట యీ రెండింటిని సహించుచు నూరకుండుటకు సహనము జాలకుండెను. ఏమైననుసరి. ప్రియంవదా ప్రేమసింగులు తన కన్నులయెదుటనే అట్లు చరించుట యెంతటి యన్యాయము? కాని సుగుణ యేమిచేయగలదు? కూడరావద్దనిన, నెత్తుకొనుమని యేడ్చినట్లు ప్రేమసింగు పొమ్మనిచెప్ప నప్పుడు తానేల నచ్చట నుండవలెను? అన్నింటిని సహింతునని ముందేల యాతనికి వాగ్దానము జేయవలెను? కావున యిప్పుడు సుగుణ చేయవలసినదేమున్నది? ఆమె యిట్లు తలపోసెను. 'నాపరిస్థితులు దినదినమునకును ప్రాణసంకటముగ నున్నవి. ఎన్నెన్ని వ్యధను జెందుచుంటినో నానాధుడు నాకై నట్టే పరితపించుచున్నట్లు గన్పట్టుటలేదు. ఐనను నాయెడల మాత్రమాతడెంతయు నెనరుజూపకుండెను. ఎంతమాట్లాడుటకైన కానేమితోచకున్నను, ప్రేమింపనైన నాడరాదా? రహస్యముగనైన బలుకరింపరాదా? నేనేమి యపరాధముజేసితిని? ఈసారి యేమైననుసరి సమయము దొరకినప్పుడాతనిని మఱియొకసారి గలిసికొని, "నాథా నాగతి యేమగునని? తుదిసారిగ నడిగెదనుగాక తరువాత భగవదేచ్ఛ'"

ఇరువదియవ ప్రకరణము

వాస్తవము.

అదిసాయంసమయము. భానుడపరాంబుధి గ్రుంకుచుండెను పక్షుల కిలకిలారావములచే నుదయపురి యంతయు మారుమ్రోగుచుండెను. పొలములనుండి పాలేరులు చేతులను బట్టలను, ముంతలును దాల్చి యాలమందల నిండ్లకు దోలుచుండిరి. మందల నడకచే ధూళిచెలరేగి వీథుల చీకాటు పఱచుచుండెను. సంజ కెంజాయలచే, కోటలోని తోటయందలి లేతమామిడిచిగుళ్ళు ప్రకాశమానమై జూడనతి సొంపుగ నుండెను. క్రమముగ సూర్యాస్తమయమగు వఱకు' లేచీకటులు పురమంతయు నావరింపజొచ్చెను. సుగుణ హృదయమును, ప్రేమశూన్యమగు ప్రాణనాథుని హృదయాంధకారమునందు ప్రవేశింప నుద్యమించుచుండెను.

నాడు కోటలోని వారెల్లరు నల్పాహారవిందుకై యూరువెలుపలనున్న నొకతోటలోనికిబోయి తిరిగివచ్చుసరికి రాత్రియయ్యెను. సుగుణ వారితో బోక తనకస్వస్థముగ నున్నదని మీరాబాయి యొద్ద సెలవుదీసుకొని తన గదిలోనే బరుండినట్లు నటించెను. ప్రేమసింగు విందుకు బోయి యుండవలసియు నాపేదయో క్రొత్తగుఱ్ఱమును కొను నుద్యమించి. పగలంతయు, దాని మంచిచెడ్డలఱయుటకై చాల దూరము ప్రయాణముచేసి. సాయంసమయమగుసరికి తిరిగి కోటకు చేరెను. సేవకులెవ్వరును సమయమున కచ్చట లేకుండుటచే, తానే స్వయముగ నాయశ్వమును పసుశాలలో గట్టుచుండెను. అదియే సమయమని యాలేచీకటిలో సుగుణ ముసుగువైచికొని ప్రేమసింగునొద్దకు బోయెను. అతడామెను జూచి 'సుగుణా. యిదేమి? నీవు విందుకు బోలేదా? ' యని ప్రశ్నించెను.

సు—'శరీరమస్వస్థతగ నున్నదను వంకచే బోలేదు

ప్రే—అట్టివంకకు గారణమేమి ?

సు—మిమ్ముల నెట్లయిన నొంటరిగ నున్న సమయమున గలసికొనవలయుననియే యూహించి యట్లు జేసితిని. దైవము నాయందున్నవాడు గావున మిమ్ము గాంచుట తటస్థించినది.

ప్రే—నాతో నేమిపనియున్నది ?

సు—నాథా- 'నాతో నేమిపనియున్నదనియా' ప్రశ్నించుచుండిరి ? ఆహా ! ఇన్నికోట్ల జీవరాసులుండ, వేటితోనైన నాకుబనిగలదా, మీతోదక్క ? నాహృదయ పూర్వకముగ మిమ్మునే ప్రేమించి' మిమ్మునే పెండ్లి గూడి, మీకొఱకయే యిన్ని యిడుములగుడుచు నాకు మీతోగాక మఱియేరితో పనియున్నది ? నా ప్రాణేశ్వరులై, నాజీవితమంతయు, బాల ముంచినను, నీట ముంచినను భారము మీదేయైయుండ, మీతోగాక మఱియేరితోబనియున్నది ? నిష్కళంకమై, నిష్కాపట్యమై, నిండుమనంబుతో జూపి ననా ప్రేమను మీరే గ్రహించి, మీ ప్రేమామృతనొసగిన, సయ్యా మీతోగాక మఱివేనితో బనియున్నది ?

ప్రే—సుగుణా సరిలెమ్ము. ప్రస్తుతాంశమేమియో జెప్పగోరెదను.

సు—(కన్నీటితో) నాథా చరిత్ర చర్వణమేల ? మీరు నన్నావలకు బొమ్మన్నను మీముఖారవిందావలోకనమైన గల్గునని గదా ! మీకోటలో నుంటిని ?

ప్రే—నిజమే.

సు—కాని, నన్నణుమాత్రమైన గణింపక, కరుణింపక, మీ ప్రేమామృత మావంతయైన బ్రసరింపక, గంటనైన జూడకుండుట, న్యాయమా ? నాథా, నేను ఫ్రానునో, శిలనో, యనుకొం

టిరా ? నాదియు ప్రాణమేకదా ? మీనోటనుండి రహస్యముగ నొక్క మాటకైన నోచనైతినా ? బహిరంగముగ నొక్క క్రీగంటికైన తగనా ? ఆహా, నాయందుమీకింత నిర్దయ గల్గుటకేమి పాపము జేసితిని ? నామొగమెప్పుడు జూచిన నప్పుడు విసుగుకొనెద రేల ? నాతప్పేమి ?

ప్రే - (నిర్లక్ష్యముగ) నీమాటలు నాకర్థములుగావు. నీయెడల నేనెట్టి వైరమునుగాని యాగ్రహమునుగాని జూపలేదు.

సు——ఆగ్రహము, వైరము జూపకుండుట ప్రేమను జూపించుటయగునా ? అయ్యో ! యితరుల విషయమునందే ప్రాకులాడెనదే ? నేనే నాయంత నొత్తుకవచ్చినది ?

ప్రే——వెఱ్ఱిదానా మనపెండ్లి బొమ్మలపెండ్లినాటిదేగాని యంతకన్న నెక్కుడుగాదు. బాల్యవివాహములకు భార్యాభర్తలు బాధ్యులుగారు. ఏమందువేని, అజ్ఞాన దశలో ప్రేమయనునది యెఱుగక, నిన్ను వివాహమాడితిని. అట్టి పెండ్లి వ్యవహారికమునదేగాని ప్రాకరణముగ ప్రేమపాశముచేబద్ధమైనది గాదు. కావున దానిని పురస్కరించుకొని నన్ను జిక్కులు బెట్టుట నీకు మంచిపనిగాదు. ఇంతకును నీకు నేనే లోటును జేయలేదుగదా ?

సు — అయ్యో - మీప్రేమామృతమొక్కటియేనాకు మహా మేలువై యుండ, నాకిక వేఱు సౌఖ్యములతో బనియేల ? నీకేమిలోటు జేసితి' నందురా ? యింతకన్న వేరేమి లోటుగావలె ? మీయర్ధాంగిగ నగు నాకు. మీనోటనుండియొక్క మృదువాక్కునకు హక్కులేదా ? యని వెక్కి వెక్కి యేడ్చు నాతని చేతులను బట్టుకొని ముద్దిడుకొనెను.

ప్రేమసింగు పులకితాంగు డయ్యెను.

ప్రే—సుగుణా నీవేమన్నను నీకై బహిరంగముగ కొట్టుపడజాలను అనేకులనేక విధంబులుగ, ననెదరు

సు—ఏమనెదరు?

ప్రే—ఏమైన ననెదరు.

సు—నన్ను బట్టియేనా ?

ప్రే—ఔను. నిన్నుబట్టియే నీకును నాకును యేవిధమగు సంబంధమున్నట్లును, ప్రపంచమునకు వెల్లడియైనచో నామానప్రాణములు నిలువవు.

సు—అట్లందురే. మీరును ప్రియంవదయు గలసి మెలసిదిరుగాడ లోకులేమి జేయుచుండిరో దెలియుచున్నదా ? మీయిరువురివైపు జూచి, నవ్వరాని నవ్వుగ ముక్కిరుజూచుకొనుచున్నారే.

ప్రే—వారేమను కొన్నను నాకు నిమిత్తములేదు.

సు ఆహా యిప్పుడేగదా యదృష్టపాలగుదునని యంటిరి. అదిచక్కనామూలమున నేనా ? నాథా, యిట్లంటినని నాపై కోపమూనకుడు. ఆమెమొదల నా కట్టిద్వేషమును లేదు. ఆమెపైజూపు ప్రేమలో వేయవపంతైన నాపై జూపిన నాకదియే పదివేలు. నూటికొకప్పుడైన దయతో నన్ను జూచి, పలుకరింపుడు ఎంతగాకున్నను మీకు నేను భార్యనేగదా ?

ప్రేమసింహుడు నిరుత్తరుడై గుజ్జుమువైపును, సాలవైపును జూచి తలవాల్చుకొనెను. ఎట్టకేలకు ' సుగుణా ' పెండ్లియను వంకచే నీవు నాకు భార్యవుగాని ప్రేమయనుపాశముచే

—' యనుసరికి

సు—ప్రియంవదయే భార్యయై యుండెడిది. అంతేకదా ?

ప్రే—(మెల్లగ) అంతే.

సు— పోనిండు. ఏదో విధముగ భార్యయని యంగీకరించితి రంతేచాలును. నాథా ఒక్కసంగతి నడుగుచుంటిని. ప్రేమలేకున్న నాయందు నమ్మకమైనగలదా ?

ప్రి— ఊఁ. దానివలననీకు లాభమేమి ?

సు— లాభముసంగతి యటుండనిండు. నాయందు నమ్మకము న్నచో నీసంగతికూడ తెలవిండు.

ప్రి— ఏమది

సు— నన్ను బూర్తిగ విసర్జించి ప్రియంవదను పెండ్లాడవలెనని యేనా మీ సంకల్పము?

ప్రే— ఆ ప్రశ్నకు నీకు జవాబీయలేను.

సు— మఱి నాగతియేమి? తెలిసియో దెలియకయో, ప్రేమించియో, ప్రేమింపకయో వివాహమాడినది సత్యమేకదా? ఈయనుబంధ మిప్పుడు త్రెంపివైచుట న్యాయ్యమేనా? ఎట్టియిడుమలైన మీకై బడితినే ! ఇంతకు వేయిరెట్లు యిక్కట్లు వచ్చినను, మీ ప్రక్కనుండిన నవిలెక్కసేయునే? మీతోడిది మహాభోగ మవనిండు. మహాదరిద్ర మవనిండు, యేదైనను మహాదృష్టమని శిరమున బూనదలచితినే! అట్టి నాకు మీరేమి గతి నిశ్చయించితిరి.

ప్రే— ఇంతవఱకడుగుచుంటివిగావున జెప్పుచుంటిని. సుగుణా మన యిక్కట్లు విడాకులవలనగాని పొందుపడవు.

విడాకులనుసరికి సుగుణ గడగడ వణంకెను. అశ్రువులు జలజలరాలెను. గుండెలు దడదడగొట్టుకొనెను. మాటలు తడబడజొచ్చెను. మొగము వెలవెలబోయెను.

సు— 'హా, నానాథుడేనా నన్ను విడనాడుట! నాథా నాథా చచ్చుటకైకూడ మీశలవు నేగోరెదను. అప్పటివఱకును మిమ్ము ప్రేమించుచునే యుందును. నన్ను జావుమనెదరా, లేక, నాకోర్కె దీర్చ

దరా? మిమ్ములను మధురాన్నములడుగను, అన్నవస్త్రము లడుగను, వస్తువాహనములడుగను, మీయింట దాసికముజేసియైన మీదర్శనము జేయుచుండెదనిందు. నామొగముజూచిన తామసింపకుము. ఎట్టి చిన్న యవకాశమున్నను నాతో నొక్కసారి బలుకరించుము. ప్రియాంగనతో నీవెట్టి సల్లాపమాడినను నాకు నిమిత్తములేకున్నను, దయయుంచి నాయెదుటమాత్ర మావిధముగ జేయకుండుము. నేను భరింపజాల భరింపజాల. ఈమాత్రముకైనను నోచనా? నాథా! నాథా!" యని హృదయము పగులునట్లేడ్వజొచ్చెను.

ప్రేమసింగు కన్నులనుండి అప్రయత్నముగనే బాష్పములు రాలెను. తనలో 'అహా, ప్రియుండనని నేనెంత ప్రేమించినను యీమాత్రమునకైన యర్హురాలు గాకుంటినా?' యని తలంచి సుగుణవైపు జూచి 'సుగుణా నీకెన్నడు దప్పక నిన్నరయుచుందు. ఏడ్వకుము. యేమాత్రము వీలున్నను, నీమోము బ్రియాంగనతో మసలుటగాని, భాషించుటగాని, నీకుశోకము గలిగించు చేష్టగాని జరిగింపకుండునట్లు ప్రయత్నింతునులెమ్ము. అవకాశమున్నప్పుడెప్పుడైన నీతో బలుకరించుటకుగూడ యత్నించెదనులే. ఇప్పుడు నీకుశాంతి గలిగెనా? లెమ్ము. చాలసేపైనది. విందునుండి వారు వచ్చుసమయమైనది మనము శీఘ్రముగ లోనికేగవలయును.

సుగుణ యానందమునకు మేరలేదు. తనశిరము నాతని చేతులలో నుంచి తనచేతులాతని భుజములపై వ్రాల్చెను. పిదప మెల్లగ తన పెదవుల నాతని పెదవులపైకెత్తి నాతనకు కరుణారసము వెలిబుచ్చుచు నామెయొక ముద్దిడెను.

సుగుణ యిట్లు గాలయాపనజేయక శిరమున ముసుగు వేసికొని మెల్లగ [illegible]

ప్రేమసింగచ్చటినుండి యాలోచనా నిమగ్నుడై క్రమముగ తన భవనమునకు బోయెను. "నేనేమి చేయవలయునో తెలియకున్నది. తప్పనిసరిగ, సుగుణకిట్టి వాగ్దానము చేసితిని. ఏమైననుసరి యికముందిట్టి విధముగ నామెతో చనవుగ నుండరాదు.' అని తన మనస్సునందు సంకల్పించుకొనెను.

నాటిరాత్రి భోజనసమయమున మీరాబాయియు, ప్రియంవదయు కూడ నాతని ముఖమునందలి దైన్యమును గనిపెట్టిరి. మీరాబాయి సారు నాతనితో ప్రియంవద బలుకరించినను. ఆతడేమియు బోనని వానివలె నవ్వెను. నాతనితో ప్రేమసింగా, ఇదేమి ప్రారబ్ధము? పిచ్చివానివలె చేయుచుంటివి. నన్నలో నేమైన నష్టమైనదా?' అని కంగారుపడుచు నడుగ 'అమ్మా, యీనాడనుకొనని దుర్ఘటనమేదియు జరుగలేదు. అందుచేతనే నాకు ... వేచేయుచున్నది. మీకు ప్రయాసకలిగించినందుకు క్షమింపుడు.' అని ప్రేమసింగు జవాబిచ్చెను. ప్రియంవదయు నాతని మనస్థితిని గ్రహించి లోలోన విచారించుకొనుచుండెను.

— —

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము.

పంద్రయ నిష్క్రమణ.

———

ప్రియంవదను, దినదినము ప్రేమసింగునకు పైనున్న నమ్మకము తగ్గుచుండెను. దీనికి బలవత్కారణ మాతడే యాలోచనలోనే మునుగుచుండుటే. అట్లని యామెతో పూర్వపువిధమున చనవుగనుండక పోవుటలేదు. కాని యామె యతనికి నవరతశంకలోనే నుండెను. ఆమె కేమిక జేయలేదనిమాత్రము ప్రియంవద విచారించుచుండెను

ప్రియంవదా ప్రేమసింగుల ప్రేమ నొకరికొక రెఱుఁగుదురనుట కన్న ప్రియంవద యొక్కరితే యెఱుఁగననిన సమంజసము. తానాతనిని బ్రేమించిన దయ యుండ, ఆతడు తనను బ్రేమించినట్లును యెఱుఁగుదు. ప్రేమసింగన్ననో—ఆమెను ప్రేమించెను. కాని ఆమె తనను [illegible] ప్యారముగ ప్రేమించెనా యను సందియము పడుచు

ఒకనాడు వారిద్దరును తోటలో [illegible] లలో నచ్చటినుండి తనగదికి నుండియొక పై నొక చెట్టుక్రిందను గూ [illegible] వే యుండెను. కొనుచుండిరి. ప్రియంవద [illegible] మౌ [illegible] మొగమును సంభాషణాలోనికి దింపరాకయున్నది? ప్రియంవద నన్ను

'ప్రియసఖుడా నన్ను నీవు పూర్వపు అంత కావంతయు సంశ [illegible] యింతయు [illegible] నిజముగా' యనెను ఆమె [illegible] (ఆలోచించి) రెండు

[illegible] —ఏమనుట్లనుచుంటివి? నేనేమియు నీ [illegible] యమై మాటల ప్రియం

[illegible] —ఏ యొంత క్రితము మనమిద్దఱను ఒకనాటి వెన్నెలరాత్రి యొక్కడను చేయునున్న కొండపై గూర్చుండి ప్రకృతిసౌందర్యము నవ లోకించుచు [illegible] యున్నదా?

[illegible] —ప్రియంవదా! జ్ఞప్తి లేకేమి. పూర్ణిమనాటివెన్నెల నెప్పు డు [illegible] దిన [illegible] నన్ను జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనుమనికూడ జెప్పితివి గదా, నీకా సందేహమేమి?

ప్రి—(తలవంచుకొని) సందేహమేమియు లేదు. నాటి మనచెలి మిని మఱచితివేమో యని యడిగితిని. వేఱులేదు.

ప్రేమసింగు తల క్రిందికివాల్చుకొని దీర్ఘాలోచనాపరుడయ్యెను. ఆ చెలిమి క్షమామెను దెలియును. అతనికింకను సందేహమే. సందేహ మునకుదోడు నభిమానము ఈరెండును ప్రియంవదకు గిట్టనివే. ఆనా డెట్లయిన ఆతనిచేత నను ప్రేమించునట్లొప్పింప నామె సమకట్టెను. కాని

మొన్నటికిని ఆమెచేతనే, మొదట యొప్పింపవలెనని ఆతడు సంకల్పించుకొని, ఆమె యెన్నితరుణములిచ్చినను, సరియగు జవాబీయకుండెను విధముగ యుండవడ ప్రేమసింగుకన్న నేనాకులెక్కువచనువుకొన్నజాణ. సంకల్పించుకొనెను.. లాతనిని ప్రేమవిషయమై ప్రశ్నించెను ఆతడు

నాటిరాత్రి భోజనమప్పుడు దెలియపఱచదయ్యెను. చివఱకు మొగము యుకూడ నాతని ముఖమునందింతయు నెపుడుజూచి 'ప్రేమసింగూ, నీయాలో సారు ప్రకుంచవ బలుచోటుచు, శరీరమింకొక్క చోటనుంచి వానివలె గన్పట్టెను. మనముత్సాహముగ సంభాషించు పిచ్చివానివలె మనకు, నీయాలోచనయేది నాయాలోచన డెనా?' నకటకుబోవుదమా?' అనెను

గుత్తము మొగమును జూచెను. అతిరోషపూరితమై యుం నేత్రములు ఆమె నోటినుండియే యెట్లయిన నామెవలపునుగూర్చి పలికింత జూమనియెంతయో ప్రేమెకు సరియైన జవాబీయడాయెను అతనికంత బెట్టుసరియేలనని సహజగర్వితయగు నామె, వలపుసంభాషణమూర్చి, యిక కోటలోనికి బోవుదమని యనెను. అట్లని నప్పుడు కొంచము కినుకను బూనిసట్లామె కనుబొమలు చెప్పకచెప్పుచున్నను, ముందడుగవేసినదై, యేయుద్రేకములేని దానివలె గనుపట్టెను. ఆమె నిరుద్రేకము, స్వాభిమానము-అన్నియు జూచి ఆశ్చర్యపడుచు నెట్టకేలకు '

'ప్రేమించుచుంటివా- నేనొక్కటడిగెదను. చెప్పెదవా' యనె

ప్రి—అడుగుము ?

ప్రే— 5 యేండ్ల క్రితము మనము గలిసికొనిన పిదప నింత కాలము వరకును నీవేల పెండ్లిచేసి కొనవైతివి ?

ప్ర—అది నాస్వవిషయము దానితో నీకేల ? రమ్ము. చాల నాలస్యమైనది. వేగముగ కోటలోనికి బోవుదము.

ప్రేమసింగు తనమాట సాగదని నిశ్చయించుకొని, తిరిగి. 'అట్లయిన నాకు జవాబీయవుగా ?'

ప్రియంవద జవాబీయదయ్యెను. కాని, ఇచ్చియే యున్నదో నెట్టెదవాలిచ్చెడిదో, అనిరుత్తరువునుండి ఆకంఠమునుండి ఆవో ర్యాకారమగు సదకనుండి. ఆతడు గ్రహించెను.

ప్రియంవద మతిస్థైయెను నిముషములలో నచ్చటినుండి తనగదికి బోయెను.

ప్రేమసింగు మాత్రమచ్చటనే యుండెను.

'ఆహా! నేనిప్పుడు చేయుందేమున్నది ? ప్రియంవద నన్ను ప్రేమించెననుమాట జెప్పక చెప్పుచున్నది. అందు కావంతయు సంశయములేదు. ఐనచో నేనిప్పుడేమి చేయవలెను ? (ఆలోచించి) రెండు మార్గములు మాత్రము గాన్పించుచున్నవి. ప్రియంవదతో 'ప్రియంవదా, నకిద్దఱకెట్టి ప్రేమానుబంధమున్నను వట్టి వ్యర్థమైనది. నేనన్యను ప్రే... ప్రేమింతును. కావున మనకికనే యాశయువలదు. నీదారిని నీవు ? ని... ప్రేమించు' అనియైన చెప్పవలయును. లేదా 'సుగుణతో ప్రయించితి... ఆ... క్షిచే బద్ధులమైతిమిగాని, ప్రేమచేగాము. ప్రేమ కస్తైతిని. ... ప్రియాన... మైనను విచ్ఛిన్నముగాక మానదు. మనదియు ... చివాగాదారినాది " అని యైన చెప్పవలెను. ఏనాడు ...మించుకొనియుంటిమో నాటినుండియు నీవై ...తూర్పులంపక నాకై యాపించుకొనియున్న ... మిరారామొద్దకై కాక, పెండ్లియైన మఱుక్షణమునుండియు ... నినో ...వింపకున్నను, నన్నే స్మరించుచు, నష్ట ...యంవదా, ...విడనాడుట ? భగవంతుడా! యెట్టి ... మతకొన్న ... ఒకవైపు ప్రేమ, ఇంకొకవైపు ...ల పుట్టెందననుస ? "

ఇల్లు క్షేమమునందలి యింకవలె నాతడెంతో మోసేవు ఎన్నో వేదన ననుభవించుచుండెను. చివరకు స్త్రీచే నిగ్రహింపబడిన నాస్త్రీ ప్రియుండవలెను మోహించుచుండు వేరుమార్గము లేదని యెంచెను.

సులభముగా విషయమంతా [illegible] విధిమున్నను విడాకు లిచ్చుటకు ప్రయత్నించెను కాని ఏ విధముగా విడాకు లీయవలెనో యాతనికి తెలియకుండెను. ? నాయమ స్త్రీ మొత్తమున విడాకులు కొన్నో యెరుగడు. [illegible] బలవంతముగా మన్నిచతిగాను, గొప్పలో [illegible] గాని, యుండినచో, [illegible] విడుదలం [illegible]. [illegible] ఒప్పరు కాని అట్టి యేవిధమును [illegible] సులభముగా చేసియుండెను. ఆమె నే [illegible] విడుదల [illegible] ! [illegible] నామె యందాతనికెట్టి [illegible] గాని [illegible], [illegible] విడుదలయిచ్చినను, ఆమె మనస్సు [illegible] నొప్పించుట [illegible] ?

[illegible] విధముగ నాలోచించుచుండి [illegible] నాత [illegible] ప్రియుండవన్నప్పటి మనస్సు తిరిగను. ఆమెను గూర్చియు నా [illegible] గూర్చి మజల వితర్కించు [illegible]. [illegible] నా [illegible] నో లేదో యను సందేహము తిరిగి [illegible]. ఆ [illegible] విధముగ ని[illegible] ? [illegible] స్పష్టముగ ‘ నన్ను నీవు ప్రేమించితివా ’ యని [illegible] సమంజసమేయని దృఢపరచుకొనెను.

ఆ వెంటనే, [illegible] లోనికిబోయి తన [illegible] డెను. కొంతసేపటికే ప్రియంవద ఆగది ప్రక్కనుండి బోవుట దటస్థించెను, ఆమెను వెంటనే బిలిచి ‘ ప్ర[illegible] కవిషయ మడిగెదను. జవాబిత్తువా ?

ఈసారి ఆమె [illegible] నిష్టపడక

'ప్రేమా — ఏమది ? యిశ్వవలపిన వో నష్టయిచ్చెద'

ప్రమసించు కొంతసేపటివరకును మిక్కిలి తొట్రుపడెను. ఎట్టకే లకు దప్పనిసరిగ

ప్రియంవదా ఇదియే తుదిప్రశ్న నాకిట్టుసరినేను జంపుకొం టిని. చెప్పుము నీవు నన్ను ప్రకరముగ ప్రేమించితివా ?

ప్రియంవద 5 నిముసముల వరకును జవాబేమియు నీయలేకుం డెను. ఆమె సంతోషమును పట్టలేక. ఆనందబాష్పములు నేలరాలెను. ... గలు గడచ్చిపోయినను ఏపురుషుకైనకై యీరామెను వత్సరములనుండియు కపించుచున్నదో ... 'నీవు నన్ను ప్రేమించితివా?' యనియడు గుటలో ... నాకెనను ... నాతప్పిపై ... నామెకు ... ప్రేమయున్నదో లేదో యని తెలిసికొనుటకేగదా ? ఏమి ... 'ప్రియా' నన్ను ... నన్ను క్షమించుము, నాకు నా ... నన్ను ప్రేమించితిని ... నాకుచం ... ఇప్పుడు ... నిశ్చయముగ ... నీకేగా ... సత్యము బలుక ... నిన్నువరించితిని నిన్నే ప్రేమించితిని నిన్నే వివాహమాడ నిశ్చయించితిని. ఈకారణమువనే ... యీరామెనువత్సరములకును బెండ్లిజేసి కొనకుంటిని.

ఇరువదిరెండవ ప్రకరణము

స్వవిషయము.

ఈ మతిగొన్ని దినములకు గోదావరిలో ... వివాహ జరుపబడెను. నాయ ... ల పుష్పవనములలోచే స్నేహితులు, బంధువులు మిత్రాభాయి

నొద్దకు వచ్చిరి. ఆమె బంధు బృందములో తనకుదాను తెలియనంతటి పరమోత్సాహము ననుభవించుచుండెను. వచ్చినవారినెల్లను సత్కరిం చుచు నాడామె తెలుపలేకయే యుండెను

వింతుజరిగినపిదప నందరును రాణిగారిమందిరములో సంగీతసభ జరుగుచుండ నక్కడకు బోయిరి. ప్రియంవదయందరితోడను పాటు, మేలువస్త్రములు ధరించుకొనుట కాలస్యముజేసెను. ఆమె సుగుణను బిలిచి తనసిల్కుచీరలే 'నూడిపోయినదనియు దీని నామెచక్కగ కట్టగ లదు గావున నొక్కసారి శ్రమ దీసుకొనవలెనని జెప్పెను. ఆసరికే చీర నామె కట్టుకొని నిలబడియుండెను. చీరవిప్పి తిరిగి కట్టుకొనుట కాలస్య మగునని యట్లనే నిలబడియుండ, సుగుణ క్రిందనే కూర్చుని ఆచీర యంచున 'లేసు' కుట్టుచుండెను. ఇంతలో ప్రేమసింగా గదిలో ప్రవేశిం చు, ప్రియంవదను, ఆమె కాళ్ళనొద్దకూర్చుండి లేసుపని జేయుచున్న సుగుణను, జూచుట తటస్థించెను. ఆదృశ్యమాతనికి చాల కఠోర ముగ గాన్పించెను. సుగుణపై జాలియు నెవరును మిక్కిలిగ గలిగెను. తనభార్యయై యుండియు నిట్టి దైన్యము ననుభవింప వలెనుగదాయని దుఃఖించెను.

సంగీతసభయైన పిదప నక్కడివారిలో నొకరు యొవడో ఉద్యోగస్థుడు మిక్కిలి ధనవంతుడై యుండియు నొక పిల్లను పెండ్లాడెనను వార్తదెలిపిరి. అంత నెవరికితోచిన యభిప్రాయములు వారీయ సాగిరి. మీరా తన యభిప్రాయమును, దెలియబలుచుచు, 'మతవిషయ మట్టుం డనిండు. మాలలైనను, బ్రాహ్మణులైనను, క్షత్రియులైనను నొకే మతము దాని ప్రశంస మనకక్కరలేదు. కాని, ఆతెలివితక్కువ నిర్భాగ్యుడు కోరికోరి దరిద్రపు ముండను గోరనేల ఛీఛీ యిట్టివారి జీవితము గాల్చనా ? పాడుముండకోడలు గాకపోయిన, యిట్టివింతలు బుట్టవు.

యేతాహతు కాతాహతు దాంపత్యమువలదా ? అనెను. అంతకొక
యామె మీరాబాయితో అమ్మా పూర్వము దుష్యంతుడు, నిరుపేద
యగు శకుంతలను, శంతనుడు పల్లెవాని కూతురగు సత్యవతిని, వివాహ
మాడరా ? అందు దప్పేమి ? పెండ్లికి ప్రేమప్రధానమా ? ధనము
ప్రధానమా ?

మీ—ప్రేమసంగతి యటుండనిండు. సమాన తరహా కలుగని భార్యభర్తల గాపురమెన్నటికిని బాగుపడదు. అదియటుండ దరిద్రులతో పొత్తుగొనుట దరిద్రహేతువనియే నాయభిప్రాయము. పోనిమ్ము వారి ప్రసంగము మనకేల ? ఇట్టి సంభాషణ చాలదోషము. నేటికాలపు జదువే యీతుచ్ఛపు పెండ్లిండ్లకు గారణము. పూర్వపుమర్యాదయు దక్షయును, నశింపుజేయుచున్నది చెనవే.”

ఈమాటలన్నియు సుగుణయొక్క మూలనుండియు ప్రేమసింగు యొక్క మూలనుండియు వినియొకరి మొకమొకరతిదీనముగ జూచుకొనిరి.

పిదప ప్రేమసింగు తనగదికి బోయెను. సంగీత సభ ముగింపబడినయొక గంటకెవరిస్థలములకు వారుబోయిరి. సుగుణ, తనగదిలోనికి బోవుచు ప్రేమసింగొంటరిగనున్నసంగతి కనిపెట్టి యాతని గదికి జొచ్చెను. ఆతడు చాల భీతిల్లెను.

సు—'నాథా- మీరుభయపడ నవసరములేదు. యెవ్వరును యీప్రక్కనులేరు గావుననే యిచ్చటకు వచ్చుటకు జంకనైతిని.

ప్రే—ఇప్పుడేమి పనియున్నది ?

సు—ఇంతకు క్రితమే మీయమ్మగారి మాటలను వినియున్నాగ్రహుడా ? ఆవిషయమై మీతో నొక్కమాట జెప్పవచ్చితిని.

ప్రే—యేమని ?

సు—మీక్షేమమే యెల్లప్పుడును నేను గోరెదను. నాప్రాణమైన బోయినసరిగాని, మీర క్షదిష్ట నొందనీట కిచ్చగింపను. మనపెండ్లి

నిర్మించిన రహస్యము, నా ప్రాణావసానస్థితి నైనను యెవ్వరికిని జెప్పను. దాని విషయము మీ కేమియు భయము వలదు. మఱి శెలవు"

ఆమె యిక నచ్చట నిలువలేదు. ప్రేమసింగున కామె మాటలు హృదయశూలము లయ్యెను. అతి దుఃఖముగ యోచింప నారంభించెను. కాని యెంతకును సహింపజాలక ప్రాణత్యాగము చేసికొన నిశ్చయించెను. ఒక్క స్త్రీని దుఃఖపడుచుట కన్నను, పురుషుడు తానే మృత్యువు వాతబడుట సమంజసమనుకొనెను. ప్రియంవదను పెండ్లి జేసికొనెనా సుగుణగతి యధోగతి. సుగుణను అంగీకరించి, ఈమె నాభార్యయని బహిరంగపరచెనా, ప్రియంవదకు తగని దుఃఖము కల్గించుటయు, తన కామెపైనున్న ప్రేమాగ్నిని ఒక్కసారిగ చల్లార్చుటయు, ఎల్లెడ పాపి కాంతాకాముకుడని, పెండ్లిచే నిందను పొందుటయు, యింతియుగాక ... యివన్నియు కల్పించుచుండెను.

తక్షణము ప్రేమసింగొక చీటీ వ్రాసి, దానినొక పుస్తకములో నదియుంచి, యెవ్వరికి దెలియకుండ సుగుణ గదిలో నున్నబల్లపై నుంచి తనదారిని బోయెను.

అటుపైనొక యరగంటకు సుగుణ తనగదిలోనికి వచ్చెను. పుస్తకమును దీసి దానిలోని చీటిని జూచి చదువుకొనెను.

'రాత్రి 10 గంటలకు యిదివరలో మనము గలిసికొన్న సెలయేటి యొద్దనకు రావలెను. నీతో మాట్లాడవలసియున్నది.

ప్రే॥ సిం॥

దీనికి గారణమేమై యుండునని సుగుణ తలపోయసాగెను. ప్రేమైనను రాత్రి యెప్పుడు వచ్చునా, ప్రేమసింగు నెప్పుడు గలిసికొందునా యని యువ్విళ్ళూరజొచ్చెను. నాధుని కింత యిష్టముగలుగుట తనయదృష్టమేయని యుప్పొంగెను.

రాత్రి యయ్యెను. కోటలోని యాబాల గోపాలమును నిద్రజెందెను. సుగుణ మెల్లగ నదివిడిచి యెవరకునగపడని నల్లమునుగొకటి వైచికొని నేరుగ యేటియొడ్డునకు బయలువెడలెను.

ప్రేమసింగంతకు ముందే గమ్యస్థానమును జేరుకొని సుగుణకై నిరీక్షించుచుండెను. తారామొత్తో నెల్లవెన్నెలతో యని నిమిష నిమిషమునకు తొందరపడుచుండ నంతలో సుగుణ కాళ్ళచప్పుడు వినన య్యెను.

ఆకాశమున చంద్రుడులేడు. నక్షత్రములు మాత్రము మినుకు మినుకుమను చుండెను. పిల్లవాయువు లప్పుడప్పుడు వీచుచుండెను. పైకి జూచినచో నక్షత్రముల కాంతిగాని ప్రక్కలకు జూచిన నంతయు గాఢాంధకారబంధురమే. కీచురాయిధ్వనితప్ప నెల్లెడలనిశ్శబ్దముగ నుండెను. సుగుణ తన నాథుని సమీపించగనే యీక్రింద సంభాషణము జరిగెను.

సు — ఏమి ? నన్ను రమ్మని యాజ్ఞాపించితిరి ?

ప్రే — (కొంతసేపాగి) సుగుణా – (యని యూరకుండెను.)

సు — నాథా సందేహించెదరేల. చెప్పదలచినదేదో చెప్పరాదా.

ప్రే — చెప్పవలసినదేమున్నది? కాని, అది చెప్పుటకు గూడ కొంత ప్రయాసపడుచున్నాను.

సు — పోనిమ్ము దానికేమి. ఈరాత్రి యంతయు- రాత్రియన నేల - నా జీవితమంతయు గూడ మీపాదసేవకు నొసగికొన్నను, నాకిష్టమే అదెట్టి విషయము ?

ప్రే — నా స్వవిషయమే- నా చరిత్ర నీకీరాత్రి చెప్పుటకు నిశ్చయించితిని.

సు — మంచిది. తెలపుడు, అని ఆతని కింకను దగ్గఱకు జేరి యాతని జేతులు తనచేతులలో వైచుకొని కూర్చుండెను.

ప్రే—సుగుణా-నేజెప్పబోవు మాటలు ... ...

అని యూరకుండుట జూచి సుగుణ భయభ్రాంతయై 'నాథా - ఆదేమి ? మీచేతులు వణకుచున్నవేల ? అయ్యో! మీమాటలు కూడ తొట్రుపడుచున్నవే !' యని గద్గదస్వరముతో బలికెను.

ప్రే—సుగుణా - నేను చెప్పబోవు సంగతికి ముందు, మనయిద్దరి చెలిమినిగూర్చి చెప్పవలసియున్నది. మొదటిసారి నిన్ను జూచిన దినము మిక్కిలి కష్టదినముసుమా మనకు.

సు—అట్లనకుము. నాకుమాత్రము సుష్టదినము కాదేరా. అదినాయదృష్టపు దినమనియే నాయూహ.

ప్రే—నీవు పొరబడుచుంటివి. మనయిద్దరకును గూడ నది దురదృష్టదినమే. ఏమందువా నిన్ను నాడు గలసికొనియుండనిచో నీవు స్వేచ్ఛానువర్తినివై నీయిచ్చవచ్చిన వానిని వివాహముచేసికొని సుఖించుచుండెడి దానవు 'మెమ్ములను వివాహమాడితివిగదా' యందువేమో కాని, సుగుణా మొదటినుండి నీపై నాకు ప్రేమయిసుమంతయు లేదు సుమా నీపైని జూపినదంతయు, జాలియేకాని, యేమోహముగాని, ప్రేమగాని లేనేలేదు.

సు — ఆసంగతి నిజమే.

ప్రే—ఆజాలిచేతనే నిన్నుగూర్చి విచారపడ ఒక్కదినముగదా. విలాసార్థము దీసుకుపోయిన దప్పుమది కృష్ణానదికి గొంపోయితిని. అంత ప్రైవికముగ మనరాక యాలస్యమయ్యె. నీకాజన్మాంతము నావలన నిందవచ్చునను భీతిచే, నిన్ను ముడివెట్టుకొంటిని. నాడుమొదలు మనకు గష్టదశ సంప్రాప్తమైనది.'

సుగుణ యాతని ప్రతి ఒక్కమాటయు 'తూ' 'చ' దప్పకుండ నతిశ్రద్ధతో మౌనవతియై వినుచుండెను ప్రేమసింగు తిరిగి "సుగుణా

మనపెండ్లినిగూర్చి జెప్పితినిగదా. దానికిని ప్రేమకును నెట్టిసంబంధమును లేదని నీకే దెలియును. మన మెన్నడును భార్యాభర్తలమై ప్రవర్తింప లేదు. కలసియుండిన కొలదిదినములు స్నేహితులమై యుంటిమి.

సు—సరి. ఆ తరువాత?

ప్రే—ఆతరువాత నేమున్నది? నేను తిరిగి నాచర్యను విచారించుకొన, నేజేసినదంతయు జాల తెలివితక్కువపనియని గ్రహించితిని. ఈవిషయము నావారికి దెలిసినా, నాకెట్టి ముప్పయిన దాపురించునని నీవే యెఱుగుదువు. మాతల్లినిగూర్చి నీకు జెప్పనవసరములేదు.

సు—అవును. నే నెఱుగుదును.

ప్రే—పెండ్లియైనపిదప, నీకెట్టికష్టమును గలుగనీయక వలసిన ధనము నొసంగి యన్నవస్త్రములకు లోటులేకుండ జేసితిని. నీకు సంతోషముకై, నీతలిదండ్రులయొద్ద నిన్నుంచితిని నీ మెప్పునకై వారికిగూడ దగిన యుపాధి గలుగజేసితిని.

సు—సత్యమే. వారితరపున నేను కృతజ్ఞత దెలుపుచుంటిని.

ప్రే—అట్లు నిన్ను నీపుట్టినింట దిగవిడిచి, నాయింటికి నేను వచ్చితిని. వచ్చినది తడవుగ ప్రియంవదను జూచుటయు బలుకరించుటయు ప్రేమించుటయు జరిగెను.

సుగుణ మొగమునందు మిక్కిలి దైన్యము పొడసూపెను. ఆమె నొక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి, యాతనివైపునుండి తన మొగము క్రిందికి వాల్చెను.

ఇరువదిమూడవ ప్రకరణము.

ప్రశ్నోత్తరములు.

ప్రేమసింగొక నాల్గవ నిమిషము గాఁగ, తొలఁగి సుగుణతో నిట్లనియెను.

'సుగుణా, ప్రియురాలవగు నేను ప్రేమించిన కిశోరి యనుచో నామె కును నాకును పెద్ద యుద్ధాకాలముగా గలిసిన యొక్కటిగనుంటిని.?'

సు—సరే. మీరామెను ప్రేమించి యుంటిరి. ఆమెయు మిమ్ము ను బ్రేమించెనా?

ప్రే—అప్పటికి నాకామె మనస్సు తెలియకుండెను. నేను సిపాయిని గాయినపిమ్మట నామె కేవలము నా మూలమున నామూలమున యేమి తల్లి యించుకొనెను. కాని యీమధ్యనే స్వర్గము ... తిరిగి వచ్చునప్పటికి ఆమె, మొదట నాయం దెట్టి ప్రేమగలిగియుండెనో, యిప్పటికిన్నిను ప్రేమతో నవివాహితయయ్యెను.

సు—మీరామెను నా ప్రియురాలని యనుకొందురా?

అప్పుడు కాంతి మీయు సమాధానమీయక, యిట్లు

—'సుగుణా, నా ప్రేమస్వరూపిణి నాకు చూపిన నాటి నాటకీయతమునందు నీ పత్ని లక్ష్మి గాదు. ... తప్పైనదేవు తెలిసి నా ... నేను. నూతన ... సంపత్తులలో నున్నను ఏమందువు?' అని ప్రశ్నించు సుగుణ నేలరాలిన పుష్పములభంగి మోకా లు విరుచుకొని క్రిందపడి 'ప్రేమా' యని యేడ్వసాగెను. పిట్ట కేలకు తెప్పిరిలి 'నాథా అట్టి కట్టిదంపుబలుకులు నాతో బలుకుట మీకు భావ్యమేనా?' యనెను.

ప్రే—'సుగుణా, నీవు నన్ను మాట్లాడవద్దనినచో నేమియు బలుకను. కాని యేదో యొక తెగతెంపుగావలెగదా?

సు — నిజమే. అది యెట్లు పరిష్కరింపనై యుండిరి?

ప్రే — మన మొకరికొకరు విడాకులు పుచ్చుకొనుటయే.

ఆమాట యనునప్పటికి సుగుణకు ముచ్చెమటలు పోసెను. అశ్రువులు జలజల స్రవించెను. [illegible] గడగడ వణంకెను పిమ్మట 'హా దైవమా' యని వెక్కి వెక్కి యేడ్వసాగెను.

ప్రేమసింగా మెను గని [illegible] సుగుణా, సుగుణా. ఇది నీకు మంచిదని నాకు తెలిసియు నాడే. నన్ను క్షమించి, నీయేడ్పు మానవా?' యని దగ్గరకు వచ్చి [illegible] సుగుణను లేవనెత్తబోవ

సు — ఆ మాట! నేను హిందూ స్త్రీని, నన్ను ముట్టబోకుడు. ముట్టినచో [illegible] సంబంధము [illegible] యనెను.

[illegible]

'సుగుణా, [illegible] నేమియు [illegible] చేయుము [illegible]?

సుగుణ తన మొగము నొకసారి చేతులతో మూసికొని, [illegible] యభిప్రాయము [illegible] వెలిసికొనవలెనని [illegible]

సు — [illegible] తగినకారణము లేకుండ, భర్త, భార్యను విడచుటకు [illegible] ఒప్పుకొనునా?

ప్రే — సుగుణా! నిజము చెప్పుచుంటిని. విడువదలవిషయమై న్యాయశాస్త్రము నాకేమియు దెలియదు. వట్టి యజ్ఞానుడను. పెద్దలు నన్ను యడుగుచున్నారు, నీయిష్టము మొదట దెలిసికొనవలెనని నిన్నిప్పుడిటకు రావించితిని.

సుగుణ కొంతసేపాలోచించి 'నేనంగీకరింపనిచో నేమిజేసెదరు?

ప్రే— (అతిదీనముగ) ఏమిచేతును? ఈ ముదలవిషయమై యే వకీలుతోడను సలహా జేయుదును. నీయిష్టమే లేకున్న నా ప్రశంసయే మెత్తను

సు— ఐనచో, మీజీవితసౌఖ్యము నంతయు గోల్పోవవలయునే మోకదా? ప్రియంవదయు మిక్కిలి దుఃఖింపవలయునే?

'అంతే' యని సూచించునట్లు ప్రేమసింగు తలనూపెను. సుగుణ యాతనిసౌఖ్య ఉపాపులు పరుప నాతడు సిగ్గున దలవంచుకొని యామె మాటకు ఉపాభియుడయ్యెను. అంత సుగుణ యాతని మనస్సు నేల నొప్పింపవలయునని

' సరిలెండు. తద్విషయమై నేనును కొంతవఱకు ఆలోచించుకొని సమాధాన మిచ్చెదను.' అని ' హా దైవమా! యీపాడు ప్రాణి నేలబుట్టించితివి ఆహా' ఈక్షణమున మృత్యువు వాతబడితినా, నేనెంత యదృష్టసంతోషాలను అని విచారించి తిరిగి ధైర్యము దెచ్చుకొని ప్రేమసింగుతోఁ స్వామీ - అగ్ని సాక్షిగ వివాహమైన భార్యనుగదా నేడు నన్నిట్లు విడిచిపుచ్చుటకు మానవకల్పితమైన న్యాయ శాస్త్రమునకును మాత్రము హక్కుండునా?

ప్రేమసింగతిదీనవదనుడై కన్నులనుండి బాష్పములు రాల, సుగుణా, సుగుణా - దైవసాక్షిగ నీయందు నాకు ద్వేష మావంతయు లేదు.' ముందుజూచిన నుయ్యి, వెనుక జూచిన గోయి, యనునట్లుంటిని. నేనిదివఱకే జెప్పినట్లు నా జీవిత మీక్షణమున నీచేతులలోనే బెట్టితిని. నీయిష్టమువచ్చినట్లు చేయుము.

సు— అయ్యా నేనొక్కటి యడిగెదను. శలవిండు. నన్నువదలి ప్రియంవదతో నెక్కువగ సుఖింతురా? లేకున్న, తరుణమునకు వేచి యుండి 'సుగుణ నాభార్యయని చెప్పగల్గిన పరిస్థితులుగల్గిన పిదప నాతో నెక్కుడుగ సుఖింతురా?

ప్రే—నీకట్టి ప్రశ్న వేయు టనవసరము. ప్రియుండవనే ప్రేమించితినని చెప్పలేదా? సుగుణ తన మనోవేదన నాపుకొనలేక, కన్నీరు [illegible] త్రాచువలె లేచియు, కొంతవరకు శాంతించి

'పురుష శ్రేష్ఠా! నేను మీకు ధర్మపత్నిని. దైవసాక్షిగ [illegible] గూడుకొనిన భార్యను. నన్ను విడుచుటకు మీకెంతవరకు న్యాయము లేదు. అయ్యో ప్రియుండవనే మీరెట్లుగనుండిన నన్ను ప్రేమింపక పోవుదురా? నేనామెవంటి [illegible] త్రోయబడుచున్నను, మీయు [illegible] నా? ప్రపంచమునందు భార్యకు భర్తయే కదా గతి. అట్టి భార్యను మరచి [illegible] నాకు కేదిదిక్కు?

ప్రేమపెరిగినయు [illegible] అంతే

సు—[illegible] ప్రియుడు [illegible] రించుట తెలిసికొంటిని. [illegible] వ్యాపించియున్న [illegible] యేమందురు?

ప్రే—సరి అటులనే

సు—ఆపని నేను చల్లగావని స్థిరపరచుకొన్నావో?

ప్రే—(చిరునగవు) ఏమిచేయుట తిరిగి మేమారిద్దరము [illegible] పెండ్లియగునట్లుగ [illegible] మాయమ్మ [illegible] గలదో నేమి కీడుమూడునో నాకే తెలియదు

సు—మరి ప్రియుండవగతి?

ప్రే—ఏమో? నాకేమి తెలియును? నా యూహకామెకొంతకాలమునకు వేరుబరుపుచ్చి వివాహమాడునని యున్నది

సు—సరి. ఒకవేళ నేను విడువక లంగీకరించినచో నేమౌను.

ప్రే—అప్పుడేమున్నది? నీకు కృతజ్ఞతను దెలుపుట. పిదప నా తల్లిదండ్రుల సంతోషమునకుగాను, నాకు గలిగియున్న ప్రేమఫలితము గాను, ప్రియంవదను బెండ్లియాడుట.

సుగుణ యిక మాఱు ప్రశ్న వేయలేదు. 'నాకొకదినము వ్యవధి నీయవలయునని కోరితినిగదా. ఈలోపున నేదో యొకటి స్థిరపఱచుకొని మీకు సమాధానము జెప్పెదను శలవిండ'ని యామె తిరిగి కోటను బయలు దేరి వచ్చెను.

ప్రేమసింగు సుగుణవిషయమై యాలోచించినకొలదియు నామె యందనురాగము హెచ్చుచుండెను. ఆమె యందతనికి భక్తి, విశ్వాసము, నెనరు, దయ, జాలి గౌరవము, యిష్టము, మొదలగునవెన్నియో యుండెను. ఇవియుగాక, ప్రేమయనుదానికి వేఱర్థమిచ్చినదో నదియు గూడ నెన్నో రెట్లుండెను. సోదరిమొదల జూపునదియు ప్రేమయే. స్నేహితునిమొదల జూపునదియు ప్రేమయే. పిపరికాని ప్రహ్మాపర్వాతము జూపునదియు ప్రేమయే భార్యమొదల భర్త జూపునదియు, భర్త మొదల భార్య జూపునదియు ప్రేమయే. ఈ చివర జెప్పిన ప్రేమ నతనికి, సుగుణమొదల ప్రేమసింగునకు మఱి యితరవిధములగు ప్రేమ యెంతేని గలదు. అన్నియు గలిసి యైనవతని మొక్కటేటలోటనునట్లు యేచియున్న నేమిఫలితము? సుగుణను వివాహమాడుట తప్పనిసరియని యాతడు నిశ్చయించుకొనెను. తన్నామె వదలనివో, తనగతి యధోగతియే యగునని యెఱిగియుండెను. ఏవిధమునగాని సుగుణతో గలియుంట తన జీవితాంతమువఱకును జరుగనిపనియే.

'సుగుణ యేమనునో?

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము.

అంత్యానుబంధము

సుగుణ క్రమముగ కోటలోనికి జొచ్చి తన గదిని సమీపించు చుండగనే, అప్పుడే నిద్రనుండి మేల్కాంచి యేదియో నాలోచించు చున్న కమల యామె కంటబడెను. సుగుణ నిలువెల్ల నీరయ్యెను కాని యెట్లో ధైర్యము దెచ్చుకొని యిక భయమననేమి? నేనెవ్వరికేని యేల జంకవలెను? అని యనుకొనుచుండ గమల యామెతో, సుగుణా ఇంత యర్ధరాత్రమునకేల నిద్రపోనైతివి?' యని యడిగెను.

సు — ఏమియు లేదు. ఏదో పుస్తకము జదువుకొనుచు మేల్కొని యుంటిని.

క — ఎచ్చటినుండి వచ్చుచుంటివి?

సు — ఎచ్చటినుండియు వచ్చుటలేదు. ముందటిహాలులో గడియారమును జూచి టైము దెలిసికొనుటకై వచ్చితిని. ఏమట్లడిగెదవు?

క — ఎందుకనెదవా? అందరును నిద్రించిన పిదప నీబోటి యువతు లిట్లు తిరుగుట యనుమానాస్పదముగ నుండును. అది గౌరవమైన పనియుకాదు.

సు — నాకది తెలియక లేచితిని? ఇకనెప్పుడు నట్లు లేవనులెమ్ము' అని తనగది లోనికిఁబోయెను. గది వెనుకవైపు తలుపు తెఱచియుండెను. దీనికిఁ గారణమేమని యామె యూహించెను. కాని యాయూహాకన్న, తన యప్పటి పరిస్థితులను గూర్చిన తలంపులే యెక్కువగుటచే, నావిషయమై యెక్కువసేపు యోచించదయ్యెను.

సుగుణ కారాత్రి యేమియు నిద్దుఱ లేదనుటనవసరము. 'తెల్లవారినపిదప ప్రేమసింగునకెట్టి సమాధానము జెప్పవలయును?' అని

సంకటపడుచుండెను. రాత్రి చాలసేపటివఱకును ఆయాలోచనలోనే యుండి యెట్టకేలకు తెలతెల వాఱుననగ గాఢనిద్ర జెందెను. ఆకారణముచే మఱునాడు చాల ప్రొద్దుపోవువఱకు లేవకుండెను. లేచినపిదప గూడ నామె మొగమెంతో నిద్దురమత్తుగ నుండెను. 'ఇక నేను జేయవలసినదేమి? విడుదలకు నాయంగీకారము నిచ్చుటా, యీయకుండుటా? యనువిషయమై తర్కించుకొనజొచ్చి, సుగుణ దీర్ఘకాలము సందిగ్ధములో పడెను. తనయంగీకారములేకున్నను ప్రేమసింగు విడుదల సంపాదింపగలడా యను సంగతి యామె యెఱుగదు. కోర్టువసంగతులామెకు తెలతెల్లమే. అతడు యేదేశమునకోపోయి యెవ్వరికిని గానివాడగును తనకుగాని ఆతని తలిదండ్రులకుగాని, ప్రియంవదకుగాని, యెవ్వరికిని సహాయభూతుడు కాజాలడు. తనకేవిధముచేగాని స్వాధీనుడు అవడను సంగతి యాతని మాటలమూలముననే తెలిసినది. మీదుమిక్కిలి ప్రియంవదనుగూడ క్షోభపెట్టుట తటస్థించును. తల్లిదండ్రులను దుఃఖపఱచుట తటస్థించును ఆతనిమట్టు కాతనినిగూడ నెందునుబొందని సన్యాసినిజేయుట తటస్థించును. అట్టి పరిస్థితులను కలుగజేయుట న్యాయమా సుగుణకు? ఒకవేళ ఆమె తనయంగీకారమునే యిచ్చినదనుకొందము. అప్పుడు? అప్పుడేమున్నది? ప్రేమసింగునకంతయు స్వేచ్ఛయే. అచిరకాలములోనే, తన తల్లిదండ్రులు కన్నులు చల్లగ, ప్రియంవదనే పెండ్లాడును సుగుణ యనాథ యగును. అనాథ యైననేమి? తానెవ్వరినతిగాఢముగ ప్రేమించెనో యతడు సుఖియై, సంతోషియై, మనుటకామె యనాథయైననేమి? ప్రేమసింగు సుఖించుటకంటెను, ప్రేమసింగు సంతోషించుటకంటెను, సుగుణకు ప్రియతరమైనదిలేదు. అందులకై యామె యనాథయైన నగుటకు శంకింపదు. అంతేల? తన జీవితమునైన యాతనిసంతృప్తికై ధారవోయుట కామె సిద్ధపడును.

ఈ విధముగా విశ్రమించుకొని, ఆగి, తిరిగి యిట్లు తలపోయ మొదలిడెను సుగుణ.

'అయ్యో! నా నాథునికొఱకై నేనెట్టి యిడుములపాలైన పడితినే? అట్టి నాథుని నా వదలుకొనుటా? అందును నన్ను ప్రేమించి యింకొక యువతిని పెండ్లాడుటకా వదలుట? ఏమి యన్యాయము. దైవమా, నేనేమి చేయుదును? నాకు దిక్కెవ్వరు? తండ్రీ! యేదేని యుపాయము నీవే యాలోచింపుము.' అనుచు చాలసేపటివఱకు లోలోపల దుఃఖించెను. ఎట్టకేలకు మనస్సు దృఢపఱచుకొని యొక కాగితముపై నేమో వ్రాసి యిది సమయము దొరకినప్పుడు ప్రేమసింగు కందజేయవలెనని నిశ్చయించుకొనెను.

నాటి మధ్యాహ్నము మీరాబాయి కొడుకుతో నేదో ముచ్చటించుచు ప్రియంవదా సమేతయై బార్చుండి సుగుణకు గబురంపెను. సుగుణయు దదాజ్ఞానువర్తియై మీరాబాయి యొద్దకు బోయెను. అప్పటి ప్రసంగము. మీరాబాయి ప్రేమసింగు నెట్లైనను శీఘ్రకాలములో వివాహము జేసికొని తన తల్లిదండ్రుల ముచ్చటను దీర్చవలసిన దని గోరుట. ప్రేమసింగు నూఱుత్తరమేమియు నీయక మౌనముగ నుండుట, సుగుణ కనిపెట్టెను. అంత మీరాబాయి యెవ్వరితోడనో మాట్లాడుచుండ ప్రేమసింగు సుగుణవైపు కనుసన్నజేసి, 'సుగుణా! నీజవాబు నెప్పుడిత్తువు? అనుచు దెలియఁజేసెను. సుగుణయు నాటి కెల్ల నాతనికి తన జవాబు నందజేయుటకు వీలులేక యాలస్యము వలసివచ్చెను. కొంతసేపటికి ప్రియంవదయు, ప్రేమసింగును, ఇరువురును అచ్చటినుంచి లేచి వెడలిరి. సుగుణ మీరాబాయి కో కాగితములును, పుత్తరములును చదువవలసివచ్చి సాయంసమయమువఱకును ఆమెను వదలుటకు వీలుకాలేదు. తదుపరి యామె

తన గదికిపోయి ప్రేమసింగు కేవిధముగ తన జవాబు నందియ్యగల్గుదునా యని యాలోచించు చుండెను.

రాత్రి గూడ నయ్యెను. నాడదేలనో గాని ప్రేమసింగునకు దెఱపిలేనట్లు స్నేహితులతోడ గొంతసేపును, తల్లితో గొంతసేపును, ప్రియంవదతో గొంతసేపును ముచ్చటించుటయ్యెను. ఇట్లు సుగుణకు దీఱికలేక గొంతవఱకును, ప్రేమసింగుకు దీఱికలేక గొంతవఱకును ఒకరినొకరు రహస్యముగ గలసికొనుట తటస్థింపలేదు.

సుగుణ యెంత త్వరితములో తన జవాబు ప్రేమసింగు కంద జేసిన నంత యెక్కువగ మనశ్శాంతి గల్గునని యెంచుచుండెను. రాత్రి 10 గంట లయ్యెను. 11 గంటలుకూడ సమీపించుచుండెను. అప్పటి కందఱును నిద్రజెందిరి. అంతలో ప్రేమసింగు గదివెలుపల నెవ్వరో తలుపు గ్రుద్దు చప్పుడు వినవయ్యెను. ఆతడు దబ్బునలేచిజూడ తపాలావాడొక టెలిగ్రాము దీసి యాతని కందిచ్చెను. అది ప్రేమసింగున కాప్తుడైన యొక స్నేహితునొద్దనుండి వచ్చినదై యాతని నర్జంటుగా నేదో పనిమీద రావలసినదిగ వ్రాయబడెను. ప్రేమసింగు టెలిగ్రాము పుచ్చుకొనినవెంటనే తిరిగి తలుపుమూసుకొని గదిలో పరుండెను.

సుగుణ ప్రేమసింగు మేల్కొని గదితలుపు దీయుట యెరిగినదై యదే యదనని గ్రహించి యాతని గదవైపు మెల్లగ నడచిపోయెను. కాని, ఆమె అతని గదిని సమీపించుసరి కాతడు తంతిని బుచ్చుకొనుట, తపాలావానిని బంపివేయుట, తలుపులు మూయుట-అన్నియు జరిగెను. సుగుణకేమి జేయుటకును పాలుపోవదయ్యెను. పిలిచినచో నెవ్వరేని విందురన్న భయము. తలుపు గ్రుద్దినచో జప్పుడగునని భీతి! పోనిమ్ము, తెల్లవారినపిదప జూడవచ్చునని యనుకొనిన, ప్రేమసింగుగారికి బోవునేమో యను సందేహము. ఇట్టి విషమావస్థలో బడి

వద్దె నేమైనను సరిగాని, క్షణమునకే తన జవాబు నాతని కందజేయ వలెనని యెట్టకేలకు స్థిరపఱచుకొనెను.

సుగుణ ఒకపరి నిట్టూర్పు పుచ్చి, మెల్లగ దలుపుదట్టెను. తండ్రి విషయ మాలోచించుకొనుచు పరధ్యానములో నున్న ప్రేమసింగుకది వినపడలేదు. సుగుణ తిరిగి తలుపుతట్టెను. ఈసారి ఆతడది విని ఎవరు వారని యించుక బిగ్గరగ నడిచెను. సుగుణ 'నేనని మెల్లగ జవాబిచ్చెను. ప్రేమసింగు తలుపుదెఱచెను. ఆమె యతనికి దన యుత్తర మందిచ్చెను. 'సుగుణా యింత యర్ధరాత్రమునకే వచ్చితివా! యెంత పని? ఇంతవఱకును మేల్కొనియే యుంటివా?' యని యేవేవో యనబోయెను. అంత సుగుణ 'నాకై మీరేమియు విచారము వలదు. ఈ నా యుత్తరముచే మీకు మనశ్శాంతి గలుగుగాక యని భగవంతుని నేయువిధంబుల ప్రార్థించుచుంటిని ఇదియే నాకడసారి వందనము. ఇక సెలవని' వెడలిపోయెను. ప్రేమసింగుగాని, సుగుణగాని తామిద్దఱు మాటాడుకొను సంగతి ప్రక్కగదిలో మేల్కొనియున్న కమల గనిపెట్టుచుండెనని తెలిసికొనరైరి.

సుగుణ తిరిగి తన గదివైపు బోవుట ప్రేమసింగు జూచుచునే యుండి ఆమె యిక నగుపడదనుపరికి తలుపు వేసుకొని లాంతరునొద్ద నామె వ్రాసిన యుత్తరము జదువుకొన నందిట్లుండెను.

'ప్రియమైన నాథునికి గడసారి వాక్యము. మీశెలవుకు వ్యతిరేకము జెప్ప నిష్టపడక మీ విడుదలకు నాయంగీకారము దెల్పుచుంటిని. మీరు నాకిచ్చిన యుపాధి నేటినుండి యాపుజేయించ ప్రార్థించుచున్నాను. నాతో గల్పకాహోర మెప్పెడునో ఆ పరమేశ్వరునే గాక నితరుల నెఱుగను, ఈ ప్రక్కను జీవము కాపాడగ

మేలు? బ్రతికిన సంతోషమునాకెవ్వరు? ఇదియే నాగరకపతి నమస్కా-
రము. అచిరకాలములోనే మీకాకళంకసౌఖ్యము గల్గుగాక.

ఒకప్పటి మీయర్ధాంగి,
సుగుణ.

ప్రేమసింగు ఉత్తరము చదివినంతనే బొటబొట కన్నీళ్ళు వదలుచుండెను. భావగర్భితమైన యాతని బుద్ధివిహీనతచే ననాథగా బడు నాయువిద వ్రాసిన యుత్తరములోని మాటలకు గడుం గడు గుందుచు నతడు జాలసేపటివఱకును గూర్చుండి కన్నుదెఱచుకొని యల్లపడియుండి తన జీవితమును దాని నిందించుకొనెను.

సుగుణ యీరీతినిచ్చెను జవాబని నేననుకొనలేదు, ఆమె మాటలలో నేవిధమగు ద్వేషము నగుపడదు. నిజముగ పతివ్రతయను నామె యే గదా? కాని నేనేల జేయుచుంటిని? [illegible] నాకు [illegible] నేనే నాయుద్యోగంబునకే యామె నిల్లు వెడలి [illegible] పోవునటుల యొకరి భర్తను గావించి [illegible] నాకు [illegible]. అయినను ప్రియురాలవైన నేనుండగనే యిట్టి పని చేసిన సుగుణామెకు నాపైద్వేషమును లేదుగదా? (ఆలోచించి) ఓహో! చేసినదేమి' నాయూహయున గదా ఆమె యనాథయగుట. నాయున్నతనముకూడ నామె ద్రోహపుదిని నదే! ఇంతకును నా ప్రేమయే భ్రాంతమని నాయుదమెంత హానికల్గించె బనియేమి? సుగుణా! సుగుణా! నీవెంతయైన శ్లాఘాపాత్రురాలవు నేను నీచుడను, పాపాత్ముడను, ద్రోహిని, విశ్వాసఘాతుకుడను, [illegible] యని తనలో తాను జాలసేపు దలపోసెను.

— —

ఇరువదియొదవ ప్రకరణము.

భగవదేచ్ఛ

కాలిరాత్రి సుగుణ ప్రేమసింగునుపీడి తన గదిని జేరిన పిదప, జాలసేపటివఱకును దీర్ఘాలోచనలో మునిగి, యటుపై నిద్ర జెందెను. అల స్యముగ నిద్రబోవుటచే దెల్లవాఱిన పిదప జాల ప్రొద్దెక్కువరకును లేవనయ్యెను. లేచినతరువాత 'అయ్యో యెంతప్రొద్దెక్కినది? మీరా యేమనుకొనో యని' మామూలుచరుసను మొదట భయపడియుపైని ఇం కను నిదురించియుండవలయునా?' యనుకొనెను. ఇంతలో మొగము నె వ్వరుకుండవలె కంద, కోపోద్రిక్తయగు కమల యామె నొద్దకు వచ్చి 'సుగుణా మీయాగ్రహము మాయమ్మగారు నిన్ను రానవసరములేదని నీతో జెప్పుమని' యనెను.

ఆమాట వినగనే, ఓహో ఆలస్యముగ లేచితినని కోపము వచ్చినది గాబోలునని' యనుకొనెను ఐనను కారణమడిగి తెలిసికొనవలె నని 'కమలా, అమ్మగారు నేడస్వస్థతగ నుంటిరనుకొందురా యేమి? యని యడిగెను అంత

క — లేదు అని జవాబిచ్చెను.

సు — ఆమె గాని సుస్థిగా నున్నారా?

క — అదియునుగాదు.

సు — మఱియెందు చేత నన్ను రానవసరములేదనిరి? కమలా నీ వంతకోపము వహించి న్నిలుంటివేల?' యని యించుక కొంచెబాటతో నడిగెను.

కమల 'సుగుణా తరువాత మాట్లాడెదను. మాయమ్మగారే, కారణము చెప్పెదరు లెమ్మని యిట్లాయన నచ్చటనుండి వెడలిపోయెను.

గుణ [illegible] కు నాశ్చర్యకరముగ దోచె ను. కారణమెల్లయును దెలిసికొనవలయునని మొదట తానే వెంటనే పోయి మీరాను గలిసికొనవలయునని యనుకొనుచుండ నంతలోనే కమల తిరిగివచ్చి యతిదీనముగ నామెకెదురుగ నిలువఁబడెను.

సు —కమలా, విశేషమేమి? క్షణములోనే తిరిగివచ్చితివేల? నను రావద్దనుటకు గారణము జెప్పవా?

క —సుగుణా నీతో నేజెప్పఁబోవువిషయము చాల విచారకరమైనది.

సు —(తనలో, ఓహో గోవిందుని [illegible] తెలిసిపోయెనా? (ప్రకాశముగ) కమలా అదేమిటి?

క —మా యమ్మ [illegible] నీదారి నీవు జూచుకొనవలెను

ఈ మాటలు వినుచుండ సుగుణ విభ్రాంతురాలయ్యెను. మీరాబాయి [illegible] కోపము [illegible] వలసినంత [illegible] లతో 'సుగుణా' కారణమేమియు జెప్పక [illegible] జెప్పితివేల? నావలనదోషమేమి?

కమల 'సుగుణా, నీదోషము నీకెఱుగకున్నది. [illegible] యమ్మగారికి [illegible] దుల, అదిగాక [illegible] డాలో బచారుచేయు [illegible] ము. నిన్ను [illegible] మాకవమానమును స్ఫురింపఁజేయుచున్న [illegible] నీవు [illegible] నిన్ను [illegible] మాకు [illegible] యప్రదిష్టను దెచ్చుచున్నది. ఆ కారణముచే నిన్ను పనినుండి [illegible] యనెను.

సుగుణ కొంచముసేపటివరకు నేమియు మాట్లాడదయ్యెను. కమలమాటలయందలి యర్థమామె యెఱుగును కాని యేమని చెప్పగలదు? తన పెండ్లినాటి రహస్యము దైవమునకును, తన పెనిమిటియును ప్రేమించుకొనుట తప్ప నేరికిని దెలియదు. అదియుగాక తానావిషయము నెట్టివిషమస్థితియందుండునుగాని బహిరంగపఱుపదని తన నాథునితో జేసిన వాగ్దానము నిలబెట్టుకొనవలసి యున్నది సుగుణ యేమిసమాధానము చెప్పగలదు?

ఆమె నిరుత్తరురాలగుటకై కమల తిరిగి యామెతో ఏమి? నేను చెప్పినదంతయు వాస్తవమేనా?

సు — వాస్తవమే.

క — దీనికి నీవేమైన సమజాయిషీ నీయగలవా?

సుగుణ యేమియు సమజాయిషీ నీయలేదు అంతలోనొక సేవకుడువచ్చి 'అమ్మగారు పిలచెనది. మీరాబాయి దగ్గరకు రావలసినదని జెప్పిరనెను.

తత్క్షణము సుగుణ సమీపమై కమలగారా ముందుకు బోయెను.

కమల సుగుణ మొగముజూచి నప్పుడు పెక్కుమాఱులు జాలిని దెలుపుచుండెడిది. ఆమె మహాయురాలని కమలకు బాగుగ యైననమ్మకముండెను. ఉన్నను, సుగుణచర్యల ప్రతిష్టకు గారణమును నని పూర్తిగ నమ్మి తల్లితో జెప్పెను. తల్లియు తోక దాక్షిణ్యమువలె మండిపడి, సుగుణను పనినుండి తొలగించవలసినదిగ నాజ్ఞాపించెను. ఇంతవఱకగునని దెలిసియే యుండిన, కమల యావిషయమై తల్లితో జెప్పకయే యుండెడిది.

మీరాబాయి దగ్గరకు సుగుణవచ్చినతోడనే, మీరా, యాగది తలుపులుమూయించెను సుగుణ ఆమెకెదురుగ నిలబడెను. తల్లియు గూతురును చెరియొకకుర్చీపైనను గూర్చుండిరి.

సుగుణాకా యువనును నుండియు మనోవేదన యెక్కువగసుం డెను ప్రేమపింకుననకు మాయుత్తరముగాని, నోటిమాటగాని యీయక కపటస్నేహితుని జూడబోయెనని తెలిసినపిదప, ఆమెవేదన మరియు హెచ్చెను. ఆపిదప మీరాబాయి తననాయకుని రానక్కరలేదనుట తోడనే యింకను మనోవేదన యెక్కువయ్యెను ఆవెనుక తాను కారణముగ నాకుటుంబమునకు ప్రతిష్ఠవచ్చెనను నేరముపై విచారణకొఱకు మీరాబాయి రావింపబడుటచే నింకను వేదన యెక్కువయ్యెను.

అట్లు సుగుణాతన కెదురుగ నిలబడియుండ నామెనుద్దేశించి

మీ—సుగుణా నీ మెతలనే నింతకాలమును గౌరవముజూపితి నని యెఱుగుదువా?

సు—యెఱుగుదును.

మీ—యెఱిగియుండియు నాకును, నాకుటుంబమునకును నప్ర తిష్ఠను దెచ్చుటకై నీవు జేసిన పనులు, నీ నీచచరిత్రము నీమ ర్యాదయును, నిజస్నేహితురాలను వెల్లడిచేయుచున్నవి. నీవంటి ద్రోహిని పాపాత్మురాలవు తుచ్ఛురాలవు నేమందును?

సు—ఏమియుననను.

మీ—నీవు రాత్రి నాతోడుకుతో సంభాషించి మాతనిని నీవలలో వేసికొన ప్రయత్నించితివి. నిజమేనా?

సు— ప్రయత్నము నేమియు జేయలేదు.

మీ—ప్రయత్నముసంగతటుండనిమ్ము. అర్ధరాత్రమున నాతనితో నేల మాట్లాడవలసివచ్చెను?

ఆమాటలకు కమలయడ్డువచ్చి తల్లితో 'అమ్మా ఆవిషయము అన్న య్యుండిననేగాని తెలియదు. ఇతడుకూడ నీవిషయములో నేరస్థుడే.'

యనెను. సుగుణను జూచి మిక్కిలిగ జాలినొందిన కమల పైవిధముగ ననగనే మీరాకెక్కడలేని యాగ్రహమువచ్చి 'ఛీ నీచురాలా? నీకే మైన జ్ఞానమున్నదా? ప్రేమసింగునా, నేఅస్థుడను చుంటివి? సుగుణ వంటి వేయి జారిణులుమోసము జేయనెంచినను ఆతడు మోసపడు వాడుగాడ' ని ఒక్కకేకవైచెను. కమల లేడిపిల్లవలె భీతిల్లి మాఱు మాటాడుటకు జంకెను.

'మీరాబాయి తిరిగి సుగుణతో

' సుగుణా- నీనామమును సార్థకముజేసుకొనుటకు మాఱువ్యర్థము జేసికొంటివి ? ఇట్టి తుచ్ఛప్రవర్తన నీయొద్దయుండునని దెలిసి యే యున్నచో నాకోటలో నివ్వడుగు బెట్టనిత్తునా ? చూడుము. ఇదివరలో సెలయేటియొద్దను నాకుమారునితో నొకటి రెండుసార్లు ప్రస్తావించినట్లు నానౌకరులు జెప్పిరి, నిజమేనా ?

సు—నిజమే

మీ—నిన్నరాత్రి ఆతనితో నర్ధరాత్రమున మాట్లాడుచుండుట కమల జూచినదట నిజమేనా ?

సు—నిజమే.

మీ—దీనికి నీవేమైన సమజాయిషి నీయగలవా?

సు—ఏమియు నీయలేను.

మీ—మంచిది నీవేమియు నీయనక్కఱలేదు. నీపనిని యీక్షణమునుండి మానివేయవలసినది ఇదిగాక ఇరువది నాల్గుగంటలలో నాకోటవదలిపోవలసినది తెలిసినదా.

సు— తెలిసినది.

మీ—ఇదిగాక నీవెన్నడును నాకొడుకు వద్దనుండి యేవిధమైన నష్టపరిహారమును గోరనని ప్రమాణికము జేయవలసినది.

ఈకోరికకు గారణము, ముందు ముందు సుగుణ ప్రేమసింగు నేవిధమైన ధనమునేని గోరునని మీరాబాయికిగలిగిన భయమే. దానికి సమాధానముగ సుగుణ అల్లెన్నడును ప్రేమసింగు నేవిధమైన నష్టపరి హారమును గోరనని ప్రమాణముజేసెను

మీ—సరి ఇకబొమ్ము. నీకువిధించిన శిక్ష బహు స్వల్పము. దీనికి గారణము కమలయే కమలకేలనో గాని నీయందభిమానము మెండు ఆమె ప్రోద్బలముచే నీయందు జాలికలిగి యీమాత్రముతో విడిచితిని. సుగుణా మరియొక సంగతి అదియు నీక్షేమమునకే జెప్పు చుంటిని ఇంతలోనే నిన్ను పని నుండి తొలగించుటలోనేదో విశేషముం డునని ప్రతివారును సందేహింతురు గాన సందేహ మెవ్వరికిని గలుగ కుండ నొక్కసంగతిని కోటలో వెల్లడిచేయుదును. నీవాకేదో పనిమీ ద' వున్న దానవువున్న క్షణమునసే నిమ్మనులవే నీవు పోవుచుంటి వని తెలియజేతును అది నీకిష్టమేనా ?

సు—అంతకన్నను గావలసినదేమున్నది. నీకు నేను విధముల కృతజ్ఞురాలను.

మీరాబాయి యామెవెంటనే సుగుణకు శెలవిచ్చెను. ఆమెను స్టేషనుకు సాగనంపుటకు నొకరినిద్దరు పరిచారికల నియమించి నారు. సుగుణ వెంటనే యామె గదికి బయలుదేరెను. సుగుణము, కష్టపరంపర తమనస్కయై తన మొహము తాను దేవి చు సాత్త్విక శక్తి సహితతో మెల్లమెల్లగ తన గదిలోనికి బోయి యొకసేపటి వఱకు గిదలక బరుండెను.

సుగుణ తాను మగనికి జేసిన వాగ్దానమును జ్ఞాపకముంచు మేలనుకొనినదో గోటలోని ప్రతివ్యక్తికిని, తననిజచరిత్ర జెప్పి, భయాశ్చర్యములలో ముంచి యుండెడిది. కాని తనకెట్టి యాపత్తురానై యున్నను, మగనికిచ్చిన మాటను జవదాటుట కామె యంగీకరింపక,

యెట్టి నీచత్వమైనను ఎట్టి నిరాపనిందయైనను, యెట్టి యవమానమైనను భరించుటయే ధర్మమని యెంచి, వాటి నన్నిటిని భగవదేచ్ఛ యనునట్లు భరించెను.

ఇరువదియాఱవ ప్రకరణము

మనోనిశ్చయము

'కమలా, కమలా! ఇదేమి! సుగుణ తనయూరికి బోవుచున్నదిలుగాదా ఆమె మనసునకు కష్టమైన దబ్బుగాయుండెనా యేమి? అని ప్రియంవద కమలను బిలిచి యడిగెను

క — అంతే యనుకొందును ఆమె స్వగ్రామమునుంచి యేదో యుత్తరము వచ్చినదట. సుగుణ యిప్పుడే ప్రయాణమునకు సిద్ధమగుచున్నది.

ప్రి — అలాగా! అయ్యో! పాపము సుగుణబోవుట నాకెంతయోజాలిగ నున్నది ఎంతో స్నేహితురాలుసుమా, కమలా.

అని కమలతోగూడ సుగుణను జూచుటకామె గదియొద్దకు ప్రియంవద యేగెను.

అప్పటికి సుగుణ తన వస్తువులను పెట్టెను సవరించుకొని ప్రయాణాయత్తయై యుండెను. ప్రియంవదవచ్చుట జూచి సుగుణ మొగము కిందికి వంచుకొనెను. అంత ప్రియంవద యామె నుద్దేశించి

'సుగుణా! పవిత్ర శీఘ్రకాలములో మమ్మందరిని విడిచి పోదువని యనుకొనలేదుసుమా.

సు — నిజమే. ... ... యొద్దనుండి నన్ను వెంటనే రావలసి నదిగ నుత్తరము వచ్చినది.

ప్రి — ఔనౌను. తెలిసినది కాని సుగుణా నన్ను మఱచిపోకు సుమా ? నావలని సహాయ మేదిగావలసినను నాకు దప్పక వ్రాయగో రెదను.

సు నీకెంతయు కృతజ్ఞురాలను' అని ప్రియంవద యౌదార్య మున కెంతయు సంతసించెను. అచిరకాలములోనే తన స్థానము నలంక రించి ప్రేమసింగునకు భార్యకాబోవు ప్రియంవద సాహాయ్యము తనకే విధముగను నవసరము లేదని గూడ తలంచెను.

ప్రియంవద మనఃపూర్వకముగ తనవీడుకోలునిచ్చి సుగుణ నొకసారి కౌగిలించుకొని. తిరిగి తన గదికేగెను.

అంత సుగు , కమల నుద్దేశించి కమలా నాకొక కోలవిమ్ము కాని ఒక్క కోర్కె యున్నది. అది నీవలనగాని జరుగదు.

క — ఏదీ ?

సు — మీ యమ్మగారి నొక సారి ... ... యున్నది

క — సుగుణా. ఆమె యొప్పుకోదని భయమగుచున్నది.

సు — అట్లనకుము ఏలాగైన నొక్కసారి యామె దర్శనము జేసి యొకమాట జెప్పవలసియున్నది.

క — ఆమాట ఆమెతోనే జెప్పవలెనా?

సు — ఔను.

కమల భయపడుచునే సరే రమ్ము అని సుగుణను తల్లియొద్దకు దీసుకొని పోయెను.

మీరాబాయి సుగుణను జూచి యావెంటనే కమలతో గమలా. ఈమెనేల దెచ్చితి విచ్చటకు? ఇంకను పోవనే లేదా ? యనెను. అంత సుగుణ మీరాబాయి నుద్దేశించి ' మీతో నాకడసారి మాటనొకటి జెప్పదలచి వచ్చితిని.

మీ — సరే జెప్పుము.

సు—నన్ను గురించి మీరు మిక్కిలి యన్యాయముగ సపోహ పడిరి. సరి దాని ఫలితము నేనే యనుభవింతునుగాన నందువిషయమై మీరు జెప్పనవసరములేదు. కాని ప్రేమసింగునుగూర్చి యీమాయొక్క మాటను జెప్పుచున్నాను. ప్రేమసింగువంటి ధార్మికుడు ప్రపంచములో నెవ్వరునులేరు. అతడేవిధముగను నేరస్థుడుగాడు, నన్నెప్పుడును అతడు ప్రేమించలేదు. ముందెప్పుడును ప్రేమించడు.

మీ—ఆమాట నీవు జెప్పనక్కరలేదు. నాకీవఱకే దెలుసును.

సు—ఐన మరియు మంచిది.

మీ—సుగుణా నీవు చెప్పిన మాటలను బట్టి అతనిని నీవే న్యామోహపఱచితివని స్పష్టమగుచున్నది. ఇప్పటికైన నాకన్ను తెరచి నందుకు నీకెంతయో కృతజ్ఞురాలను. సరి యిక పొమ్ము.

సుగుణ యిక నచ్చట నొక్క నిముసెప్పపాటు కాలమేని నిలబ డక క్రమముగ గోటను దాటి వీధిలోనికి బోయెను. ఆమె బాడిని కక్కనై యుండ గమల యతి యాతురతతో బరుగిడివచ్చి 'సుగుణా సుగు ణా-నాతప్పును నీవు మన్నించి నన్ను క్షమింప బ్రార్థించుచుంటిని. ఇంత వఱకును జరుగునని యెరిగితినేని మాయమ్మతో నీసంగతి జెప్పకుందు దాననుసుమా. నిన్ను బాధించుటకు నాకు గలిగెడి దుఃఖము భరింప రానిదై యున్నది. నమ్ముము నామాట యని యామె రెండుచేతులను బట్టుకొని యతిదీనముగ బ్రతిమాలుకొన జొచ్చెను.

సుగుణ యశ్రువులు రాల్చుచు కమలా! నాకన్నును నీవు క కావు. నీయందు నాకెట్టిద్వేషమును లేదు. నిన్ను మన్నించుటనవసర నేరమంతయు నాదే.

క—దైవసాక్షిగ జెప్పుచుంటిని. సుగుణా నీవు వట్టి అపాయ కవని నాకు దృఢవిశ్వాసమున్నది. నీప్రవర్తన మొదట యనుమానము

గల్గించుటచే నాతల్లికి దెలియపఱచితినిగాని లేకున్నయెడల జేసియుండను సుమా.

సు—మంచిది. నాకు శెలవిమ్ము. వేగిరపడి నీవుకూడ తల్లిగారి నొద్దకు బొమ్ము. లేకున్న మాటవచ్చును.

సుగుణ వెంటనే బండినెక్కెను. ఇరువురు సేవకు లామెకూడ స్టేషనుకు బోయిరి. ఆమె యెక్కడకు టిక్కెట్టుగొనమన్న నక్కడకు గొని యామెకిచ్చి రైలునెక్కించి మరియు రావలసినదిగ వారాజ్ఞాపింపబడి మీరాబాయిచే బంపబడిరి.

సుగుణ యిప్పుడెచ్చటకు బోవును? తల్లికిగాని, తండ్రికిగాని, మేనమామకుగాని దెలియకుండగ స్వతంత్రము పెండ్లిజేసుకొని, మగనిచే విడువబడి యిప్పుడేమొగము బెట్టుకొని వారి యొద్దకు బోగలదు. పుట్టినింటికిగాని మేనమామయొద్దకుగాని బోవుట సత్యదూరమైనపని.

మరియింకెక్కడకు బోవుట ?

చాల సేపటివరకు సుగుణ కేదారియు గోచరింపలేదు. ఎట్టకేలకు మనస్సు స్థిరపరచుకొని మహిదాపురమునకు టిక్కెట్టును దీసికొనెను. అచ్చటనే యొకట ప్రేమసింగు నామె గలసికొనినది. దానికి సమీపమున నున్న కృష్ణధారకే ఆతడామెను తీసుకుబోయినది. కృష్ణధార పుట్టిన కొండలలోనే నాటి నాయంత్రమామె యాతనితో గలసి యా ప్రకృతి సౌందర్యము దిలకించినది. అచ్చటి పూలచెట్ల పూవులనే ఆతడామెకు గోసి యిచ్చినది ప్రేమసింగు నెడబాసెను ఆతనిగూర్చి జ్ఞప్తికిదెచ్చునప్పటికి బోయిన గొంత మనోవేదన తగ్గునని యామె యాశ. ఉదయపురము స్టేషనులో రైలెక్కి మహిదాపురములో దిగువరకు నామె యీ ప్రపంచములో లేకుండెను. నాథవిషాదవహ్నిచే దహింపబడు నామె, పశు, సారు లాత్మహత్యాపాతకమును గూర్చి విమర్శించుకొనజొచ్చెను. భర్తలేని భార్యయెంతవరకు జీవించుట ధర్మ

మని యాలోచించి అంకును తాను నాధునిచే నిర్హేతుకముగ విడువ బడుటచే దప్పక నేవిధముననో యసువులు బాయుటుత్తమమని స్థిరపర చుకొనెను. ఒక్కసారి కృష్ణధారకు బోయి తనజీవితేశ్వరుని దలంపునకు దెచ్చి నాకొంత యాధార, యాసనము-మున్నగునవి జూచి తన యశ్రుధారలచే వాటిని దడిపి, హెచ్చించి, పోషించి- ఆపిదప- యాపి దప-ఆపిదప శాశ్వత సౌఖ్యదాయక మగు భగవత్సన్నిధానము జేరెదను గాక యని నిశ్చయించుకొనెను.

ఇరువదియేడన ప్రకరణము.

సత్యస్ఫురణ.

ప్రేమసింగు సుగుణయుత్తరము జూచిననాటి తెల్లవారుజాముననే ఉదయపురమువిడిచి తన స్నేహితునియూరికి బోయెను. ఆతని ప్రయా ణమంతయు సుగుణను గూర్చిన తలంపులతోనే గడచిపోయెను ఏస్త్రీ గాని, సుగుణయట్టి గాఢమగు ప్రేమ నొక పురుషునికై జూపియుండదని దృఢముగ నమ్ముచుండెను. తాను పురమును వదలినప్పుడామెతో జెప్ప నైన జెప్పలేదే యని విచారింపవొచ్చెను

స్నేహితుని యూరికి బోయిననాడే యక్కడ పనిపూర్తియై యా తనితో మాట్లాడవలసియున్న సంగతులు ముగించినపిమ్మట ప్రేమసింగు మఱునాడే బయలుదేరి యుదయపురమునకు వచ్చెను.

కోటవదలినదిమొదలు తిరిగి గోటకు వచ్చువరకును సుగుణగతి యేమగుననియే యాతని తలంపు. కోటలో నడుగిడినక్షణమందే ప్రియంవద యాతనికి స్వాగతమిచ్చెను. ఆక్షణమువరకును ప్రియంవ

దనుగూర్చిన తలంపేల గలుగకుండెనని అతనిమనస్సునందతఁడే యాశ్చర్యము నొందఁజొచ్చెను.

ప్రి— ప్రేమసింగూ, నీవీదినమునకే తిరిగివత్తునని మేమనుకొనలేదుసుమా?

ప్రే—అలాగా. ఐనచో తిరిగిపోయి, నీవు వత్తునా యే 'మని నవ్వుటాలుగ నామెతో ననెను.

వారిద్దఱును ఆ కొనిస్సేహితునిగూర్చియు, వెళ్ళిన పనినిగూర్చియు జాలసేపు ముచ్చటించుకొనిరి. ఆ ప్రస్తావములోగాని, పిదపగాని, సుగుణ తన యూరికి బోయెననుసంగతి ప్రమదావద చెప్పనేలేదయ్యె. ఆమె సుగుణనుగూర్చిన ప్రసంశ యెత్తకుండినప్పుడు తానేల యెత్తవలెనని ప్రేమసింగూరకుండెను.

మఱికొంతసేపటికి సింగల వచ్చి 'అన్నయ్యా, యెప్పుడు వచ్చితివని' వద్దకు వచ్చెను. ప్రేమసింగాతను ముద్దిడి, 'కమలా అమ్మయెక్కడ నున్నారు?' అని అడిగి తల్లినిజూచుటకు ప్రయత్నించుచుండెను. ఇంతలో నౌకరొకఁడు ప్రవేశించి 'బాబూ అమ్మగారికెలనైనసరి' పోయెను.

ప్రేమసింగు కేలనోగాని సుగుణనుగూర్చిన సంగతి తెలియుటకై జాల నాతురతగా నుండెను. ఐనప్పటికి ప్రమదావదగాని, కమల గాని ఆమెనుగూర్చి ప్రసంగించలేదు. అప్పుడు సుగుణ గదివైపుకసారి బోయెను. గది యూపల గొళ్ళమువైచి యుండెను. ఒకవేళ తల్లిదగ్గరకు బోయెనేమో యని సంశయించెను. తినబోవుచు రమ్మనేల యని యతఁడు వెంటనే తల్లియొద్దకుబోయెను. అక్కడను సుగుణ గానరాదయ్యె. వారా అతనిజూడగనే, మొగమదోకలాగున బెట్టుకొని యాక్రందనరీతి కరుణతో బలుకరించెను.

మీరా—నాయనా నీవు వెళ్ళినపని యైనదా?

ప్రే—ఆ. అయినది.

మీరా—ఎంతసేపయి వచ్చితివి?

ప్రే—ఒక అరగంట అయినది. అమ్మా మనస్సు స్థిమితముగా లేనట్లగుపించుచున్నారేమి?

మీరా—అదంతయు నిన్ను గూర్చియే. ప్రేమసింగూ, నాకన్నను నీకు బాంధవ్యులెవ్వరును లేరని యెఱుగుదువుకదా?

ప్రే—అదేమి అట్లనుచుంటిరి? యెన్నడేని, దానికి వ్యతిరేకము గా దలచితినా?

మీరా—లేదు. ఐనను నామనోవిశ్చయము ఐ యట్లంటిని. ఒక్క సంగతినడుగదలచితిని కోపగింపవుకద.

ప్రేమసింగామాట వినుసరికి భయసంభ్రమముల నొందుచు, 'అమ్మా కోపగించుటకేమున్నది? అదెట్టివిషయము?

మీరా—నాకు పాఠకురాలగు సుగుణతో నీకెట్టి పరిచయము కలదు?

ప్రేమసింగు నిర్ఘాంతపోయెను. ఆమెతో దనకు గల బరిచయము ను గూర్చి మీరాకెట్లు తెలిసెను? తక్షణ మాతడు మీరావైపు సూక్ష్మ దృష్టులు పఱపి 'అమ్మా మీ మాటలు నాకర్థమగుటలేదు. నాకుసరిగ తెలియపఱుప గోరెదను.

మీరా—సరిగ దెలుపుటకేమున్నది. సుగుణకును నీకును గలపరి చయమెట్టిది?

ప్రే—ఆవిషయము మీకేల గావలసి వచ్చెను?

మీరా—నీతల్లిని గావున నాకన్న నీకాప్తు లెవ్వరును లేరుగనుక.

ప్రేమసింగు యికతగిన సమాధాన మీయనిచో తల్లికికోపము వచ్చునని యనుకొనెను. ఐనను తిరిగి తల్లినిజూచి 'అమ్మా, ఆమెకును నాకును అసలు పరిచయమే యుండెనని మీకేలదోచవలెను.?

మీ—తోచుటేగాదు. కన్నులార మిమ్ములనిద్దఱను, సంభాషించుచుండ, జూచి, విన్నవారుజెప్పిరి.

ప్రేమసింగు కన్నులు నిప్పులవలె పొడసూపెను.

ప్రే— ఆ జెప్పినవారెవరు?

మీ—నీచెల్లెలు కమలయే.

ప్రే—ఏమనిచెప్పినది?

మీ—నీవు మొన్న రాత్రి సుమారు పదకొండుగంటలకు సుగుణతో మాట్లాడితివనియు, ఆమె నీ కేదియోచీటిని నిచ్చినదనియు జెప్పినది. నిజమేనా?

ప్రేమసింగయిదు నిమిషములవరకును జవాబీయలేదు. పిదప 'అమ్మా అందు దప్పేమియు లేదే. ఆమెను నేనొకవిషయమై యడిగితిని. దానినిగూర్చి ఆమె చీటినొకటి వ్రాసి నాకందిచ్చినది. నేచెప్పునది యదార్థము.

మీ—సరి 'ఆ యొక సారియేగాక, సెలయేటి యొద్దనున్న నదివత్తిలో నొకటి రెండుసారులు నీవును సుగుణయు మాట్లాడుకొనిన సంగతి మననేవకు లొకరిద్దరెఱుగుదురట. ఆసమయమున, సుగుణగదిలో నామెలేకుండెను నిజమేనా?

ప్రేమసింగున కేమియుసమాధాన మిచ్చుటకును దోచకుండెను.

ప్రే—'సరి! సుగుణ యిప్పు డెచ్చటనున్నది?

మీ—ఏమో యెచ్చటనున్నదో నాకు దెలియదు నీవు వూరికి బోయిన మరునాడే, ఆమెతో నీవిషయమై యడిగితిని ఏమియు సమాధాన మీయలేదు ఆమె దుర్నడతకు నేనెంతయేని గోపించి, పనిమాన్పించి యిరువది నాల్గుగంటలలో కోటనుండి బంపివైచితిని.

ప్రేమసింగు నాశ్చర్యదుఃఖములకు మేరలేదు. కన్నులనుండి ఒకటి రెండు చుక్కలు రాలినను ఆతడవి గప్పివుచ్చుకొనెను. తిరిగి దల్లి వైపు మొగమిడి,

'ఏనచో నిప్పుడామె యెచ్చటకుబోయినదో తెలియదన్న మాట?

మీ—ఒకవేళ బుట్టినింటికి బోవునేమో?

ప్రే—పోవునప్పుడేమైన నామెజెప్పెనా?

మీ—మొదట నామె యేమియు జెప్పలేదు. ఇక బండిలో నెక్కుచుండగా, 'అమ్మా నేను బోవుచుంటిని. నావిషయమై మీరు నిష్కారణముగ దురాపడితిరి. పోనిండు దానికేమిగాని, ప్రేమసింగువిషయ మానంతయు ననుమానపడకుడు. అతడు నన్నిదివరలో ప్రేమించలేదు. ఇక ముందును ప్రేమించడు."

ప్రే—మీరేమైన నామెను తూలనాడిరా?

మీ—తూలనాడకుండుటనా, మాకుటుంబమున కంతకు నప్రతిష్ఠ వెచ్చిన దుష్టబుద్ధివి. వెంటనే నాకోటను వీడిపొమ్మని నిందించితిని.

ప్రే—వీకికేమియు సమాధాన మీయలేదు?

మీ—లేదు.

ప్రేమసింగొకపక్కె, దుఃఖావేదనచే క్రిందనే చతికిలబడెను. అంత మీరాబాయి కుర్చీనొకదానిని దెచ్చి యాతని ప్రక్కవైచెను. కాని దాని నాతడు గొనక యే గాఢాలోచనలో మునిగెను. తనవంటి నీచుడు, ద్రోహి, యీ ప్రపంచములో లేడని దూషించుకొనెను. తనంత భీరుతోనేగాని వేరెవ్వరు గారని నిశ్చయించుకొనెను. ఏవనితనుగాని తనంత యుసురుబెట్టిన తుచ్ఛుడుండియుండడని వాపోయెను.

మీరాబాయి కాతని జూడజూడ ననుమానము హెచ్చెను. అంతగా నతడేలవా పోవవలెనో దెలియకుండెను. నిజముగ తనబానిసి యగు సుగుణను ప్రేమించెనాయని సందియపడజొచ్చెను.

కొంతసేపటికి ప్రేమసింగు తిరిగి తల్లినిజూచి, అమ్మా. సుగుణ యికనేమియు జెప్పలేదా. తాను నిర్దోషినని ఋజువు పరచుకొనుటకైన ప్రయత్నించదయ్యెనా?

మీ—ఏమియునట్టి ప్రయత్నము జేయలేదు.

'ప్రేమసింగువంటి ధార్మికుడు యెవ్వరును లేరనియే నొక్క వక్కాణించినది. అదితక్క వేరుమాట బలుకలేదు.

ప్రేమసింగిక దల్లితో నే విషయము జర్చింపలేదు. అమ్మానాన్న గారికొక్కసారి యిక్కడకు రప్పించెదరా యని ప్రార్థించెను. నా [illegible] నామె నుచితమైన సమయమునకు మీరాబాయి చెంతనే భర్తను గురించి విచారించెను. జయ సింగును కొలది సేపటిలో వచ్చెను. యొక కుర్చీపై గూర్చుండెను. ఆ వెంటనే ప్రేమసింగు లేచి తండ్రి కాళ్ళపై బడి యిట్లు చెప్పసాగెను.

'అయ్యా, మీకును నాకును నింతవరకు నేవిధముననుగాని వాదనరాలేదు. మీ చెప్పినను విధేయుడనైయే, యుంటిని. చిన్నాళ్ళ నుండియు నేను మీకీ విషయమును దాచియుంచిన నా నేరమును జెప్పవలచితిని నన్ను క్షమింతునని శరణుజొచ్చెను.

మీరాబాయి యాశ్చర్యముతో నాలించుచుండెను. జయసింగు కొడుకును లేవనెత్తి 'నాయనా; నీ చేదేని నేరమును జేసితివన్న నేను నమ్మను. కాని నీయంతట నీవే జెప్పుచుంటివి గాన వినగోరెద నదెట్టిదో జెప్పుము.

ప్రే — చిన్నాళ్ళనుండియు నమ్మగారికి పాచకురాలిగనుండి, నిన్ననే మన కోటనుండి గెంటింపబడిన యామెయున్నది సుగుణ-నాభార్య. ఆమె

పైనదేండ్లక్రితమే బెండ్లాడితిని. ఇంతవఱకును మీయందలి భయమునుచే చెప్పక దాచితిని.

మీరా, ఆమాటవినగనే క్రొయ్యవలె తన కుర్చీపై జాఱబడి, దయ్యముపట్టినదానివలె జూచుచుండెను. జయసింగు, ఆశ్చర్యమును, ఖేదమును బొందెను.

“అట్టి తెలివితక్కువపని నేలచేసితివోయి?” యని యొకటిరెండు సారులు జయసింగు విసుగుతో ననెను.

ప్రేమసింగు జరిగినదంతయు బూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పి, సుగుణ రెండుమూడురాత్రులక్రితము వ్రాసియిచ్చినయుత్తరముగూడ తలిదండ్రులకు జూపెను. అదిజూచి మీరా చాలసంతసించి, ‘నాయనా, జరిగిన తెలివితక్కువతనమేదో జరిగినదే యున్నది. ఇకనైన నీయుత్తరము బలముపై నామెకు విడాకులిచ్చివేయుము.’ అనెను. జయసింగుమాత్ర మట్లనక ‘ప్రేమసింగూ, వివాహమనునది తేలికవిషయము గాదు. నీవేమిచేయదలచుకొన్నను, ఆలోచించి జేయుము సుగుణను వదలివేయుటగాని, వదలకుండుటగాని, బహు న్యాయబుద్ధితో, పెద్దప్రొద్దు ఆలోచించి జేయవలయునేగాని, దుడుకుతనము జూపకుము. ఈవిషయమై నేనెట్టిసలహాయునీయజాలను. నీవు చేసిన తెలివితక్కువతనమునకు మాత్రము విచారించుచుంటిని. మీయమ్మ దుఃఖమునకు మేరయేలేదు.”

మీరా చాలసేపటివఱకును కొడుకు నెట్లయిన సుగుణనువదలివేయుమని బలవంతపెట్టెను. కాని ప్రేమసింగు ఆమె ననేకవిధముల బ్రతిమాలుకొని ‘అమ్మా, నన్ను క్షమింపుము. మొదట నేను సుగుణపై నెంత ప్రేమసూన్యుడనై యుంటినో యిప్పుడామెనంతగాఢముగ బ్రేమింపనేర్చితిని. ఆమెవంటియువతీలలామను జేపట్టుటకు నేను నిజముగ ననర్హుడను. అట్టిచో నన్నామెను వీడమనుట యధర్మము. ఏవిధముచేత నైన సాధించి ఆమెను వర్ణించి కీర్తనలు చెత్తిని

మీ—‘ ప్రేమకింగా, నీపై నేనెట్టియాశలు పెట్టుకొంటినోయీ యవన్నియు నిరాశలయ్యెనే?

నీపేరు ప్రతిష్టలకు భంగము వచ్చునని భయపడితివా, నన్ను వేయి కోటికి బొమ్మనుము. నేనుపోయెదను తల్లీ నాకనుజ్ఞ సిమ్ము.

మీ— ఆహా తల్లిదండ్రులను ద్రోహముజేసి యెంతకీడు దెచ్చితివిరా నాయనా?

ప్రే— అమ్మా, ఇదంతయు నా తెలివితక్కువతనమే యనుము. నన్ను మన్నింపుము. అని యెన్నోసారు లామెను బ్రతిమాలుకొనెను. మీరా, కోపమును పట్టజాలకను, కొమారునిదూషించుట కిష్టములేకను యిక నచ్చట నిలువక తన పడకగదిలోనికిపోయి, యించుక బిగ్గరగ కూడ నేడ్వసాగెను [illegible] యొదాన్వ జూచెను గాని, ఆమె కోపమును, దుఃఖము నాపుకొనియు శాంతింపచేయ లేకపోయెను. ‘అయ్యో! అయ్యో! ఎట్టిసంతోషము! ఎట్టిసంప్రదాయము! ఎట్టిగౌరవము! కొడుకా, వాటినన్నిటిని మంటగల్పితివే! నిన్ను జూచి నేనెంత గర్వించితినో! అంతనగుబాటు గావించితివిగా నా ప్రభూ! [illegible] మా, ప్రపంచమును నేనేమొగముతో నెట్లు జూడగలను? ఆపాదుపనులు నెట్లు దాపురించినదిరా నాకు! ఏమి! నాకామె కోడలా? హరహరా! యేయువరాజ్ఞయో నాకు కోడలగుటకుబదులు, నిరుపేద [illegible]యు నా సేవకురాలా, నాకు కోడలగుట!’ యని మీరా పెద్దయుం [illegible] వగచెను.

ఇరువదియేనిమిదవ ప్రకరణము

సహనము.

'ప్రేమసింగు తల్లిగదినివిడిచి వెంటనే ప్రియంవదను జూడ బోయెను. ప్రియంవదయు నాతడును తత్క్షణమా తోటలోనికిబోయిరి. అచ్చటి రాతిదిమ్మపై ప్రేమసింగుగూర్చుండ, ప్రియంవదయాతనికి గొంతదూరములో గూర్చుండెను.

క్రమముగ నాతడామెతో తనకథనంతయు జెప్పి యామెను క్షమింపమని కోరెను.ఆతనివదనమునందు దుఃఖమును, పశ్చాత్తాపమును ప్రియంవద పూర్తిగ దెలిసికొనెను. ఆతనిచరిత్ర వినుచున్నంతసేపు నామె యేమియు ననదయ్యెను. పిదప నతనివైపు జూచి 'ప్రేమసింగూ, ఇప్పుడు నీవీసంగతి జెప్పుటకు బూర్వమునుండియు నీవిషయమై నాక నుమానముగనేయుండెను. నేను నిన్నింతగాఢముగ బ్రేమింప, నీవుగనుక నన్ను సౌజన్యము జూపలేదుగాని, యికేపురుషుడేనియైనచో నన్నీవఱకే వివాహమాడియుండును సుమా.

ప్రే—ప్రియంవదా, ఆసంగతినిజమే. నేనేమిచేతును? అంతయు నాదేతప్పు.

ప్రి—తప్పుకొనుటకుగాదు. ఆమాటట్లుండనిమ్ము. నీవు నిజము జెప్పుటకంత భయపడుటేల? మొదటనే, నీవామెను వివాహమాడినట్లు తెలిపినచో, నీవిషయమై యింత ప్రేమతో బ్రాకులాడుదునా? నిన్ను బ్రాకులాడనీయుదునా?

ప్రే—ఏమిచేసియుందువు?

ప్రి—'ప్రేమసింగూ, ఒకయువతి నీవఱకే పెండ్లియాడినచో నిక మన మొకతెకొకతెకు ప్రాకులాడుట వ్యర్థమని నీతో స్పష్టముగ జెప్పి నీకై నిరాశజెంది నాయూరు నేను బోయియుందును.

ప్రే—ప్రియంవదా. నామూలమున నీకెంతయేని ద్రోహము జరిగినదనుకొందును?

ప్రి—నిజము జెప్పవలసినచో నట్లే కాని అందుకై నీపై నేక్రోధమును నాకులేదు. ఇప్పటికైన ధర్మమార్గమునుబోవ నుద్దేశించితి వంతియేచాలును.

ప్రే—నేను బోవనున్న మార్గము మంచిదేయందువా?

ప్రి—యింకనుసందేహమా? అహా! సుగుణబుద్ధి నేమనిపొగడ గలను? ఎంతగుట్టు, ఎంతసాహసము, యెంతయోర్పు, నిజముగ నామె సుగుణయే. ప్రేమసింగూ, సుగుణ నాకు గర్వము గట్టినట్లున్నదిసుమా. ఆయ్యో, నీకై యెట్లుబ్రాకులాడినది!

ప్రే—ప్రియంవదా, నేనామెనెంతో యుసురు బెట్టితినిసుమా?

ప్రి—నిశ్చయముగ నట్లే. అట్టి స్త్రీరత్నము నెందునుగానము. పాపమామె యెక్కడనున్నదియో?

ప్రే—ఇక్కడనున్నను నామెను గలసికొని తప్పు మన్నింపుమని ప్రార్థింతును. మొదట నన్ను క్షమింపవా?

ప్రి—ప్రేమసింగూ నిన్నుక్షమించుటవఱ కేందుకులెమ్ము.' అని తెలవంచుకొనెను

ప్రే—అట్లనకుము. నీతో నానిజస్థితిసదాచి, యిన్నాళ్ళవఱకు నాకై నిన్ను వ్యర్థమగు నాశలో బెట్టినందుకు.

ప్రి—నీవు నిజముగ నన్ను మోసగించినట్లే యైనది. ప్రేమసింగూ అట్లంటివని గినియవుకద. మొదటనే నీవు నిజమును జెప్పినచో నింతవఱకు జరుగకపోను.

ప్రే—ప్రియుంవదా- సుగుణను వివాహము జేసుకొనుటలో నేనెంతవరకు తెలివితక్కువగ ప్రవర్తించితినంమువు ?

ప్రి—అడిగితివిగాన జెప్పుచుంటిని. వయస్సులోనున్న యువతెను వయస్సులో నున్న యువకుడు బలుకరించ నేరాదు.

ప్రేమ—నిజమే నేనట్టి తప్పును జేసితిని.

ప్రి—అటుపై, నామెను సంతోషపెట్టుటకై యొంటరిగ గృష్ణ ధారకు దీసుకొనిబోవుట రెండవతప్పు.

ప్రే—నిజమే అదియు నాదప్పే

ప్రే—అటుపిదప- యిట్లనుచుంటినని గోపగింపవుకద- ప్రేమసింగూ ముందాలోచనలేక దుడుంగుమని, యొకయువతెను బెండ్లాడుట మిక్కిలి సాహసమైన కార్యము. అన్నిటికంటెను నింద్యమైనది... ..అనబోవ

ప్రే—ప్రియుంవదా- చెప్పుము. చెప్పుము. నాకేమియు గష్టము గలుగదు. నాచేసినతప్పులు తెలిసికొనుట నాకే శ్రేయస్కరముగదా.

ప్రి—యింతవరకును నీపెండ్లివిషయము గప్పిపుచ్చుట.

ప్రేమసింగు వాల్చిన తలజాలసేపటివరకు వాల్చియే యుంచెను. ఇరువురును నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. అంత

ప్రి—ప్రేమసింగూ జరిగినదేదో జరిగినది. యిప్పటికైనను మంచి బుద్ధిగలిగి నిభార్యను జేకొనుట కుత్సహించుచుంటివి. అదియే పరమసంతోషము. కాలయాపనవలదు, నీవును నేనును యీనిముసమునుండి, చనవుగనుండుట సమంజసముగాదు. నాకిక శలవిమ్ము. ఇదే నా నమస్కారము. అని దిగ్గున లేచిపోయెను.

ప్రేమసింగామె నమస్కారమందుకొనెనో లేదో ఆతనికే తెలియదు... పశ్చాత్తాప మగ్న హృదయుడై చాల సేపటివఱకు నాడో... గాలక్షేపము జేసెను.

ప్రేమసింగాపిదప తన గదికిబోయెను. నాడెట్టులో కాలము గడిపి మరునాడు పెందలకడలేచి భార్యాన్వేషణకై బయలుదేరెను.

మొదట అతని కేచోటికి బోవుటకును దోచకుండెను. ' ఒకవేళ పుట్టింటికి బోవునేమో సుగుణ, అని యనుకొని ప్రథమమున నతడు గాంఢ్వాకు ప్రయాణమయ్యెను. అచ్చట నామె యుండకపోయినను, ఆమెను గూర్చిన వృత్తాంతము, కుముదా విశ్వనాథులకు దెలియకుండు నాయని యాతడాసించెను. ' చివరకు సుగుణయే గానకుండిన, దైవ మాయిక నేనెవరిభర్తను? అని మిగుల దుఃఖించెను.

— –

ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము.

ఉపసంహారము

———

ప్రేమసింగు ఖాండ్వాకు వచ్చుసరికి, యిదివరలో సుగుణయు తాను నచ్చటికిజేరిన తలంపులు మనస్సునకుజొచ్చి మిక్కిలి ఖేదపడెను. దానికి దోడుగ సుగుణ తన తలిదండ్రులనొద్ద లేకపోవుట యాతడు మరియు మిక్కిలిగ దుఃఖించెను. ఆమెను గూర్చిన విశేషము లేమియు నామె తలిదండ్రులకు దెలియవాయెను.

అంత ప్రేమసింగు వారికెల్లరకును తన నిజవృత్తాంతమును జెప్పి, సుగుణ నాతడు బెట్టినయుసురు ఆమె తనతల్లి మీరాబాయిచే వెళ్ళగొట్టబడిన వృత్తాంతము, పూసగ్రుచ్చినట్లుగాజెప్పి వారి కెంతో విచారమును కలుగజేసిన వాడయ్యెను.

ఇక నాతడు జేయవలసిన దేదియో దెలియకుండెను. సుగుణ పైన మాతనికెట్లు దెలియును? తల్లిదండ్రులకేనియు తన గు[illegible] జెప్ప[illegible]యు

కుండ నాతు యొచ్చుటకి బోయి యుండును. ఒకవేళ బలవన్మరణమునకు గాని పాల్పడుదుగదా ? దుఃఖము చేటెరుగదు. ఏమో? అని యతడు తలంచెను.

ఖాండ్వాలోనిక నొకనిముసమైన నాతడుండుట కోర్వలేక, తిరిగి మరియెచ్చటకైన బోవ నుద్యుక్తుడయ్యెను. అతడును వీధిలో నడుగు పెట్టుసరికి తపాలావాడొక టెలిగ్రాముము దెచ్చి ప్రేమసింగు కిచ్చెను. అందు తనతండ్రి సంతకముండెను. 'నీవు నీగురువుగారగు ప్రసాదుచే నాహ్వానింపబడితివి. ఆతనికి పష్టిపూర్తియని నీపేరనిచ్చుటకు తంతి వచ్చెను.

జయసింగు.

ప్రసాదు- ప్రేమసింగుపేర ఉదయపురి యడ్రస్సుకు టెలిగ్రాముని చ్చెను. కాని ఆతడచ్చటలేకుండుటచే, జయసింగు తిరిగి ఖాండ్వాకు కొడుకుపేరనిచ్చిన తంతెయిది.

ప్రేమసింగది చదువుకొనుటతోనే ఇంతవరకును వచ్చి గురువు గారిని జూడకుండుటేల? నాయిప్పటి పరిస్థితి నాతనికిజెప్పి తగిన సలహానైన దీసుకొనవచ్చును. సుగుణ నాకగుపడుటే లభ్యమవనిచో నా బ్రతుకు వ్యర్థము. ఆత్మహత్యకైన జంకను. ప్రసాదు నీవిషయమై యడిగెదనుగాక. యని యాక్షణముననే మహిదాపురమునకు ప్రయాణమై పోయెను.

మహిదాపురము స్టేషనులో దిగినవెంటనే, ప్రేమసింగు తలపు గృష్ణధారపైకి బోయెను. బండివానిని జూచి, ఓయీ ఇచ్చటకు గృష్ణధారచాల జేరువేకదా ? నాకొకసారి యిచ్చటకు బోవలయునని యున్నది. నీకు బండిగట్టుటకు వీలగునా?

బండివాడు- 'బాబూ కృష్ణధారయనిన జ్ఞప్తికి వచ్చినది. ఈమధ్యనెవరో యొక సన్యాసియుండు. అచ్చటకువచ్చి వాసముగ నున్నది.

ప్రే—ఎన్నాళ్ళయినది ?

బం——రెండు; మూడుదినములకన్న నెక్కువగాదు!

ప్రేమసింగుమనసు, సుగుణమీదికి బోయెను. కాని యింకను బ్రశ్నలువేసి కనుగొననెంచి.

'ఓయీ ఆమె వయస్సెంతయుండునో చెప్పగలవా?

బం—బాబూ నేనామెను జూడలేదుగాని, చాల లేతవయస్సని జూచినవారు చెప్పిరి.

ప్రే—ఆమెయూరు, పేరు తెలిసినవా?

బం—అవేమియుఁ దెలియవండి, ఆమె యెవ్వరితోను మాట్లాడదట. మౌనముగనుండి యేదో పిచ్చిదానివలె నటు నిటు తిరుగుచుండి, దినమునకు 4, 5, సారు లాధారలో స్నానముచేయునట.

ఇక ప్రేమసింగు ముందుకు బ్రయాణముసాగింప నిష్టపడక, బాడివానితో 'ఒబ్బీ, బండి యీక్షణముననే కృష్ణధారకు బోనిమ్ము. నీవు కోరిన యద్దెనిత్తునులెమ్ము! ఏమందువు? అని యడుగ, మొదట నతడు, సమయముగాదనియు సమ్మతిని దెల్పెను, చివర కొప్పుకొని, యావెంటనే కృష్ణధారకు బండినురల్చెను.

ప్రేమసింగు కృష్ణధారకు జేరుకొనుసరికి, సరిగ మిట్టమధ్యాహ్నమయ్యెను. త్రోవలో బాడివాడాతని యాతురతగని ప్రేమసింగునెన్ని యో ప్రశ్నలువైవజొచ్చెను. వాటి నన్నిటికిని నేదో తగిన జవాబులిచ్చుచు గమ్యస్థానమును జేరినపిదప యతనిని తిరిగి వెనుకకు బొమ్మని యాతనిపైక మిచ్చి బంపివేసెను.

ధారను సమీపింపగనే, ఒకప్పుడు సుగుణతో దానక్కడకు బోయిన కథయంతయు బ్రేమసింగున కద్దములోవలె గనపడెను.

అది మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచే నెల్లెడలను జనశూన్యమై నిశ్శబ్దముగ నుండెను దట్టమగు చెట్లనీడనుదక్క వేరువొక్కెడను మానవుడు నిలువలేనంతటి యెండగాయుచుండెను

కొండకుత్తరదిశనుండి కృష్ణధార ప్రవహించుచుండెను. నీరు ఉదలకై యొకజాతితూముపైనుండి క్రిందివరకు గట్టబడెను. ధారోత్పత్తిస్థానమునకు బోదలచినవారా తూమునుబట్టి పోవలెను. అది వంకర టింకలగనుండి యెగుడుదిగుడుగనున్న రాళ్ళపైనుండి కట్టబడుటచే, వలిజా గ్రస్తగ నెక్కవలెను.

ప్రేమసింగు క్రిందనే చాలసేపటివఱకునుండి యిటునటు వెదకెను. ఏకంఠధ్వనియు నాతనికి వినంబడలేదు. కొంతసేపటికి, కొండపైకి బయలుదేఱెను. నూఱునూటయేబది గజములపైకి బోవుసరికొక, కొబ్బరిమట్టలతో గట్టబడిన పందిలి గాన్పించెను. క్రమముగ నతడచ్చటకు బోయెను. అందెవ్వరును గనుపడలేదు. అచ్చటనే యొక నూయి యుండెను. అందలి నీరతిస్వచ్ఛమై నీలకాంతితో నొప్పుచుండెను. దానిగోడపై నొక చేదయు త్రాడును వ్రేలాడుచుండెను. అందువలన నచ్చట నెవ్వరో గన్పడకుందురాయని యతడు నిశ్చయించుకొని దాహముగనుండుటచే నానూతిలోనిని ద్రాగి, తిరిగి పందిలిలోనికేగి యక్కడ గూర్చుండెను.

అంత నొకపావుగంట యగుసరికి యొకరాయి దువ్వదూరము నుండి యొక స్త్రీ. పందిలివైపునకు వచ్చునట్లాతడు జూచెను. ఆమెయు చేతులవనున్న, వనములోనికేగి రెండుమూడు ఫలములనుగోసి తెచ్చుకొనుచుండెను.

సమీపించుచున్నకొలదియు ప్రేమసింగుగుండెలు దడదడ గొట్టుకొనుచుండెను. ఆమె నొక సన్యాసినివలె నగుపడుచుండెను. మొగము విస్మృతరూపముగి నుండెను. జుట్టు, ముడివేయబడక విడియబోసుకొని యుండెను. గాఢమగు సూర్యకాంతిచే చెమ్మటలు, మొగమునుండి క్రిందికి బడజొచ్చెను. వాడినపుష్పమట్లు యువతిశరీరము శుష్కించినట్లగపడెను.

దగ్గఱకు వచ్చినకొలదిని, ప్రేమసింగామె, తన గృహలక్ష్మియగు సుగుణయేయని స్పష్టముగ గనిపెట్టి సూక్ష్మముగ 'సుగుణా, నా ప్రి

ప్రే—ఎన్నాళ్ళయినది ?

బం—రెండు; మూడుదినములకన్న నెక్కువగాదు!

ప్రేమసింగుమనసు, సుగుణమీదికి బోయెను. కాని యింకను బ్రశ్నలువేసి కనుగొననెంచి,

'ఓయీ ఆమె వయస్సెంతయుండునో చెప్పగలవా?

బం—బాబూ నేనామెను జూడలేదుగాని, చాల లేతవయస్సని జూచినవారు చెప్పిరి.

ప్రే—ఆమెయూరు, పేరు తెలిసినవా?

బం—అవేమియుఁ దెలియవండి, ఆమె యెవ్వరితోను మాట్లాడదట. మౌనముగనుండి యేదో పిచ్చిదానివలె నటు నిటు తిరుగుచుండి, దినమునకు 4, 5, సారు లాధారలో స్నానముచేయునట.

ఇక ప్రేమసింగు ముందుకు బ్రయాణముసాగింప నిష్టపడక, బాడివానితో ' ఓబ్బీ, బండి యీక్షణముననే కృష్ణధారకు గొనిపొమ్ము. నీవు కోరిన యద్దెనిత్తునులెమ్ము! ఏమందువు? అని యడుగ, మొదట నతడు, సమయముగాదనియు సమ్మతిని దెల్పినను, చివర కొప్పుకొని, యావెంటనే కృష్ణధారకు బండిచురల్చెను.

ప్రేమసింగు కృష్ణధారకు జేరుకొనుసరికి, సరిగ మిట్టమధ్యాహ్నమయ్యెను. త్రోవలో బండివాడాతని యాతురతగని ప్రేమసింగునెన్ని యోప్రశ్నలువైవజొచ్చెను. వాటి నన్నిటికిని నేవో తగిన జవాబు లిచ్చుచు గమ్యస్థానమును జేరినపిదప యతనిని తిరిగి వెనుకకు బొమ్మని యాతనిపై క మిచ్చి బంపివేసెను.

ధారను సమీపింపగనే, ఒకప్పుడు సుగుణతో దానక్కడకు బోయిన కథయంతయు ప్రేమసింగున కద్దములోవలె గనపడెను.

అది మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచే నెల్లెడలను జనశూన్యమై నిశ్శబ్దముగ నుండెను దట్టమగు చెట్లనీడనుదక్క వేరు వో కెక్కడను మానవుడు నిలువలేనంతటి యెండగాయుచుండెను

ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము

సు—వినచో బ్రియంవద గతి యేమగును? ఆమె మీపై గినియదా?

ప్రే—సుగుణా - నేను నట్లే యనుకొంటిని. గాని ఆమె యేమియు ననుకొనలేదు. మీరుమిక్కిలి మనవివాహ విషయమేల దాచితిరని నన్నే యడిగినది. నిన్ను గలసికొనుటే నాకు విధియని బుద్ధిచెప్పినది.

సు—సరిలెండు. మీయమ్మగారి నెట్లు సమాధాన పరుపగలరు?

ప్రే—ఆమెను సమాధాన పఱచుటకు భగవంతుడు గూడ చాలడు. మనము కొన్నాళ్ళవరకు వేరెచ్చోటనైన గాలము గడుపవలెను. అప్పైని ఆమె కోపము జల్లారునేమోయని యాసించుచుచుంటిని.

సు—నాథా—మీరీక్షణమునగాని నన్ను గలిసియుండక పోయినచో, నేను మిమ్ములను జూచుటే జరుగక పోవునుసుడీ!

ప్రే—ఆత్మహత్యా పాతకమునకు సీవొడబడవని యూహించితిని గాని అప్పుడప్పుడు సందేహముమాత్రము గల్గుచునే యుండెడిది.

సు—నాయట్టి యనాథ బ్రతుకేలయని నిశ్చయించుకొని పుట్టినింటికైన బోక, యీగుట్టలపైననే క్రమముగ నిరాహారినై జావనై యుంటిని.

ప్రే—దయామయుడగు భగవంతుడే మనల నిట్లు సమావేశపఱచెను. అతనికెంతయు గృతజ్ఞులము.

... ...

ఐదేండ్లపిదప.

జయసింగును మీరాబాయియు నొకనాడేవో ముచ్చటించుకొనుచు గాలక్షేపముగ గూర్చుండిరి. అంత వీధిలో బండిచప్పుడు వినిపించెను. మరియొక నిముసములో నిద్దరు పిల్లలు, మగపిల్లవాడొకడును తప్పటడుగు లిడుచునొకనాడ పిల్లయు, లోనికొక సేవకునిచే గొ బడిరి. జయసింగు వారిని జూచి, యెవ్వరీపిల్లలని సందేహించు చ వాఁబాలుడు 'తాతా' యని యాతని మీద వ్రాలెను. అంతలో

సింగును, సుగుణయు గ్రోలివచ్చి మీరాబాయి జయసింగులను కౌగి
లించుకొనిరి. మీరాబాయి ఆనందబాష్పములతో మనుమని, మనుమరా
లిని యెత్తుకొని కౌగిలించి, ముద్దాడెను.

అంత ప్రేమసింగు తల్లినుద్దేసించి

'అమ్మా- మమ్ములను మనస్ఫూర్తిగ మన్నింపవా ? యని యతి
దీనముగ ప్రతిమాలెను. మీరా, యానందబాష్పములు రాల్చుచు
'నాయనా, నేటికినేను ధన్యురాలనైతిని. నాస్వాభిమానమే యెంతవ
అకు మనల నెడబాపినది. నాకు నేనే మిక్కిలి
సుగుణా-నాగర్వమంతయు నీవలన నణిగినను, నిన్నుగూర్చియే, నేని
ప్పుడు గర్వపడవలసి యున్నది. మీయిద్దరకును, నాయీముద్దు పాపల
కును, మాభార్యాభర్తలమిదే స్వాగతమిచ్చుచుంటిమని, బలికెను. అంత

సు—'అత్తయ్యా-ప్రియంవద కుశలమా. ఆమె యిపు డెచట
నున్నది ?

మీ—ఆమెకై యెంతో యోసించి, ప్రేమించి నేరెవ్వరిని
వివాహ మాడనని యొట్టుపెట్టుకొనిన, విష్ణుకుమారుని పెండ్లాడినది.
ఆమె కిపుడొక కొమారుడుగూడ గలిగినట్లు మొన్న మొన్ననే తెలి
సినది.

ఉదయపురికోట యిదివరకు కన్నను నెక్కువ మంగళ ప్రదము
గనుండెను. సుగుణ తనకు మిత్రులైన వారితో బలుకరించు నప్పుడు
ప్రస్తావనవశముగ పెండ్లినిగూర్చిన విషయమువచ్చినచో, నొక్కమాట
మాత్రము నొక్కి వక్కాణించు చుండెడిది. సరిసమానపు వారైన
స్త్రీపురుషులు వివాహమాడవలెగాని, ఒకరికొకరు [illegible]
పెండ్లాడుట చాల ప్రమాదమని.

సర్వమంగళాని భవంతు

సంపూర్ణము.